

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANA BİLİM DALI

SİYASAL İLETİŞİM TEMELİNDE SİYASİ PARTİ PROGRAMLARININ
“KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI” NIN AKP VE CHP ÖRNEĞİNDE
İNCELENMESİ

SEMİH SAYINTA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2021

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANA BİLİM DALI

SİYASAL İLETİŞİM TEMELİNDE SİYASİ PARTİ PROGRAMLARININ
KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI'NIN AKP VE CHP ÖRNEĞİNDE
İNCELENMESİ

SEMİH SAYINTA

Danışman: Prof. Dr. Nüket ELPEZE ERGEÇ

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Muzaffer SÜMBÜL

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Dilek PENPECE DEMİRER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2021

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından İletişim Çalışmaları Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Nüket Elpeze Ergeç
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. Muzaffer Sümbül

Üye: Doç. Dr. Dilek Penpece Demirer

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../20...

Prof. Dr. Serap ÇABUK
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. / / 20.... (Buraya tezi enstitüye teslim ettiğiniz tarihi yazıp, belgeyi imzalayınız.)

İMZA

Adı Soyadı

ÖZET

SİYASAL İLETİŞİM TEMELİNDE SİYASİ PARTİ PROGRAMLARININ ‘KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI’NIN AKP VE CHP ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ

SEMİH SAYINTA

Yüksek Lisans Tezi, İletişim Çalışmaları Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Nüket ELPEZE ERGEÇ

Ağustos 2021, 116 sayfa

Modern siyasi partiler basit anlamda ülke yönetimi için belirli fikirleri olan bir kadro hareketidir. Bu kadro mevcut fikirleri daha iyi bir ülke yönetimi için geliştirmek ve yaymak zorundadır. Fikirlerin geliştirilmesi; içinde filizlendikleri toplumun siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel tarihsel gelişmelerinden ve bu gelişmeleri anlamlandırmak için yaşadıkları düşünsel süreçlerden beslenen “öz fikirleri”ni mevcut konjonktüre uygulamak olarak izah edilebilir. Fikirlerin yayılması ise, kadronun siyasi iktidarı elde edebilecek bir çoğunlukta seçmen kitlesini, bu fikirlerin daha iyi bir ülke yönetimi sağlayabileceği konusunda ikna etmek ve bu doğrultuda tercih kullanmasını sağlamak anlamına gelir. Bu anlamda siyasi partiler demokratik siyasi hayatın vaz geçilmez bir unsuru olmakla beraber, modern ve refah seviyesi yüksek bir toplum inşasında da çok önemli bir role sahiptir.

Ülke yönetiminin özünü kamu yönetimi oluşturmaktadır. Kamu yönetimi, yapısal anlamda devletin örgütsel yapısını ifade ederken, ekonomi, eğitim, sağlık gibi kamu ile alakalı konular bütününe de sevk ve idare edilmesi anlamına gelir. 1970’li yıllara değin siyaset ve yönetimi birbirinden ayıran, siyasetin kamu yönetimi politikalarını üretmek, yönetimin yani bürokrasinin ise teknik bir iş olarak bu politikaları hayata geçirmek olduğu ilkesini benimseyen geleneksel kamu yönetimi anlayışı hâkimdir. Geleneksel anlayışın siyaset ve yönetim ayrımı ilkesinden kaynaklı hantallığı yeni kamu yönetimi anlayışı arayışlarına zemin hazırlamıştır. Yeni kamu yönetimi anlayışıyla birlikte özel sektördeki işletme-müşteri ilişkisine benzer kamu yönetimi-halka ilişkiler

düzleminde bürokratik örgütlenmenin hantallığından ve kırtasiyecilikten uzak, esnek, etkin, yerinde ve sonuç odaklı pratikler kamu yönetiminde kullanılmaya başlanmıştır. Çağımızın bir gerekliliği olarak ve günümüz kamu yönetimi anlayışının hızlı ve üretken bir model olmasının bir zorunluluk olduğu kabul edildiğinde, siyaset sahnesinde yer alan partilerin de bürokrasiden uzak ve katılımcı bir yapıda yönetim sergileyebilmeleri önemli bir süreç haline gelmektedir.

Bu tezin özünü, katılımcı bir demokrasi modelinin geliştirilmesi açısından siyasi partilerin önemli bir siyasal katılım aracı olması ve bu bakımdan partilerin doğuş teorileri ve sonrasında gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlerin kamu yönetimi anlayışlarında önemli bir yer edinmesi oluşturmaktadır. Kamu yönetimi anlayışı kendisine, siyasi partilerin parti programlarında, ülke yönetiminde nasıl bir kamu politikası izleyeceklerini tarihi gereklilikleriyle birlikte geniş, kesin ve açık bir şekilde yer bulmuştur.

Türk Kamu Yönetimi anlayışının günümüzde önemli bir yer edinmesi ülkemizde faaliyet gösteren siyasi partilerin de bunu önemli bir görev haline getirmesine sebep olmaktadır. Bu çerçevede hızlı, üretken ve çağdaş bir devlet sisteminin oluşmasında kamu yönetiminin de hızlı, üretken ve çağdaş bir yapıya sahip olması önem arz etmektedir.

Bu kapsamda Adalet ve Kalkınma Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin parti programlarında kamu yönetiminin şekillenmesi noktasında dikkate aldığı hedefler önemli bir süreç haline gelmektedir. Dolayısıyla bu tezde, Cumhuriyet'in kurulmasından bu yana siyaset arenasında yer almış tüm unsurları iki farklı çatı altında toparlayarak tüm bu tarihsel süreçten beslenen günümüz Türkiye'sinin başat iki siyasi aktörü olan, kitle partisi olduğu iddiasındaki Adalet ve Kalkınma Partisi ile kadro partisi görünümündeki Cumhuriyet Halk Partisi'nin tarihsel arka planlarının irdelenmesi, siyasi parti tipolojisi açısından çözümlenmesi, Türk Kamu Yönetimi Anlayışı üzerindeki etkileri ve siyasi parti programlarındaki mevcut kamu yönetimi söylemlerine odaklanılmıştır.

Tezde kıyaslamaya yardımcı olması ve dünyadaki örnekleriyle ülkemizdeki mevcut görüntünün daha da netlik kazanmasını sağlamak maksadıyla modern politik yaşamın

çok uzun bir geçmişe sahip olduğu ve ülkemizdekine benzer bir şekilde siyasi partiler döneminin bağımsızlık savaşı ile birlikte başladığı Amerika Birleşik Devletleri siyasi parti sistemi ve parti programları geniş bir şekilde irdelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Siyasi Partiler, Parti Programları, Parti Tipolojileri, AKP, CHP.

ABSTRACT**INVESTIGATION OF THE PUBLIC ADMINISTRATION APPROACH OF
POLITICAL PARTY PROGRAMS ON THE BASIS OF POLITICAL
COMMUNICATION ON THE EXAMPLE OF AKP AND CHP****SEMİH SAYINTA****Master Thesis, Department of Communication Studies****Supervisor: Prof. Dr. Nüket ELPEZE ERGEÇ****August 2021, 116 pages**

Modern political parties are cadre movement who has a specific thought for country management in basic. This cadre has to develop and promulgate existing thoughts for better country management. Development of thoughts; It can be described as applying their “core ideas” which are fed by political, economic, and socio-cultural, the historical development of the society in which these thoughts occurred, the intellectual processes they experience to make sense of these developments, to the current conjuncture. Promulgation of thoughts means persuading the majority of the electorate that the cadre can achieve political power that these thoughts can provide better country management and making them use their preferences accordingly. In this sense, although political parties are an indispensable element of democratic political life, they have a very important role in building a modern and prosperous society, as well.

The core of country management is public administration. While public administration expresses the organizational structure of the state in a structural sense, it also means the management and administration of all matters related to the public such as economy, education, and health. Until the 1970s the traditional understanding of public administration, was dominant, which separated politics and administration from each other, adopted the principle that politics was to produce public administration policies, and that the administration, namely bureaucracy, was to implement these policies as a technical task. The clumsiness of the traditional understanding stemming from the principle of separation of politics and administration paved the way for the search for a new understanding of public administration. Within the new public management approach, flexible, effective, appropriate, and result-oriented practices have begun to be used in public administration, far from the cumbersomeness of

bureaucratic organization and paperwork, in the public administration-public relations plane, similar to the business-customer relationship in the private sector. When it is accepted as a necessity of our age and today's public administration understanding to be a fast and productive model, it becomes an important process for the parties in the political scene to be able to manage in a participatory structure away from bureaucracy.

The core of this thesis is that political parties are an important political participation tool in terms of the development of a participatory democracy model, and in this respect, the theories of the emergence of parties and their subsequent activities have an important place in the understanding of public administration. The understanding of public administration has found a place in the party programs of the political parties, in how to follow a public policy in the administration of the country, together with its historical requirements, in broad, precise, and clear circumstances.

The fact that the understanding of Turkish Public Administration has gained an important place today causes the political parties operating in our country to make this an important task. In this context, the public administration needs to have a fast, productive, and contemporary structure in the formation of a fast, productive, and modern state system.

In this context, the objectives taken into account by the Justice and Development Party and the Republican People's Party in shaping the public administration in their party programs become an important process. Therefore, in this thesis, by gathering all the elements that have taken part in the political arena since the establishment of the Republic, under two different roofs, the two main political actors of today's Turkey, fed by all this historical process; the focus is on examining the historical backgrounds of the Justice and Development Party, which claims to be a mass party, and the Republican People's Party, which pretends to be a cadre party, its analysis in terms of political party typology, its effects on Turkish Public Administration Understanding, and the current public administration discourses in political party programs.

To assist comparison in the thesis and to make the current image in our country more clear with examples from the world, the political party system of the United States of America, where modern political life has a very long history and the period of

political parties began with the war of independence, similar to the one in our country, and the programmatic features of the parties has been scrutinized.

Keywords: Political Parties, Party Programs, Party Typologies, AKP, CHP.

ÖN SÖZ

Modern siyasi tarihi pek uzun sayılmasa da Türkiye'nin, Türklerin tarih sahnesine çıkmasından itibaren kurduğu devletlerin siyasi ve idari yapısında da kendisini açıkça gösteren ve çağdaşlarına emsal teşkil edecek kadar güçlü bir devlet yönetimi geleneği ve kamu yönetimi anlayışına sahip olduğu aşikârdır. Bu gerçek gücünü her türlü hassasiyetten uzak, devletin bekasını ve halkın kutsiyetini merkeze koymaktan almaktadır. Bu yönetim felsefesi din bileşeni ile birlikte yüzyıllar boyunca Türk Devletleri'nin siyasi ve idari yapısını şekillendirmiştir.

Modern Türkiye'nin doğuş süreci ile birlikte başlayan demokratik ve çağdaş politik gelişmeler dönemini, ülkeyi bağımsızlık temelinde toplumsallaşma ve her anlamda muasırlaşma dönemi ve bireysel özgürlüklerin öne çıktığı ekonomik anlamda liberalleşme ve çağın bir gerekliliği olarak küreselleşme dönemi şeklinde iki evreye ayırabiliriz. Bu evreler modern siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olan farklı siyasi partilerin de program içeriği ve söylemsel olarak beslendikleri tarihsel bir olgudur.

Diğer ülkelerde olduğu gibi günümüz Türkiye'sinde de yaşanan bu iki politik kutupluluğun temellerini bu tarihsel evrelerde aramak mümkündür. Bu günkü tabloda bir tarafta gücünü bağımsızlık mücadelesini kazanan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin mirasından alan Cumhuriyet Halk Partisi, diğer tarafta ise din, toprak gibi olgulardan beslenen ve merkezin çevresinde kalan ötekileştirilmiş her türlü kesimin toparlayıcısı, liberal ve “Güçlü Türkiye” söyleminin sahibi Adalet ve Kalkınma Partisi yer almaktadır.

Ancak ülkenin yönetiminde söz sahibi olma kaygısı bu çekişmeyi bilimsel politikadan uzaklaştırmaktadır. Zira partiler var olma nedenleri olan parti programlarının ve tarihsel arka planlarının aksine popülist ve günöbirlik söylemler geliştirmek zorunda kalmaktadırlar. Benzer vaatler farklı cümleler kullanılarak geniş seçmen kitlelerine ulaşmak için kullanılır olmuştur. Gerek Cumhuriyet Halk Partisi'nin gerekse Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kamu yönetimi anlayışı özelinde parti programlarının beslendiği arka planın aksine keskin birkaç ifadenin dışında pekte farklı olmayışı bunun en önemli kanıtıdır. Bu birkaç farklılık ise seçim meydanlarında kullanılan söylemlerle de tamamen silikleşmektedir.

Çalışmanın hazırlanmasında bilgisini, yardımlarını ve sabrını bir an olsun bile benden esirgemeyen, tezin asıl mimarı ve benim canım hocam Prof. Dr. Nüket ELPEZE ERGEÇ'e sonsuz teşekkür ederim.

Semih SAYINTA

Ağustos – 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZET	Sayfa
	iv
ABSTRACT	vii
ÖN SÖZ	x
KISALTMALAR	xiv
TABLolar LİSTESİ	xv

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi.....	19
1.2. Araştırmanın Amacı.....	21
1.3. Araştırmanın Yöntemi.....	23
1.4. Araştırmanın Önemi.....	24
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	25

BÖLÜM II

SİYASİ PARTİ TİPOLOJİLERİ VE PARTİ PROGRAMLARI

2.1. Siyasi Parti tipolojileri.....	27
2.1.1. Kadro Parti tipolojisi.....	30
2.1.2. Kitle Parti tipolojisi.....	34
2.1.3. Amerikan Tipi Siyasi Parti Programları: Parti Platformları.....	37
2.1.3.1. Amerikan Siyasal Sistemlerinin Kökenleri.....	39
2.1.3.2. ABD Siyasi Yönetim Biçimi ve Başkanlık Sisteminin Temel Yapısı.....	43
2.1.3.3. ABD Önseçimler ve Başkanlık Seçimi.....	45
2.1.3.4. Amerikan Siyasi Partilerin Yapısı ve Parti Programlarının Özellikleri.....	50
2.1.4. Siyasi Parti Programları ve Siyasal İletişim.....	60

2.2. Siyasi Parti Programları.....	62
---	-----------

2.2.1. Parti tipolojisi açısından Adalet ve Kalkınma Partisinin İncelenmesi.....	67
---	-----------

2.2.2. Parti Tipolojisi açısından Cumhuriyet Halk Partisinin İncelenmesi.....	70
--	-----------

BÖLÜM III

3.1. Siyasi Parti Programlarında Kamu yönetimi Anlayışı.....	73
---	-----------

3.2. Parti Programlarının “Kamu Yönetimi Anlayışı” İçerik Analiz Yöntemi İle İncelenmesi.....	76
--	-----------

3.2.1. Adalet ve Kalkınma Partisi’nin “Kamu Yönetimi” Anlayışının İncelenmesi.....	77
---	-----------

3.2.2. Cumhuriyet Halk Partisi’nin “Kamu Yönetimi” Anlayışının İncelenmesi.....	85
--	-----------

BÖLÜM IV

BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Adalet ve Kalkınma Partisi Kamu Yönetimi Anlayışının İçerik Analizi Bulguları.....	102
--	------------

4.2. Cumhuriyet Halk Partisi Kamu Yönetimi Anlayışının İçerik Analizi Bulguları.....	104
---	------------

BÖLÜM V

SONUÇ

5.1. Sonuç.....	107
------------------------	------------

KAYNAKÇA	109
-----------------	------------

ÖZGEÇMİŞ	116
-----------------	------------

KISALTMALAR

AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi)

CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)

ABD (Amerika Birleşik Devletleri)

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Adalet ve Kalkınma Partisi Parti Programındaki

“Kamu Yönetimi Anlayışının” Niteliksel İçerik Çözümlemesi.....**79**

Tablo 2. Cumhuriyet Halk Partisi Parti Programındaki

“Kamu Yönetimi Anlayışının” Niteliksel İçerik Çözümlemesi.....**91**

BÖLÜM I

GİRİŞ

Siyasi partiler günümüz siyasal yaşamının vazgeçilmez ve en önemli unsurlarıdır. Tarihsel süreç içerisinde hizipler, çıkar ve baskı grupları gibi ilk oluşumlar Yunan ve Roma dönemine kadar dayandırılrsa da, siyasal partilerin varlığı daha yakın bir tarihe tekabül eder (Özbudun,1979,s.19). Siyasal partilerin ilk örnekleri, XIX. yüzyılda Avrupa’da ve Birleşik Devletlerde görülmektedir. Öztekin, (2007,s.76-77). Parlamenter sistemin uzunca bir süre mevcudiyetine rağmen, ilk siyasi partinin 1795-1800 yılları arasında ABD’de kurulan Cumhuriyetçi Parti olduğunu, İngiltere’de ise ilk siyasi partinin 1877 yılında kurulan Ulusal Liberal Federasyon olduğunu ifade eder. Abraham Lincoln tarafından ülkenin birliğini ve sömürge konumuna gelmesini engellemek amacıyla Amerika kıtasındaki bütün Kolonilerin temsilcilerinin bir araya gelmesiyle oluşturulan Cumhuriyetçi Parti örgütlenme ve fikir birlikteliği açısından modern anlamdaki siyasal partilerin atası sayılabilir. Aliefendioğlu (1999,s.96) siyasal partilerin kökenlerini 18. Yüzyıl İngiltere parlamentosunda iki farklı gruba; “Tory”ler ve Whig’lere dayandırır. Tory’ler krala ve kiliseye bağlılığı savunurken, Whig’ler ticaret serbestliğini, parlamentonun yetkilerinin çoğaltılmasını ve özgürlükleri savunmaktaydılar. Krala ve kiliseye bağlı olanların oluşturduğu Tory’ler, günümüz İngiltere’sinde, Muhafazakâr Parti’nin; gelişmekte olan burjuvazinin temsilcilerini içeren Whig’ler ise liberal Parti’nin kuruluşunu sağlamışlardır (Teziç, 2020,s.305). Duverger, 1850’li yıllara kadar Amerika’nın dışında bugünkü anlamda siyasal partilerin olmadığını vurgulayarak “...buralarda fikir akımları, halk kulüpleri, felsefi dernekler ve parlamento grupları vardı; ancak gerçek partiler yoktu.” (Duverger,1974,s.15), diye belirtmektedir. Dolayısıyla parlamento dışı bir örgütlenmeye sahip olmaması, parlamentodaki varlıklarının ise kendi nüfuzlarının ve kısıtlı bir aristokrat kesimin seçimi ile mümkün olması nedeniyle Tory ve Whig’lerin modern anlamda siyasal partilerin ilk örneklerini yansıtmadığı söylenebilir. Türk siyasi hayatında ise ilk siyasi yapılanmaları, Fransız Devrimi’nden sonra bağımsızlık fikriyle bazı siyasi ve beşeri haklar kazanma teşebbüsü içerisindeki azınlıkların kurduğu cemiyetlerin örgütlenme yapısını model alan ve ülke içerisinde vatandaşların eşitliği fikriyle hareket eden ilk Türk cemiyetlerinde görürüz (Payaslıoğlu,1964,s.413-414). Tanzimat döneminde aydınlar, devlet bürokrasisinde yer alanlar ve ordu mensupları arasından bazı kimseler cemiyette birleşerek anayasal düzene geçme faaliyetlerinde bulunurlar

(Lewis,1988,s.293). Meşrutiyet dönemlerinde bu tip siyasi oluşumlar cemiyet, komite ve kulüp adı altında anayasal düzeni tesis ve hürriyet gibi Osmanlıcılık, Türkçülük ve Batıcılık fikirleri etrafında yapılanmalarını sürdürmüşlerdir. Osmanlı Devleti'nde 1908 yılı itibariyle siyasal fırkaların kurulmaya başlandığı görülür. Böylece Osmanlı toplumsal yapısı içerisinde önce gizli örgütlenme, sonra açık ve bilinen cemiyetleşme ve ilk olarak da II. Meşrutiyetle birlikte siyasal fırkalar kurulur. 1908 yılında İstanbul'da Osmanlı Ahrar Fırkası, Osmanlı Demokrat Fırkası (Fırka-i İbad), 1909 yılında İttihadı Muhammedi Fırkası (Fırka-i Muhammediye), Heyeti Müttefika-i Osmaniye, 1909 yılında Paris'te Islahat-ı Esasiye-i Osmaniye Fırkası kurulur (Kaştan,2017,s.92). Siyasi yapılanmaların doğuş sürecinde örgütlenme yani belirli bir fikir ve bu fikre inanacak taraftarların kazanılması son olarak da bu fikri egemen kılma gayesi siyasi partilerin varlığının temel nedenidir. O halde denebilir ki fikir, modern siyasi literatürde parti programı, bir siyasi partinin yegâne var oluş nedenidir.

Siyaset bilimciler siyasi partileri gerek teşkilat yapılarına gerekse iktidara gelme şekline ve gerekse de fonksiyonlarına göre tanımlamaya çalışmışlardır. Ancak günümüz toplumsal yaşamında bu kadar önemli rol oynayan siyasal partilerin tanımı üzerinde bir görüş birliği yoktur. “Tek Partinin parti sayılıp sayılamayacağı, örgüt ve yapı sorunları ve de fonksiyonları konularında görüş ayrılıkları mevcuttur (Özbudun,1974,s.1-5). Duverger siyasi partileri örgütlenme şekillerine, Neumann fonksiyonlarına, Otto Kirchheimer ise iktidara gelme pratiğine göre tanımlamıştır. Bununla birlikte Münici Kapani (2017,s.174), farklı parti tiplerini kapsayacak genişlikte fonksiyonel bir tanımlamaya gitmekte yarar olduğunu ifade ederek, siyasi partileri; bir program etrafında toplanmış, siyasal iktidarı elde etmek ya da paylaşmak amacını güden, sürekli bir örgüte sahip kuruluşlar olarak tanımlamıştır. Kışlalı (2018,s.277) siyasi partileri, bir program çerçevesinde siyasal kararları etkilemek ve bu amaçla siyasal iktidarı ele geçirmek üzere örgütlenmiş kuruluşlar olarak ifade etmiştir. Benjamin Constant, siyasal partiyi, “aynı siyasal doktrine inanan insanlar topluluğu” olarak tanımlarken, David Hume ise programın, ilk safhada dağılık bireyleri bir araya getirirken önemli bir rol oynadığını, ancak sonraları örgütün ön plana çıktığını ve programın tali nitelik kazandığını belirtmektedir (Duverger,1974,s.9). Ostrogorski'ye göre de siyasal parti “temeli belirli bir prensibe dayanan ve hedefi kamu menfaatini ilgilendiren bir veya birden fazla konunun gerçekleşmesini amaç edinen özel bir gruptur (Tikveş,2011,s.148). Ergun Özbudun siyasi partileri “halkın desteğini sağlamak

suretiyle devlet mekanizmasının kontrolünü ele geçirmeye veya sürdürmeye çalışan, sürekli ve istikrarlı bir örgüte sahip siyasal topluluklar” olarak tanımlar. Özbudun, “halkın desteğini sağlamak suretiyle ifadesini, bu tanımın en başta gelen özelliği olarak belirtmektedir. Öte yandan, devlet mekanizmasının kontrolünü halk desteğine dayanmaksızın ele geçirmeye çalışan siyasal gruplar siyasal parti sayılmamaktadır. Dikkat çekilen bir diğer nokta ise partinin birçok klasik tanımından farklı olarak, parti üyeleri arasındaki fikir birliğinin siyasal partinin zorunlu şartı olarak sayılmamasıdır. Özbudun bunu, “birçok parti birbirlerinden hayli farklı görüşleri çatıları altında toplayabilirler. Nitekim özellikle Amerikan partilerinden esinlenerek “Demokrasinin Bir Ekonomik Teorisi” adlı bir eser yazmış bulunan Anthony Dows (1957) şu temel varsayımdan hareket etmektedir; “partiler, politikalarını saptamak için seçim kazanmazlar; seçim kazanmak için politikalarını saptarlar”. Bu görüş, doktrinin daha önemli rol oynadığı birçok Avrupa partileri bakımından aşırı sayılsa bile, doktrin birliğini şart koşmanın, siyasal parti kavramını gereksiz ölçüde daraltacağına şüphe yoktur” şeklinde açıklar (Özbudun,1979,s.1-4). Duverger, yukarıda değinilen tanımların modern bir siyasal partiye olduğu kadar 19. Yüzyılın Ortaçağ İtalyası’nın, Roma Cumhuriyeti’nin siyasal gruplarına da uygulanabileceğini belirtmekte ve modern siyasal partilerin örgütlerinin içeriğiyle ayırt edilebileceklerini ileri sürmektedir. Duverger’e göre modern partilerin başlıca ayırıcı özelliğini bunların anatomileri teşkil eder (Duverger,1979,10). Buradaki “anatomî” kavramı taraftarlar arasındaki bağların yapısı ve bu yapıyı oluşturan türlü fikir ve görüşleri ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, Tarık Zafer Tunaya’nın da (1952,s.2) belirttiği gibi “belirli bir düşünce ve program etrafında birleşmeyi” öngören modern siyasal parti, siyasal mücadeleyi kişisellikten arındıran bir nitelik taşıdığından dolayı, örgütlenme temelinde tanımlanmalıdır.

Siyasal partilerin, siyasal yaşamın önemli ve vazgeçilmez bir ögesi olmasını sağlayan temel işlevlerinin başında politikaları belirleme işlevi gelmektedir. Zorunlu görülen reformlar, bunların tipleri, nasıl ve hangi olanaklarla gerçekleştirileceği açık-seçik ortaya konmakta yani bir program çerçevesinde kamuoyuna iletilmektedir (Çam, 2008,426). Siyasal partilerin, siyasal programlar hazırlayarak kendilerini ve üyelerini bağlayan kısa ve uzun vadeli taahhütlerle kamuoyunun karşısına çıkmaları, yurttaşlara partinin genel eğilimleri dışında, somut ve ayrıntılı önerilerini öğrenme olanağı sağlar. Programlar, seçmenin çeşitli partiler arasında tercihini oluşturması açısından önemli olduğu kadar, seçim sonrası iktidarların faaliyetleri açısından seçmene bir sonraki

seçimde hesap sorma ya da tepkisini belli etme imkânı verir (Çağla,2017,s.125). Siyasal partilerin en önemli işlevi, toplum içindeki dağınık siyasal görüşlere ve eğilimlere açıklık getirerek onlara yön vermeleri, ülke sorunlarını belirginleştirmeleri ve bu sorunların çözümünü ve çalışma esaslarını gösterir tüzük ve programları ile halktan iktidar olabilmek için oy istemeleridir. Siyasi partiler, toplumdaki ayrı ya da çatışan görüşleri temsil ederek demokrasinin çoğulculuk ve katılımcılık ilkelerinin yaşama geçirilmesini ve ulusal istencin oluşmasını sağlarlar (Aliefendioğlu,1999,s.105-106). Siyasal partiler, menfaatlerin birleştirilmesi yanında, seçimlerde adaylar göstererek siyasal kadroların oluşturulmasında da önemli işlevlere sahiptirler (Turan,1977,s.102). Kapani'ye göre “siyasal toplumsallaşma” siyasal partilerin yerine getirdiği işlevlerden bir diğeridir. Partilerin toplumsallaşmaya katkılarını üç alanda izlemek mümkündür. Siyasal sistemin nasıl işlediği, hangi devlet dairesinin hangi işi yaptığı ve seçim mevzuatına ilişkin bilgileri vatandaşlara aktararak öğretici bir faaliyet göstermeleri bu alanlardan birincisidir. İkinci olarak siyasal görüşlerini kitlelere ileterek bu görüşlerin benimsenmesine aracı olmalarıdır. Son olarak ise siyasetle daha yakından ilgilenen bir kadro yetişmesini sağlayarak siyasal sistemin işlemesine katkıda bulunurlar (Kapani,2015,s.125). Öte yandan, demokratik sistemlerde siyasal partiler, muhalefette bulundukları sürece, “hükümet etme” işlevinin alternatifi sayılan özel bir işlev olan “iktidarın kullanılmasını denetleme” işlevini yerine getirirler. Siyasal partiler bu işlevlerini yerine getirirken, siyasal kararları kendi görüşleri açısından etkilemek ve alternatif çözüm yolları göstererek kamuoyu oluşturmak ve geliştirmek amaçlarını güderler. Böylece, taraftar kazanmaya ve siyasal iktidara gelme imkânlarını arttırmaya çalışırlar (Kapani,2015,s.126).

1.1. Araştırmanın Problemi

Kimlik, kişi veya kurumların değerini, hedef kitle tarafından nasıl algılandığını ya da tanındığını, onu etkileyen ilişkilerin ne olduğuna dair aranan cevapların toplamını ifade etmektedir (Uztuğ,2004,s.38). Bir kurumun ya da organizasyonun iç ve dış hedef kitesine kendisini anlatmaya yönelik iletişimi onun kurum kimliğini oluşturur. Kurumsal kimlik örgütün kişiliğidir, kendisidir yani örgütü bireyselleştiren her şeydir (Büyükerşen,2000,s.2-3). Oktay, kurumsal kimliği örgütün tarihsel gelişimi, kültürü, inançları, değer yargıları, felsefesi, uyguladığı yöntem, strateji ve teknolojisi, insan kaynaklarının yapısı ve davranış biçimi, ahlak anlayışı, liderlerinin düşünce yapısı ve

tutumlarını da içeren bir kavram olarak tanımlamıştır (Oktay,2002,s.188). Güçlü bir kurum kimliği, kurumun hedef kitlesiyle arasında bir bağ oluşturmaları, müşterilerine, çalışanlarına, rakiplerine ve sosyal paydaşlarına yani hedef kitlesine kendisini kabul ettirebilmesi için gereklidir. Aynı zamanda kurumların iç ve dış hedef kitlesi üzerinde kurum sadakati yaratma bu güçlü kurum kimliği ve kültürüne bağlıdır (Samav Uğursoy,2015,s.7). Siyasal parti kimliği ise herkes tarafından aynı olarak bilinen, siyasal partilerin diğer partilerden ayrılmasını sağlayan; partinin yöneticisi, ideolojisi, bakış açısı, tarihçesi gibi tüm kavramsal özelliklerini kapsar (Sancar, 2008,s.28). Uztuğ'a göre siyasal parti kimliği, partinin hedeflerini, görev tanımlarını, vizyonunu ve bu vizyonu gerçekleştirmek ve aynı zamanda sürdürmek için benimsediği partinin temel değerlerini içerir. Siyasal parti nasıl tanınmak ve algılanmak istiyorsa, bu süreçte siyaset ve iletişime dair karar alanına rehberlik edecek tüm ilkeleri dikkate almalıdır (Uztuğ,2004,s.42-43). Siyasal partiler daha geniş kitlelere erişebilmek, geniş bir tabana ulaşarak oluşturdıkları bu kurumsal kimliklerini meşrulaştırmak ve egemen kılmak amacıyla iletişim süreçlerini olabildiğince kullanmaya çalışırlar. Bu süreç siyaset ve iletişim gibi iki farklı disiplinin akademik kodlarını taşıyan “Siyasal İletişim” kavramıyla ifade edilir.

Siyasal iletişim “Siyasal aktörlerin belli ideolojik amaçlarını, belli gruplara, kitlelere, ülkelere ya da bloklara kabul ettirmek ve gerektiğinde eylemlere dönüştürmek, uygulamaya koymak üzere çeşitli iletişim tür ve tekniklerini kullanmaları” olarak tanımlanmıştır (Aziz,2011,s.3). Mutlu'ya göre ise siyasal iletişim, siyasal süreçlerle iletişim süreçleri arasındaki ilişkileri ele alan araştırmalardan oluşan, disiplinler arası akademik bir alandır (Mutlu,1994,s.199). Özellikle seçim dönemlerinde, ulaşılmak istenen hedef kitleye göre iletişim aracı seçilmekte, içerik araca göre kodlanmaktadır. Kodlanan içerik hedef kitlede nihayete ulaşmakta (Fidan, Özer,2014,s.215) ve beklenen davranış değişikliğini veya sürekliliğini sağlamaya çalışmaktadır. Siyasal partilerin kodladıkları içerikler, olabildiğince geniş bir hedef kitleye ulaşacak kapsamda ve egemen kılmak istedikleri fikir ve ideolojiler temelinde şekillendirdikleri parti programlarından beslenmektedir.

Parti programları politik iletişimin temel yol göstericisidir; Partiler, her kesiminin mevcut ve öngörülen ihtiyaçlarına uygun, hayata geçirilebilecek ve iktidar olunması halinde de iktidarını devam ettirebilecek nitelikte ve içerikte zengin programlar

hazırlarlar. Yoğunlukla seçim süreçlerinde olmak üzere tüm siyasi çalışmalarında da daha geniş bir seçmen kitlesi yaratmak için bu temel argümanı kullanırlar. Seçmenle temasa geçilen her noktada, gerek geleneksel gerekse de yeni medya araçları vasıtasıyla her sosyo-ekonomik sınıfın anlayabileceği tarzda mesajlar oluşturulur ve bu mesajların yayımının sürekliliği sağlanır. Siyasi partiler için parti programları siyasi iletişimin mesaj içeriklerini oluşturmada temel kaynaktır. Partiler kitleleri ile iletişim kurarken bu temel kaynaktan yola çıkarlar. Parti programları, hedef kitleyle (seçmen) iletişim sürecinde siyasal aktörlerin belirli bir mekân ve zaman diliminde dile getirebileceğinden daha geniş ve derin ideolojik anlamlar içeren metinlerdir. Siyasi partiler, kendi ideolojik tercihlerini ve yönelimlerini temel alarak kendi programlarını yaratır ve gerekli kamu politikaları üzerine olan görüşlerini resmi kanal aracılığıyla açıklamak için bu programları kullanır. Parti programları, siyasi partilerin temsilcisi oldukları kitleyi bilgilendirmek amaçlı hazırladıkları önemli planlama belgelerini içerir. (Volkens, Bara, Budge, McDonald, & Klingemann, 2013,s.22). Hükümetleri şekillendiren parti programları, ülke içi ya da uluslararası şartlar ışığında olduğu gibi kamusal hizmetler ve çıkar gruplarının baskılarıyla da yeniden düzenlenebilir metinlerdir (Heywood,2018,s.229). Dolayısıyla partiler, programlarını eğitim, sağlık, ekonomi gibi başlıklara ayırarak seçmenin daha kolay ulaşabileceği, anlayabileceği ve sürekliliği olan mesajlara dönüştürmektedirler. Bu mesajlar, seçim konuşması, broşür, gazete ilanı, televizyon reklamı, SMS (Kısa Mesaj), e-mail, gönderi, tweet vb. şeklinde çeşitlilik arz etmektedir. Bu nedenle iletişim süreçleri nedeniyle parti programlarını incelemek önem taşımaktadır.

Parti programları siyasi partilerin yol haritası gibidir. Bu çalışma kapsamında siyasi partilerin parti programları “Kamu yönetimi Anlayışı” merkezinde ele alınacaktır. Siyasi partilerin zaman içinde değişimlerine göre parti programlarının yansımaları alan yazın aracılığıyla incelenecektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Günümüzde siyasal iletişim çalışmalarının seçim kazanmaya yönelik pragmatik bir yaklaşımla seyretmesi, siyasi partilerin özünü ve var olma sebebini oluşturan parti programlarının göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Siyasal parti tanımı yapılırken yazarların belirli bir ideoloji etrafında örgütlenmenin dışında üzerinde mutabık kaldığı bir diğer nokta da “iktidar olma” gayesidir. Siyasal aktörlerin bu gayeyi gerçekleştirmek

üzere hedef kitle ile kurdukları her ilişki siyasal iletişimin konusudur. Siyasal iletişimin asıl amacının iktidar gücünü kullanma olarak tanımlayan Bongrand (1992,s.34) “tüm iktidar biçimlerinin ihtiyacına cevap vermek üzere her dönemde varlığını sürdürdüğü iktidara gelme, iktidarın sağladığı gücü kullanmak ve vatandaşa bu konuda bilgi verebilmek için gerekli olan siyasal iletişim programlarının (temel düşüncelerin) ve diğer önermelerin varoluş nedeni olma özelliğini” gösterdiğini söylemektedir. Denton ve Woodward (1998) siyasal iletişimi, kamusal kaynakların, devlet gelirlerinin ve hazine gibi kaynakların bölüşülmesi, resmi otorite ve resmi yaptırımlar konusunun tartışılması olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanımda asıl olan devlet kaynaklarının, devlet otoritesinin paylaşılması için yapılan mücadelelerdir. Günümüz bazı siyasal partileri bu mücadeleyi parti programlarında izlerini görmek mümkün olduğu ideolojik ve tarihsel kodların ötesinde tutmakta ve iktidar olma hırsıyla zaman zaman popülist söylemler barındıran ifadeler üretmektedirler.

Modern toplumlarda farklılaşma yüksek, istekler çok ve karmaşık, buna karşılık olanaklar kıt ve sınırlı olduğundan gerçekleştirilmesi zorunlu amaçların tayini, mutlaka bazı tercihleri gerekli kılmaktadır. Zorunlu görülen reformlar, bunların tipleri, nasıl ve hangi olanaklarla gerçekleştirileceği açık-seçik ortaya konmakta yani bir program çerçevesinde kamuoyuna iletilmektedir. Program yapma işlevini partiler gerçekleştirir ve iktidarda oldukları sürece bu programı uygulamakla görevlendirilir, eleştiriler bu program çerçevesinde ileri sürülür (Çam,2009,s.426). Popülist söylemlerle seçmen kitlesini arttırmaya çalışan partilerin bu yaklaşımları kimi zaman eleştirilere ve kendi sadıklarını kaybetme tehlikesine yol açmaktadır. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)’nın yaptığı bir araştırmaya göre 31 Mart 2019 yerel seçimlerinde İstanbul’da Cumhuriyet Halk Partisi seçmenin yaklaşık %6’sının sandığa gitmediği saptanmıştır. Araştırmanın bulguları arasında hayatı boyunca Cumhuriyet Halk Partisi’ne oy vermiş insanların partilerine getirdiği ideolojik eleştiriler de yer almaktadır. Bunlar arasında partinin "artık merkez bir sağ parti olması, milliyetçi kanadın partiyi ele geçirmesi, çevre ve cinsel eşitsizlik konularına duyarsız kalması, seçim güvenliği ve son cumhurbaşkanlığı seçimlerinde belirlenen aday” gibi eleştiriler yer almaktadır (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-48516451>).

Siyasal partilerin, siyasal programlar hazırlayarak kendilerini ve üyelerini bağlayan kısa ve uzun vadeli taahhütlerle kamuoyunun karşısına çıkmaları, yurttaşlara partinin genel eğilimleri dışında, somut ve ayrıntılı önerilerini öğrenme olanağı sağlar.

Programlar, seçmenin çeşitli partiler arasında tercihini oluşturması açısından önemli olduğu kadar, seçim sonrası iktidarların faaliyetleri açısından seçmene bir sonraki seçimde hesap sorma ya da tepkisini belli etme imkânı verir (Çağla,2017,s.125). Bu nedenle parti programları son derece önemli beyanlar olup, partinin yaşam süreci boyunca siyasal iletişim stratejilerinin içeriğini oluşturması beklenir. Program ve iletişim ilişkisinin kurulması siyasal partileri anlamak ve anlamlandırmak açısından önemlidir. Siyasal iletişim literatürüne bakıldığında siyasal partilerin parti programlarına çok az başvurdukları ya da göz ardı ettiklerini söylemek mümkündür. Siyasal partiler seçim dönemlerinde eğitim, sağlık, ekonomi ve dış politika gibi alanlarda kamu yönetimi stratejilerini seçim beyannamelerinde kamuoyu ile paylaşırlar. Seçim beyannameleri dönemin konjonktürüne uygun ülke yönetimi ile ilgili konularda program içeriğinin aksine daha yalın daha anlaşılır ve en nihayetinde partinin kültürel kodlarının izlerini taşıyan dönemsel metinlerdir. Siyasal parti programları ile ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmada, parti programlarının politik pratiklere katkılarının önemine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle araştırmamız siyaset biliminin kavramsal ve kuramsal altyapısından beslendiği kadar iletişim biliminin de teknik ve yöntemlerinden faydalanmaktadır. Dolayısıyla araştırmada parti tipolojileri ile programları arasındaki ilişkinin, iktidar mücadelesindeki öneminin ve dünyadaki örnek siyasal yapılarla benzerliğinin tespiti gibi yan amaçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Siyasi iktidar mücadelesi ve hükümet etme alanına giren maddi ve manevi tüm unsurlar (toprak, devlet, insan vb.) doğrudan veya dolaylı bir şekilde kamu yönetiminin konusunu oluşturmaktadır. Siyasal partiler kamu yönetimi alanına ait tüm bu konulara ait yaklaşımlarını siyasal çalışmalarının merkezine oturtmak zorundadırlar. Çünkü iktidar olmaları ve iktidarda tutunmaları yalnız ve yalnızca kamunun takdiri ile mümkündür.

Tüm bu açıklamalar ışığında çalışmanın temel amacı; farklı ideolojik kaynaklardan ve tarihsel süreçlerden beslenen siyasal partilerin hedef kitlelerine ilk ve resmi beyanı olan parti programlarında yer alan kamu yönetimi anlayışlarının siyasal iletişim temelinde, içerik analizlerini yapmak, karşılaştırmak ve söylemsel anlamlı bulgulara ulaşmaktır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada parti programları incelenecektir. Tarama yöntemi ile değerlendirilen programlardan örneklem alınan Adalet ve Kalkınma Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi

parti programlarında “Kamu Yönetimi Anlayışı” içerik analizi yöntemi ile değerlendirilecektir. Çalışmada parti programları, ideolojik arka plan ve buna bağlı olarak program içeriklerindeki sınıflandırma yapılarına ulaşılabilecektir. Bu sınıflandırma yapılarına bakılarak partilerin program yapıları karşılıklı olarak değerlendirilecektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Politik iletişime ilişkin akademik ilginin politikanın bilimselleşmesi süreci içinde örgütlendiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Weber,1986,s.80). Bu akademik ilgiyi kuşatan ön kabullerin, 1950’lerle birlikte, yönlendirilebilir ve düzenlenebilir politik toplum anlayışının uzmanlarca benimsenmesi ile oluşturulduğu iddia edilmektedir (Habermas,1993,s.76). Bu iddiada, politikanın bilimselleşmesi ile politik iletişimin var edilişinin eş zamanlı bir süreç olması, altı çizilecek bir özelliktir. Eş zamanlılığın altının çizilmesinin nedeni, politikanın bilimselleşmesi sürecinin, sürekli yeni uzmanlık alanları yaratarak ya da onları akademik alana taşıyarak bilimsellik iddialarını çoğaltmasıdır. Bu gelişmeler modern demokrasinin İkinci Dünya Savaşı sonrasında, demokrasinin yeniden inşasına yönelik çabalarla beslenmiştir (Köker,2007,s.22). Politikanın bilimselleşmesi ve yaygınlaşması, politik iletişimin meşrulaştırıcı etkisini mümkün kılmıştır. Siyasal partiler, iktidarı ele geçirmek ya da ortak olmak için kamuoyu oluşturmak veya kamuoyunu etkilemek için çeşitli propaganda yollarına başvurmaktadırlar. Bu amaçla günümüzde yürütülen seçim kampanyaları, sembolik düzeyde, demokratik yönetim biçimini ve siyasal liderleri meşrulaştırmaktadır (Taşcıoğlu,2006,s.40-41). Gelişen kitle iletişim araçlarının üstlendikleri toplumsal roller seçmenlerle kurulan iletişimde önemli değişimlere neden olmuştur. Siyasal partilerin ideolojik duruşları ve buna bağlı olarak seçmene sundukları vaatler arasındaki farklılıkların da gitgide azalması, aday /lider imajını ön plana çıkarmıştır. Kampanyalarda, politik pazarlama uygulamaları için reklam ve halkla ilişkiler uzmanları, seçmen duygu ve beklentilerine karşılık verecek siyasalar üretmek için teknik danışmanlar ve medya uzmanlarını görevlendirilmiş ve kampanya harcamaları inanılmaz boyutlara ulaşmıştır (Kalçık,2007,s.94). Uztuğ’a göre (1999,s.73), sözü edilen gelişme ve değişimler sonucu siyasal iletişim ve seçim kampanyaları, uzman kişilerin önemli roller üstlendiği bir görünüm kazanmıştır. Dünyanın dört bir yanındaki bu değişim ve benzeşim, ABD’deki kampanya uygulamalarından esintiler taşıdığından kimi teorisyenlerce Amerikanlaşma olgusu ile kavramsallaştırılmaktadır. Siyasal iletişim sürecine benzer bir Amerikanlaşma

siyasi partilerimizin tipolojilerinde de karşımıza çıkmaktadır.

ABD'deki partiler, 19.yüzyılda kitle partisi özellikleri göstermekle birlikte, 1890'lardan itibaren bu özelliklerini kaybetmeye başlamışlardır. Bu tarihten sonra, ABD partilerini bir tür kadro partisi olarak nitelemek mümkün olsa da, ne kitle ne de kadro partisi özelliklerine tam uymamaktadır. Aynı zamanda, sosyal gruplarla bağlantıları zayıflayan ABD partileri, catch-all stratejiler izlemeye de başlamışlardır (Süer,2011,s.85). Şükür, Adalet ve Kalkınma Partisi'ni bir sosyal bütünleşme partisi olarak tanımlamıştır. Türk sağının ideolojik çeşitliliği ve merkez sağ parti siyasetinin esnekliği bağlamında Adalet ve Kalkınma Partisi, hepsini yakala partisi olarak değerlendirilebilir (Şükür,2020,686). Adalet ve Kalkınma Partisi, Millî Görüş geleneğinin İslamcı ideolojisinden uzaklaşarak muhafazakâr demokrat kimliği benimsemekle toplumun daha farklı ve geniş kesimlerini yakalama imkânına kavuşmuştur. Gerçekten de partinin oy oranlarına ve farklı seçimlerde farklı seçmen kitlelerinden aldığı oylara bakıldığında siyasal konjonktüre göre değişen pragmatist politikalarla seçmen sayısını artırdığı ve böylece hepsini yakala parti tipolojisini sergilediği görülecektir (Şükür,2020,s.696).

Kısacası siyasal iletişim bir disiplin olarak doğmasından bu yana, siyaset biliminin gelişmesine ve politik pratiklerin meşrulaştırılmasına katkılarda bulunmuştur. Dolayısıyla bu araştırma, siyasal iletişim ile ilgili diğer çalışmalar gibi, siyaset bilimine ve pratiklerine fayda sağlamak niyetindedir. Dünya'da modern bir disiplin olarak 1930'lu yıllarda başlayan siyasal iletişim uygulamaları ve çalışmaları, ülkemizde oldukça yeni ve bâkir bir araştırma sahasını oluşturmaktadır (Polat,2015,s.25). Bu nedenle araştırmanın ülke akademik yazınına katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Araştırma bulguları ve yöntemlerinin, konu ile ilgili yapılacak benzer akademik çalışmalarda araştırmacılar, siyasi partilerin ontolojik kaynağını olan programlarının siyasal iletişim aracı olarak kullanımı politikanın bilimselleşmesi sürecini desteklemesi iddiasıyla da siyaset bilimcilere ve siyasi partilerin halkla ilişkiler uzmanları ile kurumsal siyasal pazarlama şirketlerince kullanılacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Heywood'un da belirttiği gibi parti programlarının geniş bir bakış açısına sahip

oluşu geniş bir analizi de zorunlu kılmaktadır (2011,s.319). Belli bir seçim döneminin ve programın ana başlıklarından sadece biri veya birkaçının değerlendirilmeye tabi tutulması, araştırmaya konu partilerin güncel parti programlarının oluşum süreçlerini ve partilerin toplumsal olgulara olan bütüncül bakış açılarını tespit etmemize imkân vermemektedir. Bu analiz partilerin politik konumlarının saptanmasında dolayısıyla da parti tabanının yani hedef kitlenin profilini çıkarmada bize yardımcı olacaktır. Bu nedenle iktidar olma gayretindeki siyasal partilerin merkezden taşraya kadar tüm devlet mekanizmalarına sirayet etmesi beklenen ve hedef kitle tarafından da deneyimlenme imkânı veren devlet idaresini merkeze alan çalışma, Türkiye’de son yirmi yıldır iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisi ile ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi’nin parti programlarında bulunan “Kamu Yönetimi” anlayışı ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

2.1. Siyasi Parti tipolojileri

Siyasal parti literatüründe çok sayıda parti tipolojisi mevcuttur. Nitekim geçen yüzyıl içinde tarihsel ve toplumsal koşullar değiştikçe partiler de değişmiş ve partileri değişen özellikleriyle açıklamaya yönelik, farklı kriterlere göre tipolojiler geliştirilmiştir (Atılğan,Aytekin,2012,s.248.) Bu farklılaşmada bir yandan kurucular, milletvekilleri, üyeler ve seçmenler öte yandan örgütler ve ideolojiler rol oynamaktadır. Tarihsel ve bölgesel durumların da partilerin tutum ve davranışlarını etkileyen önemli unsurlar olduğu saptanmıştır. Söz konusu unsurların bir araya toplanıp parti sınıflamalarına gidilmesi, siyaset biliminin uğraşları arasına girmiştir (Çam,2009,s.202-203).

Bir siyasal sistemde, liberal demokratik, sosyalist, otoriter ya da totaliter, ne şekilde olursa olsun, partilerin nihai hedefi ve varoluş gayesi **kendi siyasal ve toplumsal tasarımlarını** hayata geçirmek üzere iktidar sahibi olmaktır. Bunun için bir partinin temsil yeteneğinin ne olduğu, iktidarı elde etme potansiyeli önemli değildir. Belirli söylem ve politikalar, belirli bir toplum ve gelecek tasarımı etrafında bir araya gelen toplumsal gruplar partileşiyorsa bu, iktidar iddiası taşıdıkları, nihai hedefleri bakımından iktidara yöneldikleri anlamına gelir (Özdemir,Atılğan,2009,s.244). Siyasi partilerin temel amacı siyasal iktidarı ele geçirmek ve devlet mekanizmasını kendi tasarımları çerçevesinde komuta etmektir. Bu siyasi partilerin “hükümet etme” veya “yönetme” diyebileceğimiz ana işlevidir. Elbette bir siyasal sistem içerisinde partilerin yegâne işlevi belirli bir toplum ve gelecek tasarımını mümkün kılmak yani iktidar olmak değildir. Siyasal partiler, içinde bulundukları siyasal sistemlere güncel küresel veya ulusal toplumsal, ekonomik, kültürel ve tarihsel koşulları anlamlandırabilecek ve uyumlayabilecek değişik işlevler yerine getirirler. Her siyasal parti bu işlevleri kendi örgütlenme yapısına, temsil ettiği toplumsal sınıflara ve tarihsel arka planına eklemlendirerek uygulamaya koyar. O halde denebilir ki; tipolojik çalışma işlevlerin yerine getirilmesindeki farklılıklardan beslenmektedir. Dolayısıyla tipolojilerin derinlemesine anlaşılabilmesi için öncelikle işlevlerin bilinmesi gerekmektedir.

Demokrasinin tesisi açısından düşünüldüğünde siyasal partilerin en önemli işlevlerinden birinin “menfaatleri birleştirme” işlevi olduğunu söyleyebiliriz. Modern

siyasi sistemlerde birçok menfaat grubu bulunmaktadır. Menfaat gruplarının dağılık oluşu oy verme eğilimlerinin gelişigüzel seyretmesine neden olacağından seçim yoluyla siyasal temsilin gerçekleşmesi de mümkün olmayacaktır. Siyasal partiler dağılık halde bulunan bu menfaat gruplarını cazip vaatler etrafında olabildiğince geniş bir tabanda toplamaya çalışırlar. Böylelikle bir siyasi parti için iktidar olma ihtimal dâhiline girmiş olur.

Partilerin önemli fonksiyonlarından biri de bireylerin siyasete katılmalarında aracı ve öncü olmalarıdır. Partiler, siyasete katılmak ve siyasi yönden kendilerini geliştirmek isteyen kişilerin parti örgütlerine katılmalarını sağlarken, bireylerin parti kadrolarında aktif görev alabilmeleri ve siyasi kariyerlerini yükseltebilmelerinde önemli aracı kurumlardır. Siyasal partiler, seçimlerde adaylar göstererek siyasal kadroların oluşturulmasında da önemli bir işleve sahiptir (Turan,1986,s.102-103). Siyasi partiler, yarının yönetici kadrolarının yetiştirilmesinde, toplumun dikkatinin ulusal ve uluslararası sorunlar üzerinde toplanmasında ve sorunlara açıklık kazandırılmasında eğitici ve halkı aydınlatıcı işlev yüklenme durumundadırlar. Siyasi partilerin, aday göstermek suretiyle, kendilerini ve programlarına bağlı olanları topluma tanıtmaları, halkın oy vermesini kolaylaştırmaları siyasal işlevlerinin bir ayrı parçasıdır. Siyasi partilerden beklenen, iktidar için yeterli çoğunluğu sağladıklarında iktidar yetkilerini kullanarak, programlarını ve verdikleri sözleri gerçekleştirmeleri; azınlıkta kaldıklarında da sorumlu muhalefet görevlerini yerine getirmeleridir (Aliefendioğlu,1999,s.106).

Demokratik sistemlerde siyasal partilerin muhalefette bulundukları sürece “hükümet etme” fonksiyonlarının alternatifi sayılan özel fonksiyonları da vardır; iktidarın kullanışını denetlemek. Muhalefet partileri, iktidar partisinin veya partiler koalisyonunun icraatını devamlı olarak kontrol ederler ve eleştirirler. Bunu yaparken başlıca iki amaç güttüklerini söyleyebiliriz. Birincisi alınacak siyasal kararları kendi görüş açılarından etkilemek, ikincisi ise alternatif çözüm yolları göstermek suretiyle kamuoyunu oluşturmak ve geliştirmektir (Berber,2004,s.6.) Bu işlev siyasal karar alma mekanizmasının denetiminin yanı sıra muhalefetteki partilere de hükümet eden partilere karşı güncel siyasi söylemler geliştirerek sonraki seçimlerde iktidar olabilme imkânı sağlar. Elbette bu karşı söylemlerin parti tipolojisi açısından kaymalara neden olmaması için parti programından beslenmesi siyaset bilimi açısından gerekli bir süreçtir.

Duverger, siyasal partileri incelerken belli başlı üç değişkene dayanmıştır: Partilerin yapısı, parti sistemleri (özellikle partilerin sayısı) ve seçim sistemi.

Parti üyeliği konusunda Duverger, “kadro partileri” ile “kitle partileri”ni birbirinden ayırmıştır. Meclis ve şube partilerinde olduğu gibi, ayrımın temeli de üye sayıdır. Seçilmiş kişiler üzerine kurulu kadro partileri seçim döneminde aktiftir, kampanya organizasyonuna ve adaylarla iletişime odaklanmaktadır. Kitle partileri, kampanyalarını çeşitli kaynaklardan finanse edebilen geniş üyelere ve dolayısıyla geniş mali geçmişe sahiptir. Kadro partisi, grup partisinin eşdeğeridir, ademî merkeziyetçi ve zayıf bağlantılıdır, buna karşılık kitle partisi daha merkezi bir liderliğe ihtiyaç duyar ve daha güçlü bir şekilde bağlantılıdır. Bununla birlikte, kurul/kadro partisi ve şube/kitle partisi sistemleştirmesinin, farklı nitelikte olan ve açıkça tanımlanabilen iki kategoriden çok, bir sürekliliğin iki uç noktasını içerdiği kabul edilmelidir. (Simon,2003).

Siyasi partiler geleneksel olarak toplumsal açıdan düşünülmektedir. Geleneksel olarak, iyi kurulmuş seçmenlere ses veren ve seçmenlerinin çıkarlarını ifade etme ve taleplerini birleştirme kapasitelerinden meşruiyet elde eden temsilci ajanslar olarak görülmektedirler. Bu, parti organizasyon türlerinin bazı ilk sınıflandırmalarına bakıldığında kolayca görülebilmektedir (kadro partileri, kitle partileri veya hepsini yakalama partileri) neredeyse hepsi partilerin daha geniş toplumla olan bağlantılarının bir analizinden türetilmiştir. Geleneksel parti literatürünün çoğu, özellikle Batı Avrupa'ya ayrılmış olanlar, partileri rekabet halindeki temsil kalıpları temelinde de karşılaştırmaktadır. Bunlara örnek olarak işçi partileri, dini partiler, çiftçi partileri veya halk partileri gösterilebilecektir (Kopcky,2006).

Bu literatürün çoğu söz konusu olduğunda, partiler, toplumla ilişkileri tarafından tanımlanan ve en iyi onlar açısından anlaşılan, toplumun bir sonucu olarak görülmektedir. Son zamanlarda iki gelişme, bu geleneksel görüşlerin sorgulanmasına yol açmıştır. Birincisi, batı demokrasilerinde partiler değişmiştir. Toplumla bağları aşınmış, partiler hem kaynakları hem de meşruiyetleri açısından devlete daha fazla bağımlı hale gelmiştir. Bu, şimdilerde sıklıkla kullanılan parti organizasyon türlerinin kategorizasyonu ile kanıtlanmıştır (seçim-profesyonel partiler, ticari firmalar olarak partiler, kartel partileri ve modern kadro partileri) hepsi de partilerin devletle

bağlantısını vurgulamaktadır. İkincisi, üçüncü demokratikleşme dalgası, Batılı ve Avrupa dışındaki birçok bölgedeki partilere bilimsel olarak dikkat çekmiştir. Orada, demokratikleşmenin en başından beri, siyasi partiler toplumda zayıf bir şekilde demirlenirken, aynı zamanda devlete güçlü bir şekilde nüfuz etmişlerdir. Bu nedenle, çağdaş literatürün çoğuna göre, ilgili taraflar en iyi toplumla değil devletle olan ilişkileri açısından anlaşılmaktadır (Kopcky,2006).

Kökleri literatürde olan bu ayrım, parti üyelerinin seçmenlere oranı incelenerek ve parlamento dışı örgütlenmenin kapsamı ve faaliyeti karşılaştırılarak iyi anlaşılır ve kolaylıkla ölçülebilir (Wolinetz,2002).

Son araştırmalar, çoğu siyasi partinin, yasal veya başka nedenlerle, bir tür resmi örgütlenmeye ve büyük veya küçük bir üyelik tabanına sahip olduğunu göstermiştir. Birçok eski kadro partisi iyi tanımlanmış örgütsel yapılara sahipse ve eski kitle partileri, bir zamanlar olduğu gibi, destekçilerinin büyük bir kısmını üye yapmakta zorlanıyorsa (Katz ve Mair,1992), o zaman kadro ve kitle partileri arasındaki ayrım bulanıklaşır.

2.1.1. Kadro Parti Tipolojisi

Duverger'in açıklamasının çeşitli yönleri günümüzde de kullanılmaktadır. Diğerlerinin yanı sıra, grup/kadro partilerinin şube/kitle partileri lehine giderek etkinliğini yitirdiği şeklindeki ifadenin göze çarpmadığına işaret eden Alan Ware olmuştur. Seçim kampanyalarında seçmenlerini harekete geçiremedikleri, yok oldukları ya da dezavantajlarını ancak kitle partisi olarak aşabilecekleri, yani “soldan etkilendikleri” ifadesi de yoktur (Ware,1987,s.1). Bunun yanında parti gelişiminde doğrusal bir gelişme yoktur. Günümüzde iletişimin gelişimi, az sayıda üyeden kaynaklanan olası zorlukların üstesinden gelebilmektedir. Tanınmış grup/kadro partileri sadece 20. yüzyıl boyunca yaşamakla kalmamış, aynı zamanda eski elit örgütlerden yeni grup/kadro partileri doğmuştur. Bu fenomen öncelikle rakibin bir kitle partisi olduğu zaman yaşanmıştır (Hodder-Williams,1987,s.24-50; Criddle,1987,s.136-157).

Kadro partisi genellikle eğitilmiş ve profesyonel parti üyeleri, yüksek düzeyde siyasi bağlılık ve doktriner disipline sahiptir ve ideolojik netlik konusunda çok titizdir.

Sosyalist partiler buna örnektir.

Kadro partileri gevşek bir yapıya sahip, elit merkezli, yasama meclisi dışında minimal örgütlenmeye sahip partilerdir. Önde gelen kişilerden oluşan kapalı gruplara dayanan kadro partisinin gevşek enformel örgütlenmesi, fon toplamak, kaynakları harekete geçirmek ve orta ve üst sınıfların temsilini sağlamak için yeterliydi. Buna karşılık, işçi sınıfının siyasi sistem dışında kalan üyeleri, fon toplamak ve temel kaynakları olan sayıları seferber etmek için yoğun bir şekilde örgütlenmek zorunda kaldılar.

Duverger'in ayrımı, orijinal teorik kökenlerinden kopmuş olarak varlığını sürdürmektedir. Kadro partisi terimini genellikle hem gevşek örgütlenmiş hem de büyük üyelikleri olmayan partileri tanımlamak için kullanırız. Bunun çağdaş siyasi partiler arasında ayrım yapmak için yeterince incelikli bir ölçü sağlayıp sağlamadığı tartışmaya açıktır. Duverger'in incelediği kadro partileri, soldaki kitle partilerinden açıkça farklıydı. İkincisi, yoğun bir şekilde organize edilmiş ve iyi eklemlenmiş yapılar iken, ilki, toplantının dışında zar zor mevcuttur. Bugünkü partiler, Duverger'in kadro partisi için prototipi olarak hizmet eden Üçüncü ve Dördüncü Cumhuriyet partileri kadar nadiren örgütlenmiş veya zayıf bir şekilde ifade edilmiştir. Örneğin, Fransa'daki sağ ve merkez partilerinin yerini, şimdi Cumhuriyet için Ralli (RPR) ve birkaç küçük kulübün çatı örgütü olan Fransa için Demokratlar Birliği (UDF) olan daha iyi örgütlenmiş Gaullistler almıştır. İkincisinin Parti Republicain gibi bileşen partileri kadro tipine uyar, ancak RPR daha büyük zorluklar doğurmaktadır. Örneğin RPR büyük bir üyelik organize etmekte, ancak normalde bir kitle partisinden beklediğimiz katılım söz konusu değildir (Criddle,1987). Dolayısıyla ne bir kadro partisi ne de bir kitle partisidir. Koole (1992,1994), Hollanda siyasi partilerinin modern kadro partileri olarak kabul edilmesi gerektiğini çünkü üye olarak kaydettikleri destekçilerinin yüzdesinin küçük olduğunu ve partilerin öncelikle aktif üyeler için araçlar olduğunu savundu. Koole (1994,s.299) modern kadro partisinin özelliklerini şöyle sıralar:

- (1) profesyonel liderlik gruplarının (özellikle parlamenter partinin) baskınlığı, ancak partideki alt katmanlara karşı yüksek derecede hesap verebilirlik;

- (2) düşük üye/seçmen oranı, üyeler bir finans kaynağı olarak, siyasi görev için aday toplama aracı olarak ve sadece partiyi çalışır durumda tutmak için gerekli olan organlar olarak önemini korumaya devam etseler de;
- (3) seçmenlere yönelik güçlü ve geniş kapsamlı bir yönelim, ancak bir yanda ne her şeyi kapsayıcı ne de diğer yanda bir sınıf gardiyanına odaklanan bir stratejiyle;
- (4) sadece belirli bir imajı korumak için değil, aynı zamanda belirli bir derecede iç demokrasiyi garanti etmek için bir kitle partisinin (dikey örgütsel bağları olan) yapısının sürdürülmesi; ve
- (5) mali kaynaklar için hem kamu sübvansiyonlarının hem de üyelerin ücret ve bağışlarının birleşimine güvenmek (Wolinetz,2002).

Bir siyasi partiyi tanımlayan ilk bilim adamlarından biri, 1770'de Edmund Burke olmuştur ve partiyi belirli bir ilke üzerinde işbirliği yapmayı kabul eden bir grup parlamenter temsilci olarak tanımlamıştır (Burke,1975). Bu ilk siyasi partiler, daha mülk sahibi erkek nüfusun küçük bir ayrıcalıklı sınıfıyla sınırlı oy hakkı olan proto-demokratik sistemlerde ortaya çıkmıştır. Parlamento dışı bir parti örgütü pratikte mevcut değildir ve orta ve üst sınıflardan küçük bir grup elit üyeleri arasındaki koordinasyonu gevşek bir şekilde yapılandırmıştır. Wolinetz (2002,s.140) bu tür partiyi önde gelen kişilerin kapalı toplantıları olarak tanımlamıştır.

Dâhili ve harici olarak oluşturulan partiler arasında ayırım yapan Duverger (1954), bu ilk partileri, parlamenter temsilci gruplarından ortaya çıkmalarıyla tanımlamıştır (Kirchheimer,1954). Duverger'e göre, bu dâhili olarak oluşturulmuş partiler, genellikle, seçmenleriyle yalnızca zayıf bağları olan, yüksek sosyoekonomik statüye sahip küçük bir bireyler kadrosu tarafından yönetilmektedir. Açıkça, seçkin partilerin tanımlayıcı sosyolojik özelliği, parlamento dışı bir parti örgütünün ortaya çıkmasından önce zaten siyasi olarak güçlü konumlar elde etmiş olan üyelerinin yüksek statüsüdür.

Oy hakkının genişletilmesinin etkisi altında bu "modern" parlamento dışı partilerin ortaya çıkışı Mosei Ostrogorski (1902) tarafından da analiz edilmiştir. Britanya ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bu örgütleri karşılaştırmış ve ikincisinin daha geniş bir seçmen kitlesine sahip olmasıyla, gücün, geniş bir patronaj ve kayırmacılık sistemi aracılığıyla seçimleri kazanmayı amaçlayan yerel parti

"makinelerinde" giderek yoğunlaştığı sonucuna varmıştır.

Örgütsel düzeyde, seçkin partilerin temelde iki katmanı vardır. Bunlar; seçmenler ve parlamento temelindedir (Ostrogorski,1902,s.8-9; Katz ve Mair, 2002,s.114).

Parlamento dışı parti zayıf bir şekilde ifade edilmekte hatta yok denecek seviyededir. Ayrıca her seçim bölgesi, merkezi otorite tarafından kontrolün zayıf olması nedeniyle kendi kaynaklarını sağlamaktadır. Katz ve Mair (2002,s.115) elit partinin temel olarak, “kaynakları bağımsız ve kişisel erişime sahip küçük bir çekirdek bireylerden oluşan yerel partilerden oluşan bir küme” olduğunu ileri sürmüştür (Ostrogorski,1902.s.1).

Kadro partisinin böyle bir resmi, yerel ve gelişmemiş örgütsel yapılarıyla, özellikle adayları seçmeyi ve seçim döneminde onlar için kampanya yürütmeyi hedefleyen üyelerden oluştuğu Duverger (1954,s.1-2,s.62-7) tarafından da ifade edilmiştir.

Benzer bir şekilde Neumann (1956), en eski siyasi partileri, sınırlı bir siyasi alana ve yalnızca sınırlı bir katılım derecesine sahip bir toplumun karakteristiği olan bireysel temsil partileri olarak tanımlamıştır. Bu partiler belirli sosyal grupların taleplerini dile getirmekte ve üyelik faaliyetleri, tüm pratik amaçlar için, oylama ile sınırlıdır ve parti örgütü (eğer varsa) seçim dönemleri arasında hareketsizdir. Temel işlevi, bir kez seçildiklerinde mutlak bir “özgür yetki”ye sahip olan ve her bakımdan yalnızca kendi vicdanlarına karşı sorumlu olan temsilcilerin seçilmesidir” (Neumann, 1956,s.404).

Kadro partilerinin ideolojik karakteri hakkında çok farklı tanımlamalar bulunmamaktadır. Genellikle değerlendirmeye alınan özelliği, farklı parlamenter grupların, ulusal çıkarların ne olduğu konusunda “çok farklı görüşlere” sahip olsalar da, partiler arasındaki rekabetin nispeten sınırlı olmasıdır (Katz,1996,s.116). Bütün partiler toplumun üst kademelerinin üyelerinden oluştuğu ve nüfusun yalnızca sınırlı bir bölümünü temsil ettiği için, siyasi çatışma, devletin birleşmesi ve merkezileşmesi, yerel özerklik düzeyi ve devletin ekonomiye müdahale düzeyi

üzerinde odaklanmıştır (Krouwel,2006)

2.1.2. Kitle Parti Tipolojisi

Siyasi iktidar elit partinin (kadro partisi) oluşumundan önce gelirken, kitle partisi, parti örgütünün varlığının iktidarın elde edilmesinden önce gelmesinden dolayı diğerinin bir yansımasıdır. Tipik olarak, kitle partileri dışarıdan oluşturulmakta ve daha önce siyasi sürecin dışında bırakılan seçmenlerin geniş kesimlerini harekete geçirmektedir (Duverger,1954; Kirchheimer,1966).

Bu partiler, Neumann (1956) tarafından, dışlanan bu sosyal grupları politik yapıya entegre etmeye çalıştıkları için sosyal entegrasyon partileri olarak tanımlanmıştır. Sosyal, ekonomik ve siyasi gücün radikal bir şekilde yeniden dağıtımını amaçladıklarından, bu partiler, üyelerinden güçlü bir bağlılık talep eder ve onları yoğun bir yan örgütler ağı aracılığıyla geniş bir hizmet yelpazesi sunan kapsamlı bir parti örgütü haline getirirler. Neumann'ın (1956,s.404) sözleriyle:

“Modern partiler, siyasi topluluk içindeki kapsamlarını ve güçlerini istikrarlı bir şekilde genişletmiş ve sonuç olarak kendi işlevlerini ve karakterlerini değiştirmişlerdir. Bireysel temsil partisi yerine, çağdaş toplumumuz giderek daha fazla sosyal bütünleşme partisi var etmektedir. ... Sadece sürekli aidat ödeyen üyelik (ki bu gevşek temsil partisi içinde de daha az bulunabilir) değil, her şeyden önce, bireyin günlük yaşamının tüm alanları üzerinde artan bir etki talep etmektedir.”

Kitle partilerinin toplumun belirli ve açıkça tanımlanmış bir sosyal, dini veya etnik kesimini temsil etmesi ve harekete geçirmesine ek olarak parlamento dışı köken, onların ideolojik ve örgütsel karakterlerini etkilemektedir. Politik olarak dışlanmış bir grubu örgütlemek için kitle partisinin, zorlayıcı bir şekilde iletilmesi gereken daha iyi ve farklı bir dünyaya ilişkin tutarlı bir vizyona ihtiyacı vardır. Panebianco'nun (1988,s.264) belirttiği gibi, vurgu ideoloji üzerindedir ve “inananlar” örgüt içinde merkezi bir rol oynamaktadır. Paradoksal olarak, bu "dışlanmışların partileri", takipçilerini olası karşı baskılardan yalıtarak bütünleştirmeye çalışmaktadır (Katz,1996,s.118).

Bu yalıtım, propaganda, parti basını ve yaşamın her alanında parti örgütlü faaliyetler yoluyla üyelerin zihnine yerleşen ayrı bir ideoloji ile sağlanmaktadır (Neumann, 1956,s.405). Eğitim, emek, barınma, spor, bankacılık, sigortacılık vb. alanlarda tüm sosyal, ekonomik ve kültürel faaliyetlerin ideolojiye uygun olması için yan kuruluşlar oluşturulmaktadır.

Daha iyi bir dünyanın ideolojik vizyonu bu sosyal niş içinde görünür hale gelmekte ve gerçekleşmektedir. Kitle partilerinin ideolojileri zaten güçlü olan gruplardan farklıdır, ancak aynı zamanda diğer kitle partilerinin çeşitli ideolojilerinden de farklıdır. Sonuç, taraflar arasında şiddetli ve ilkeli bir rekabettir. Kitle partilerinin kendi aralarında ideolojide ve (dolayısıyla) örgütlenmede önemli farklılıklar vardır.

Duverger (1954,s.63–71), şube bazlı kitle partileri ile hücre bazlı adanmış partiler arasında ayrım yapmaktadır. Bu ayrıma göre hücre bazlı partiler ideoloji ve organizasyonda daha totaliterdir. Bu ayrım, sosyal bütünleşme partisini toplam bütünleşme partisinden ayıran Neumann'da da bulunmaktadır. Tam entegrasyon partisi "her şey dahil"dir ve "vatandaşın tam teslimiyetini talep etmektedir". Sadece seçmenler ve takipçiler arasındaki göreceli seçim özgürlüğünü değil, aynı zamanda partiler arasında herhangi bir koalisyon ve uzlaşma olasılığını da reddetmektedir. İktidarın topyekûn ele geçirilmesi ve uygulanmasından, parti çizgisinin tartışmasız kabulünden ve yekpare yönetimden başka bir şey düşünülmemektedir” (Neumann,1956,s.405).

Lenin (1961,s.464–465) böyle bir partiyi, büyük eleştirel olmayan takipçi kitlelerine önderlik eden, profesyonel ve kendini tamamen adanmış devrimcilerden oluşan küçük ve uyumlu bir parti olarak tanımlamaktadır.

Kitle partisi, Kirchheimer'ın totaliter parti ve demokratik kitle partisinden farklılaştırdığı mezhepsel kitle partisinde dini bir varyantta da bulunabilmektedir (Kirchheimer,1957,s.437;Kirchheimer,1954). Hem mezhepçi hem de demokratik kitle partisi, yönetimi devralmaları ve belirli bir programı yürürlüğe koymaları için azami seçmene başvurmaya çalışmaktadır (Kirchheimer,1954). Bununla birlikte, çekicilikleri hala sınırlıdır ve yalnızca belirli bir sosyal sınıfı veya dini grubu harekete geçirmeyi hedeflemektedir. Gunther ve Diamond'a (2003,s.180–183) göre, kitle partisi, ideolojilerinde daha proto-hegemonik olan ve milis tipi örgütlenmeye meyilli olan

milliyetçi ve köktenci varyantlarda da bulunabilmektedir.

Örgütlenme açısından tüm kitle partileri, ulusal düzeyde yaygın ve merkezileşmiş bürokrasi özelliğini paylaşmaktadır. Kitle partilerinin demokratik çeşitleri, genellikle üyelerin temsilcileriyle bir ulusal kongre için resmi yetkilerle birleştirilen, seçilmiş ve temsili bir meslektaş liderliği ile karakterize edilmektedir (Wolinetz,2002,s.146).

Resmi olarak, kitle partileri demokratik örgütlerdir, ancak (yerel şubelerde ve iç eğitim sisteminde kapsamlı sosyalleşme yoluyla) seçkinlerin üyelerini eğitime ve işe almanın ideolojik katılığı ve içsel süreçleri, gerçek rekabetçi parti içi seçimleri mümkün değildir. İlk kitle partilerinden birini gözlemleyen Michels (1962), küçük ve temsili olmayan bir elitin iletişim kaynakları ve araçları üzerinde kontrol kazandığı kitle partileri içindeki bürokratik rasyonalizasyona dikkat çekmiştir. Michels, herhangi bir büyük organizasyonda gücün bir oligarşinin elinde toplanmasının kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir.

Seçilmişlerin seçmenler üzerinde, vekillerin vekiller üzerinde, delegelerin delegeler üzerinde egemenliğini doğuran örgütlenmedir. Örgütten bahsedildiğinde aynı zamanda oligarşiden de bahsedilmektedir (Michels,1962,s.365).

Kaçınılmaz olsun ya da olmasın, yan örgütlerin ve yerel parti şubelerinin tüm faaliyetleri parlamento dışı liderlik tarafından koordine edildiğinden, kitle partileri yapılarında hiyerarşiktir. Yerel meclislerin gönüllü olarak ulusal bir örgüt oluşturduğu seçkin partilerin aksine, kitle partisinin merkez ofisi yukarıdan aşağıya bir yaklaşıma sahiptir. Partinin nüfuz düzeyini artırmak için yerel şubeler ve hücreler kurulmaktadır. Kitleli parti gelişiminin özelliği, kamu görevinde bir partinin oluşumundan önce parlamento dışı bir ofisin kurulmasıdır. Sonuç olarak, kamu görevindeki parti, tüm temsilcilerin aynı yetkiye sahip olduğu kabul edildiğinden, parlamento dışı liderlik tarafından kontrol edilmekte, disipline edilmekte ve denetlenmektedir (Katz,1996,s.118).

Kamu görevindeki parti, partinin ideolojisinin uygulanması için basitçe bir araçtır (Katz ve Mair, 2002: 118). Bu güçlü dikey örgütsel bağlar (Panebianco,1988,s.264), parlamento dışı partinin merkezi düzeyinde kaynakları biriktirmek ve bir araya

toplamak için gereklidir (Katz ve Mair,2002,s.117).

Kitle partisi, adını örgütün çekirdeğini oluşturan üye kitlesinden almaktadır. Üyelik seviyeleri ve üyelerin parti içi faaliyetlere ve seçim kampanyalarına katılım ve katılım derecesi, kitle partilerinin tanımlayıcı özelliklerinin bir parçasıdır (Ware,1996).

Üyeler parti için yapmaları beklenen gönüllü çalışmaların ötesinde, aynı zamanda ana gelir kaynaklarıdır. Üyelik ücretleri, merkezi bürokrasiyi ve kitle partisinin kampanya faaliyetlerini finanse etmek için kullanılmaktadır. Kitle partilerinin diğer gelir kaynakları, yan örgütlerin faaliyetlerinden ve kendi parti basınından kaynaklanmaktadır. (Krouwel,2006).

2.1.3. Amerikan Tipi Siyasi Parti Programları: Parti Platformları

2018 yılında “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” ne geçişle birlikte “başkanlık-yarı başkanlık sistemi” gibi batı demokrasilerine ve uygulamalarına ait kavramlar ülke gündeminin ve politik tartışmaların göbeğine oturmuştur. Dünya üzerinde pek çok ülke başkanlık sistemi ile yönetilmektedir ancak net bir şekilde ifade edilmelidir ki; en başarılı ve etkin olarak Amerika Birleşik Devletleri’nde uygulanmaktadır. Dolayısıyla gerek seçmen gerekse de politik aktörler düzleminde cereyan eden bu tartışmalarda kıyaslama ve örneklem olarak ABD’nin yer alması oldukça doğal ve mantıklı bir tercih olmuştur. Kıyaslama için Amerika’nın tercih edilmiş olmasının tek nedeni sadece başarılı bir başkanlık sistemi yürütüyor olması değildi elbette. Bunun yanı sıra ülkemizdeki mevcut siyasi atmosfere benzer bir nitelikte siyasi hayata egemen iki partinin oluşu da geçerli bir etmendir. Cumhuriyetçi Parti ve Demokratik Parti Amerika’nın bağımsızlık savaşından bu yana temsil ettikleri toplumsal sınıfların çıkarları ve savundukları belirli fikirler etrafında bir lider öncülüğünde toplanarak günümüz Amerika’sının idari ve siyasi yapısının oluşumuna hemen hemen eşit derecede katkılarda bulunmuşlardır.

Kurtuluş Savaşı’nın kazanılmasında çok büyük bir rol oynayan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri’nin içinden yeşeren Cumhuriyet Halk Partisi ve onun temsil ettiği merkezin çevresinde kalan tüm toplumsal sınıfların temsilcisi olarak çok partili hayata geçmeden önce farklı adlar altında oluşan politik girişimlerin, çok partili

hayata geçişle birlikte Demokrat Parti'nin sonrasında Milli Görüş'ün ve en nihayetinde mevcut siyasi konjonktürdeki şekli ve ismiyle Adalet ve Kalkınma Partisi geleneği, ülkemizde Amerika'dakine benzer bir işlevi üstlenmişlerdir. Dolayısıyla çalışmaya ve ülkemizdeki güncel politik durumu aydınlatması adına Amerikan Parti Sistemi'ni oluşturan tüm bileşenlerin yeteri kadar açıklanması gerekmektedir.

Türkiye'de siyasi partiler genel olarak ya parlamento içinden ya da diğer bir parti içindeki grupların bölünmesinden doğar. Oysa Amerika Birleşik Devletleri'nde doğan ilk partilerin, karizmatik bir lider etrafında örgütlenmiş kadro partileri olarak doğduğu görülmektedir. Zira ilk partileri ve onların uzantılarını, yapısal olarak “kadro partileri” diye adlandırabiliriz. Bu partiler genellikle ekonomik bakımdan güçlü toplum kesimlerinin temsilcileridir. Bu nedenledir ki, az sayıda, ama ekonomik olarak güçlü üyelere sahiptirler. Zaten henüz “genel oy” ilkesinin geçerli olmadığı, ancak belirli bir düzeyde vergi verenlerin oy hakkına sahip oldukları bir dönemde doğmuşlardır (Kışlalı,2018,s.278).

Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin kuruluş sürecinde, ekonomik modeller, federal yapı ve kölelik gibi konularda taban tabana zıt söylemleri dillendiren liderler geniş bir kitle toplamakta pek zorlanmamışlardır. Kışlalı'nın da “ABD'nin kendine özgü ortamında, gerçek anlamda kitle partileri ortaya çıkmadığı gibi partiler de özellikle ön seçimi düzenleyen örgütler olmaktan öteye gidememişlerdir” ifadesi bu tezi destekler niteliktedir (Kışlalı,2018,s.281). Bir başka görüş ise, ABD'deki partilerin, 19. yüzyılda kitle partisi özellikleri göstermekle birlikte, 1890'lardan itibaren bu özelliklerini kaybetmeye başladıkları yönündedir. Bu tarihten sonra, ABD partilerini bir tür kadro partisi olarak nitelemek mümkün olsa da ne kitle ne de kadro partisi özelliklerine tam uymamaktadır. Aynı zamanda, sosyal gruplarla bağlantıları zayıflayan ABD partileri, catch-all (hepsini yakala) stratejiler izlemeye de başlamışlardır (Süer,2011,s.85). Heywood'da bunu destekler nitelikte modern partilerin mümkün olan en büyük sayıda seçmene hitap edebilmek için ideolojik bagajlarını azalttığını ve Otto Kirchheimer'ın “herkesi kucaklayan parti” biçiminde adlandırdığı kategoriye girdiğini belirtmiştir. Ancak o, Kirchheimer'ın kafasındaki partinin Almanya'daki Hristiyan Demokratik Birlik (CDU) olmasına rağmen, bu partilere en iyi örneğin ABD'deki Cumhuriyetçiler ve Demokratlar olduğunu ileri sürmüştür (Heywood,2018,s.345).

Siyasi partilerin, teşkilatlanma şekillerine, iktidara gelme biçimlerine ve fonksiyonlarına göre tanımlanmaya çalışıldığına değinilmişti. Ancak herhangi bir ülkenin siyasi partilerini tanımlamaya ve siyasal yelpazedeki yerini konumlandırmaya çalışırken de o ülkenin siyasal iklimi ve siyasal yaşamının tarihsel sürecinden faydalanmak bize, ayrıntılı bir şema çizmekte yardımcı olacaktır. Amerikan partilerini daha iyi anlayabilmek adına da aynı analizin yapılmasında fayda vardır.

2.1.3.1. Amerikan Siyasal Sisteminin Kökenleri

Amerika Birleşik Devletleri'nin tarihi, ülkenin kökenlerinin çeşitliliği ve aynı zamanda kurumlarının yapısı nedeniyle biraz karmaşıktır. 16. yüzyılda Avrupalı güçler, İspanya, Fransa ve İngiltere, Kuzey Amerika anakarasına yerleşmeye başlamışlardır. İspanya, Florida'yı kolonileştirmek için defalarca deneme yapmış, 1565'te St Augustine şehrini kurmuş, ardından kuzeye doğru ilerlemiş ve misyonlar oluşturmuştur. Florida, 1763'te İngiliz hâkimiyetine girmiş ve Bağımsızlık Savaşı'ndan sonra İspanya'ya dönmüştür. İspanya da Kaliforniya'ya yerleşmiş, ancak on sekizinci yüzyıla doğru buradaki hâkimiyetini kaybetmiştir. İspanyollar 1769'da San Diego'da bir misyon kurmuştur. Kaliforniya ise 1821'de yeni bağımsız Meksika'nın bir parçası olmuş ve 1848'de, 1844'te ilhak edilen New Mexico, Teksas ile birlikte Amerika Birleşik Devletleri'ne katılmıştır. Fransa, Kanada'nın sömürgeleştirilmesine ek olarak, Mississippi Vadisi'ne doğru genişlemiş ve 1718'de New Orleans şehrini kurmuştur. 18. yüzyılın ortalarında Fransa, Meksika Körfezi'nden Hudson Körfezi'ne kadar uzanan devasa bir toprak parçası üzerinde hak iddia etmektedir. Fransızların 1759'da Kanada'da İngilizler tarafından yenilgiye uğratılması ve 1803'te Louisiana'nın ABD tarafından satın alınması, Kuzey Amerika'daki Fransız sömürge gücünü sona erdirmiştir. Hollandalılar, 1664'te İngilizler tarafından ele geçirildiğinde New York olarak yeniden adlandırılan New Amsterdam'ı kurmuştur. Alaska, Birleşik Devletler tarafından satın alınana kadar Rus İmparatorluğu'nun bir parçası olarak kalmıştır. 1867 yılında Hawaii Krallığı 1898'de Amerika Birleşik Devletleri tarafından ilhak edilmiş ve 1959'da ellinci devlet olmuştur (Vile,2007).

Tüm bu karmaşık tarihi daha basit bir şekilde özetlemek gerekirse; Birleşik Devletler siyasi tarihinin oluşması üç önemli aşamada değerlendirilebilir. Birincisi Avrupa'dan başlayan göçlerle oluşan İngiliz hâkimiyeti döneminde koloniler evresi,

ikincisi devletin oluşumuna sebebiyet veren bağımsızlık savaşı, üçüncüsü ise anayasal sürecin, parlamenter demokrasinin yönünü tayin eden iç savaştır (Göktürk,2016,s.249). Ancak Amerikan partilerinin şekillenmesini ve iktidar mücadelesinin tarihini, Amerikan Bağımsızlık Savaşı (1775-1783) ile başlatmak doğru bir yaklaşım olabilir. Zira 13 Amerikan Kolonisinin, George Washington komutasında Büyük Britanya'ya karşı verdikleri bu mücadele neticesinde Amerika bağımsızlığını kazanmıştır. Bağımsızlıktan sonra ABD sınırsız doğal kaynaklarıyla hızla gelişmiş ve daha 1867 yılında hemen hemen bugünkü sınırlarına ulaşmıştır (Sander,2001,s.156). Bu büyüklükte bir devletin idaresi ve bakir kaynakların kullanılması farklı coğrafi ve sosyo-kültürel kaynaklardan beslenen güç odaklarının iktidar iştahını kabarttığı söylenebilir.

Amerika'nın sosyolojik yapısı, coğrafi koşulların direttiği üretim olanaklarına bağlı olarak üç ana yönde gelişmiştir. Kuzey-Güney ve Batı arasında şekillenen güç ilişkisi, Amerikan toplumsal yapısını ve bugüne etkilerinin hangi seyirde yol aldığının anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. XIX. yüzyılın ortalarına doğru Güney'de plantasyoncu bir tarım toplumu ortaya çıkarken, Kuzey'de endüstri kapitalizmi kendisini göstermektedir. Batı'daki toplumsal yapının temel üretim biçimini, aile emeğine dayalı çiftçilik oluşturmaktadır. Kuzeydeki koloniler daha çok ticaret ve denizcilikle zenginleşmekteyken, orta ve güney kolonileri ise tarım ağırlıklı idi. Orta bölgelerde buğday ve mısır, kuzey bölgelerde ise pamuk başta olmak üzere tütün ve pirinç yetiştiriliyordu (Ateş,1998,s.188). 1860'lara doğru bu yapı yine üç toplum biçimine evrilmişti. Pamuk üreticisi olan Güney, özgür çiftçiler ülkesi olan Batı ve hızla endüstrileşen Kuzeydoğu (Moore,2003s.156). Batı ile Kuzey, değerleri gitgide Güney'le çatışan bir toplum ve kültür yaratmışlardır (Moore,2003,s.180-181).

Toplumsal sınıfların oluşumu yukarıda bahsettiğimiz üç coğrafi bölgeye yaslanan sosyolojik nedenlerden dolayı Kıta Avrupa'sından ve İngiltere'den farklılıklar gösterir. Öncelikle dikkat çeken farklılaşma, Avrupa'da görülen toprak aristokrasisine dayalı soylu sınıfın Birleşik Devletlerde toprak mülkiyetinin şekli bakımından gelişme göstermediğidir. Her ne kadar Avrupa'dan çeşitli nedenlerle Birleşik Devletlere senyörlerin de göç ettiği gözlemlense de ve kanunlarla bu yapı desteklenmeye çalışılsa da Amerikan toprak yapısı aristokrasiyi desteklememiştir. Amerikan toprağını işlenmesi bizzat toprak mülk sahibinin gayretleriyle yapılmakta ancak toprak sahibini ve çiftçiye zengin edecek bir artı ürüne dönüşmemektedir. Dolayısıyla toprak mülk sahibinin

ekebileceği kadar küçük alanlara ayrılmıştı. Hâlbuki aristokrasinin oluşması için öncelikli gereken şey toprağa sahip olmaktır (Tocqueville,1962,s.16). Dolayısıyla, Amerika’da aristokrasi kendisine gelişme olanağı bulamamıştır. Bunun nedenlerinin başında federal sistemin, burjuva çıkarlarını ve kapitalist liberal gelişmeyi sınırlamaya kalkacak bir aristokrasiye ve mutlak monarşiye izin vermemesi gelmektedir. Birleşik Devletler toplumsal yapısı, 1861-1865 iç savaş sonrasına kadar bu ana toplumsal sınıflar tarafından şekillendirilmiştir. İç savaş sonrası, Birleşik Devletler toplumu Kuzey’in belirlediği endüstri üretim ilişkileri çerçevesinde yeni bir boyut kazanmıştır. Plantasyon köleliğinin kaldırılması, Birleşik Devletler demokrasinin önündeki engelin kaldırması yönünde önemli bir siyasal gelişmedir. Bağımsızlık savaşı sonrasında en önemli tarihi gelişme olan iç savaş, farklı toplumsal savunulara sahip olan siyasi partilerin de fikirsel zemininin kuvvetlenmesi üzerinde yoğun bir etkiye sahiptir (Göktürk,2016,s.252).

1783’te, Bağımsızlık Savaşı’ndan sonra ülke, ekonominin ve siyasal durumun istikrarsız olduğu bir döneme girdi. Her eyalet adeta bağımsız bir ülke gibi hareket etti. Her biri işlerini, cumhuriyetin gereksinimlerine pek önem vermeden, kendi uygun gördüğü şekilde yürüttü. Eyaletlerde, çoğu tam anlamıyla değersiz, birbirinden ayrı bir düzine para kullanılıyordu. Büyük Britanya kolonilerin ekonomik refahı için gerekli olan ticaret kanallarını yeniden açmayı reddetti. Eyalet yasama meclisleri Bağımsızlık Savaşı sırasında üstlendikleri borçları ödemeyi reddettiler. Birçok eyalet, borçluları taahhütlerini yerine getirmekten kurtaran yasalar çıkardı (ABD Dış İşleri Bakanlığı Uluslararası Bilgi Programları Bürosu [ABD-DİBUBPB],2004). Savaş sonrası, 13 bağımsız eyaletin temsilcilerinden oluşan “Konfederasyon Meclisi” kurulan yeni ülkeyi yönetecek işlevselliğe sahip değildi. Konfederasyon maddelerine göre, ortada bağımsız ve egemen devletlerarasında bir dostluk, ticaret ve birlik antlaşmasından başka bir şey mevcut değildir. “Cezadan ve zecirden (yasaklama) mahrum olan konfederasyon sistemi bir siyasî teşkilâtın hayatî prensiplerine haiz değildi. Tecrübe, konfederasyonun ne devletlerarasında tahaddüs (meydana gelen) eden anlaşmazlıkları çözmeye, ne yabancı devletlere karşı hakikî bir şekilde diplomatik bir nüfuz istimal etmeğe, ne de İngiliz rekabetinden millî ekonomiyi korumak üzere müşterek bir ticarî siyaset tesis eylemeğe elverişli olmadığını meydana koydu” (Akbay,1950,s.33-34). Aralarında Hamilton ve Madison gibi muhafazakârların bulunduğu bir grup konfederasyon maddelerinin tadil edilmesi gerekliliğini ileri sürerek, Philadelphia’da Mayıs 1787’de bir “anayasa konvansiyonu” toplanması için 13 bağımsız eyalete davet mektubu göndermişlerdir.

Böylelikle mevcut siyasal krizin aşılması için büyük bir adım atılacaktı. Ancak Samuel Adams, John Jay, Jefferson gibi eyaletlere daha fazla yetki tanınması gerektiğini düşünen demokrat parti şefleri buna karşı çıkmışlardır. İlk parti örgütlenmeleri de bu eksende bağımsızlık sonrası dönemde anayasal sürecin akabinde görülür. Bu iki partide öne çıkan isimler ise federalist Alexander Hamilton ve anti-federalist Thomas Jefferson'dur. Hamilton daha sıkı bir birliği ve daha güçlü bir merkezi federal hükümeti benimsemektedir. Jefferson ise daha geniş ve serbest bir demokrasi anlayışını temsil etmektedir (Nevins ve Commager,2013,s.252). Alexander Hamilton önderliğindeki Federalistler bağımsızlık savaşı sonrası zenginleşen ticaret burjuvazisinin çıkarlarını güçlendirecek bir siyaset izlerken, Thomas Jefferson önderliğindeki anti-federalistler (Cumhuriyetçiler-daha sonra Demokratlar) güçlenen kapitalizm ve bankerle karşı çiftçiye, orta ve alt sınıfı savunan bir politikayla ayrılmaktaydı (Berkes,1946,s.76). Temelde liberal felsefe prensibini benimsemiş bu iki kanat öncelikle oy hakkının genişletilmesi hususunda farklı tutumlar takınmışlardır. Kentli büyük burjuvazi, Avrupa'dakine paralel olarak oy hakkının sınırlı tutulmasını savunmuş, işçi sınıfına ve köylü desteğine sahip küçük burjuvazi ise, geniş oy hakkından yana tutum sergilemiştir. Avrupa'da genel oy hakkını geciktirmiş olan burjuvazi Amerika'da bu olanaktan yoksun kalmıştır. Bunda birinci neden Birleşik Devletlerde burjuvazinin halka karşı kullanabileceği bir aristokrasinin mevcut olmayışındır. İkinci neden de küçük burjuvazinin de liberal ruhu benimsemiş olmasından dolayı kentli ticaret burjuvazisi için Avrupa'da olduğu gibi bir korku oluşturmamasıydı (Özbudun,1979,s.29). Birleşik Devletler toplumsal yapısının özelliğinden kaynaklanan sebeple meydana gelen oy hakkının genişlemesi, siyasal partilerin diğer Batı devletlerinden önce ortaya çıkmasını sağlamıştır (Göktürk,2016,s.253).

Anayasa'daki çatışmalar sadece federal sistem temelinde değil kölelik ve nüfusu kalabalık olan eyaletlerin ulusal yasama meclisinde temsil edildiği delege sayıları üzerinde de yürüyordu. Tarım ağırlıklı bir ekonomiye dayanan Güney eyaletleri için ucuz iş gücü anlamına gelen köleliği, Kuzey eyaletleri delegeleri öncelikle köle ticaretini yasaklayarak, zamanla kaldırmak istiyorlardı. Temsil sayısı için, her eyaletin Senato'da eşit miktarda, Temsilciler Meclisi'nde ise nüfusa oranla temsilinde anlaşıldı. Bir uzlaşma ile de 1808 yılına kadar yabancı köle ticaretini düzenlemesi için Kongre'ye izin verilmemesi sağlandı. Başka bir uzlaşma, bir eyaletin kaç Temsilciler Meclisi üyesi çıkaracağını saptamada kölelerin nasıl sayılacağı sorunu ile ilgiliydi. Köleler vatandaş

olarak görülmüyordu, bu nedenle Konvansiyon onların ancak beşte üçünün sayılabileceğini kabul etti (ABD-DİBUBPB,2004). Nihayetinde her konuda bir uzlaşma sağlanarak Amerikan Anayasa'sı 21 Haziran 1788'de yürürlüğe girmiştir. Anayasa konvansiyonlarının devam ettiği süreçte gerek federalistler gerekse de anti-federalistler düşüncelerini gazete, broşür ve toplantılardaki tartışmalarla yaymaya çalışmışlardır. Bir kez daha ilk siyasi partilerin nüvesini bu grupların oluşturduğuna değinmekte fayda vardır.

2.1.3.2. ABD Siyasi Yönetim Biçimi ve Başkanlık Sisteminin Temel Yapısı

Amerika Birleşik Devletleri, elli ayrı devletin her birinin kendi yasal özerklik ve politik öneme sahip olduğu, yetki ve işlevleri merkezi hükümetle paylaştığı, oldukça kafa karıştırıcı bir şekilde “federal hükümet” olarak adlandırılan federal bir hükümet sistemidir. On üç orijinal devlet, 1787'de bir anayasa taslağı hazırlamak için bir araya geldiklerinde, ortak savunmalarını sağlayabilmek ve gelecekteki 'Birleşik Devletler Hükümeti' tarafından bazı temel faaliyetlerin yerine getirilmesini sağlamak için birleşmek istemiştir. Bireysel kimliklerini kaybetmek ya da kendi vatandaşlarını doğrudan etkileyen meseleleri kontrol etme güçlerinden de vazgeçmek istememişlerdir. Virginia ve New York, Massachusetts ve Güney Carolina, ayrı topluluklarıyla ve İngiliz Parlamentosu'nun uzak yönetimi altında sahip oldukları hatırı sayılır derecede özerklikle gurur duymuşlardır. Bu nedenle, İngiltere ve Fransa'da kurulmuş olan ve tüm yasal gücün, "egemenliğin" merkezi hükümetin elinde toplandığı üniter ulus-devletin özel biçimini reddetmiştir. Üye devletler egemenliği Anayasa'ya yerleştirmiş ve hükümetin yetkilerini eyaletler ve federal hükümet arasında paylaşmış, böylece hiçbir hükümet düzeyi tamamen güçlü olmamış, hiçbirini diğerini kontrol edememiştir (Vile,2007).

Amerikan Anayasa'sı dünyanın en yaşlı anayasası olarak, Amerika'da iktisadi ve sosyal gelişmelerin gerektirdiği çeşitli değişikliklere uğrayarak bugüne değin gelebilmiştir. Amerikan Anayasası, başta iki temel ilke üzerine dayanır; federalizm ve demokrasi... Birleşik Amerika 50 devletten oluşan bir federasyondur. Böylelikle her “federe” devletin örgütünden başka, onların üstünde bir “federal örgüt” vardır. Devlet yetkileri bu iki otorite arasında paylaşılmıştır. Ulusal savunma, dış politika, gümrük ve posta ile ilgili önemli konular federal devletin yetkisine bırakılmış; medeni hukuk, polis, sağlık ve eğitim gibi konular da federe devletlerin yetkisine verilmiştir

(Tanilli,2006,s.162). Çağdaş iktisadi ve sosyal zorunluluklar federal devletin yetkisini gitgide artırmaya rağmen, federe devletler halkın seçtiği valilerin başkanlık ettiği yürütme ve yargı organlarıyla hala varlıklarını sürdürmektedirler.

Amerikan Anayasasının kurucuları, yeni hükümetin herhangi bir bölümünün gücünü kötüye kullanmasını engellemeyi amaçlamış ve despotizm ve demokrasi gibi kavramların kötüye kullanımını engellemek için önlemler almışlardır. Bu nedenle, hükümetin parçalarını birbirinden ayırarak ve onları birbirine karşı dengeleyerek her iki kötülüğü de önleyecek bir anayasa inşa etmişlerdir. Güçler, kontroller ve dengeler ayrılığının ikiz doktrini Amerikan Anayasasını karakterize etmektedir. Başkan, bu memurun seçimini mafya siyasetinin kabadayılığından çıkaracak bir Seçim Kurulu aracılığıyla dolaylı olarak seçilmesini sağlamıştır. Kongre, halkı nüfusla orantılı olarak temsil eden bir Temsilciler Meclisi ve eyaletlere eşit temsil hakkı veren bir Senato'ya bölünmüştür. Yargı yetkisi de bir Yüksek Mahkemeye verilmiştir. Yasama meclisinin hiçbir üyesinin yürütme organının üyesi olmasına izin verilmemiş (başkan yardımcısı hariç), bu nedenle o zamanlar monarşik veya aristokratik bir kontrol aracı olarak görülen İngiliz modelinde kabine hükümeti reddedilmiştir. Hükümetin üç erkinin (yasama, yürütme ve yargı) personeli, Senato başkanlığı görevine atanan başkan yardımcısı hariç, kesin olarak ayrılmıştır (Vile,2007).

Yasama yetkisi, kanunları ve bütçeyi yapma yetkisine haiz Kongre adı verilen ve iki meclisli bir parlamentoya bırakılmıştır. Bu meclislerden biri teker teker federe devletleri temsil eden Senato'dur. Senato'da her devletin ikişer temsilcisi vardır. Öteki meclis ise her devletin nüfusu oranında seçilen temsilcilerden oluşan Temsilciler Meclisi'dir. Bu meclis federe devletleri değil, tüm federal halkı temsil etmektedir. Yürütme erki ise Başkan'dır. Amerikan başkanı dünyadaki birçok seçimin aksine doğrudan halkoyu ile seçilmiyor. Teknik olarak sandık başına giden Amerikan halkı **tek işi başkan seçmek olan** bir meclisin delegelerini seçer. Bu meclise Amerikan literatüründe **“electoral college (seçiciler kurulu)”** deniyor. Ancak artık modern zamanlarda bu meclis tamamen sembolik hale gelmiş durumda. Oy pusulasında sadece partilerin başkan adayının adı yazılmakta ve bu meclisten hiç söz edilmemektedir. Sadece sayısal olarak hangi adayın bu mecliste kaç oy kazandığına bakılmakta ve başkan buna göre belirlenmektedir. Seçici Kurul'da her eyalet, 538 üyeli Amerikan Kongresi'ne gönderdiği toplam üye kadar, seçici delege oyuna sahiptir (Amerika

Bülteni,2012).

Anayasa 1789'da yürürlüğe girmiş ve yeni hükümetin kurumlarını oluşturulmuştur. Ancak bu önerilen yeni rejimin destekçileri ve karşıtları arasında açan ateşli bir tartışmadan sonra varılan uzlaşma ile mümkün olmuştur. Anayasal çerçeveyi oluşturan Sözleşmeye, bir bütün olarak "Birleşik Devletler"in ihtiyaçlarına hizmet edecek etkin bir hükümet sistemi kurmak ve sürdürmek için yeterli yetkiye sahip merkezi bir otoritenin savunucuları olan Federalistler hâkim olmuştur. Ancak anayasanın yürürlüğe girmesi için, sözleşmede temsil edilen on iki devletten en az dokuzu tarafından onaylanması gerekiyordu. Yeni sisteme, federal hükümetin eyaletler üzerinde egemen olacağından ve vatandaşlarını ezebileceğinden korkan Anti-Federalistlerden büyük bir muhalefeti olmuştur. Bu korkuları gidermek için eyaletler halinde anayasa taslağında değişiklik yapılması talep edilmiştir. Dokuz eyalet tarafından resmi olarak onaylanması şartı 21 Haziran 1788'de getirilmiş, ancak en büyük eyaletlerden ikisi, Virginia ve New York, hala anayasayı uygulamayı kabul etmemiştir. Onlar olmadan da yeni hükümet ayakta kalamayacaktır. Federalistlerin liderleri Anayasa'da değişiklik yapma sözü vermiş ve ilk Kongre toplanır toplanmaz, Anayasa'ya 1791'de onaylanan ve Haklar Bildirgesi haline gelen on değişiklik eklemek için bir karar sunulmuştur. Bu bildirge Amerikan vatandaşlarını yeni federal hükümetin olası baskılarına karşı korumak için gerekli görülen korumayı ayrıntılı olarak ortaya koymuştur. Din, konuşma, basın özgürlüğü, silah taşıma özgürlüğü, keyfi tutuklanmama özgürlüğü ve yasal süreç olmaksızın yaşam, özgürlük veya mülkiyetten mahrum bırakılmama hakkı Haklar Bildirgesi'nde belirtilmiştir. Ancak bu bildirge de tüm insanları kapsayamamıştır. Özellikle siyahiler ile Kızılderililer uzun bir süre Amerikan Vatandaşı olma haklarından faydalanamamıştır (Vile,2007).

2.1.3.3. ABD Önseçimler ve Başkanlık Seçimi

1787'de gelişen federalizmin anayasal yapısı, eyaletlerin hükümetleri aracılığıyla bölgesel bağılıkların sürekli ifade edilmesi için fırsatlar vermiştir. Bu nedenle, Amerikan siyasi tarihi, belirli bir coğrafi bölgenin sakinlerinin, toplumun her seviyesinde, diğer kesimlerin çatışan çıkarlarına karşı kendilerini birleşmiş hissettikleri, kesitsel davranış kalıplarıyla güçlü bir şekilde karakterize edilmiştir. Bu türden en dramatik karşılaşma, elbette, Kuzey ve Güney'in bir süre için ayrı savaştan uluslar haline

geldiği İç Savaş'tır. Ancak daha az dramatik bir düzeyde, bölücülük tarihi boyunca Amerikan siyasetinde hareketli bir güç olmuştur. Bölümün birliği, onu ülkenin geri kalanından ayıran ve sınıf veya diğer iç bölünmelere rağmen sakinlerini birleştirmeye yetecek kadar önemli olan bir ortak çıkara bağlı olmuştur. Sıklıkla bu ortak çıkar, Orta Batı eyaletleri için tahılın ve Güney'deki pamuk ve tütünün önemi gibi, bölgenin tüm geçim kaynağının bağlı olduğu bir ürün ya da ekonomidir. Böylece on dokuzuncu yüzyıl boyunca tarımsal bölücülük Amerikan siyasi davranışını derinden etkilemiştir. Tarihçi Frederick Jackson Turner, ülkenin bölümlerini Avrupa uluslarının soluk yansımaları olarak nitelendirmiştir. Kesitsel sadakatin en uç örneği, on Güney eyaletinin tamamında Cumhuriyetçi Parti'nin adayı Abraham Lincoln için tek bir oy bile kullanılmadığı 1860 başkanlık seçimlerinde verilmiştir (Vile,2007).

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde, bu tür aşırı bölücülük artık mevcut değil ve gerçekten de Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa'daki eski uluslarınkinden daha uyumlu olan bir ulusal kimlik ve birlik duygusu geliştirmiştir. Yine de, parçalı ve bölgesel faktörler Amerikan siyasetinin işleyişinde hayati bir rol oynamaya devam ediyor; bu rol, parti sisteminin inatçı ademî merkeziyetçiliğinde, seçim mekanizmasında ve kongre siyasetinin işleyişinde gözlemlenebilmektedir. Amerikan sisteminin özel niteliği, bu eşsiz milliyetçilik türü ile siyasi iktidarın ademî merkeziyetçiliği gerçeği arasındaki karşılıklı ilişkide bulunabilmektedir.

Aslında, yakın zamandaki Amerikan siyasi tarihi, büyük ölçüde, bu iki siyasi motivasyonun, sınıf bilinci arttıkça bölücülüğün azalmasıyla karmaşık etkileşiminin hikâyesidir. Bu siyasi davranış tarzlarının her birinin, elbette, bulmayı umduğumuz parti sistemi türü için çok farklı sonuçları vardır. Gerçekten de eğer parça siyaseti ya da sınıf siyaseti aşırıya kaçarsa, o zaman anladığımız şekliyle parti siyaseti dışlanmış olacaktır. Ya coğrafi bölgeler arasında ya da sınıflar arasında bir iç savaş olacaktır. Demokratik sistemin işleyişi, bu aşırılıkların hiçbir zaman gerçekleşmemesine ve siyasi partilerin hem ülkenin farklı kesimlerine hem de nüfusun farklı sınıflarına hitap etmesi gerektiğine bağlıdır.

ABD'de Politik mekanizma, basitçe, çatışan çıkarlar arasında dengenin sağlandığı mekanizma haline gelmiştir. Hükümetin ana özerk çıkarı, kanun ve düzeni korumak olduğu için, aktif liderliğin ulusal politikaya yön vermesi için çok az alan vardır ve

siyasi partiler, politika içeriğinden yoksun sadece örgütsel aygıtlar olarak çok az tutarlılığa veya disipline sahiptir. Çoğulculuk, siyasi sürece ilişkin bir Amerikan görüşüdür ve hükümet sisteminin işleyişine ve özellikle çıkar gruplarının bu süreçteki rolüne ilişkin birçok açıklama bu terimlerle ifade edilmektedir. Amerikan siyasetine çoğulcu bir bakış açısıyla yaklaşmak esastır, ancak şimdiye kadar tartışılan diğer modellerde olduğu gibi, tek açıklama olarak onu aşırıya götürme cazibesine direnilmelidir.

Amerikan sisteminin doğasına oldukça farklı bir yaklaşım, ancak hem sınıfsal hem de çoğulcu siyaset teorileriyle yakından ilişkili olan bir yaklaşım, Amerika Birleşik Devletleri'nin bir dizi elit tarafından ya da aslında tek bir iktidar eliti tarafından yönetildiği inancıdır. C. Wright Mills adıyla ilişkilendirilen ikinci görüş, nüfustaki ekonominin önemli alanlarını kontrol eden grupların gücüne ve zenginliğine büyük önem verme eğilimindedir.

Amerikan siyasetinin analizinde kullanmamız gereken son siyasi davranış modeli bireyciliktir. Bahsedilen siyasal sistemin diğer anlatımlarında bir sınıf, bir kesim ya da grup bireyi yutmaktadır. Siyasi davranış, sınıf ideolojisi, bölgesel bağlılık veya grup çıkarları tarafından "belirlenir" ve bireyin siyasi durumların sonucunu etkilemede çok az önemi vardır veya hiç önemi yoktur. Siyasal hayatın bu tür yorumlarının geleneksel demokratik düşüncenin ana akımıyla pek az ilgisi var gibi görünmektedir. John Stuart Mill gibi teorisyenler için, bireysel vatandaş siyaset üzerine yazarların temel ilgi alanıydı ve kişilik ve bireysel seçim, siyasi kararların alınmasında çok önemli unsurlardır. Siyasal davranış araştırmacılarının, kendi kararlarını veren rasyonel, bilgili bireylerden oluşan demokratik siyasal sistemin klasik tanımını yıkmış olmaları, mükemmel bir bireycilik ülkesi olan Amerika'da olması ironiktir. Her halükarda yirminci yüzyıl Batı demokrasilerinde, aile, sınıf, yerel topluluk veya diğer ilgili sosyal gruplaşmanın etkisinin, seçmenlerin karşı karşıya olduğu sorunların bilgisinden ziyade oy verme davranışını belirlemede çok daha önemli olduğunu öne sürmüşlerdir. Ancak gerçekte bireycilik, Amerika'da diğer herhangi bir modern demokratik devletin siyasi sisteminden daha önemli bir rol oynamaktadır. Adayların seçiminde kişisel faktörlerin önemine veya kişiliğin oy verme davranışı üzerindeki etkisine büyük önem vermeden Amerikan siyasi sisteminin işleyişini tanımlamaya çalışmak, Amerikan siyasi hayatının özünü gözden kaçırmak olacaktır.

Amerika’da her dört yılda bir siyasi partiler, gelecek başkanlık seçimlerinde partilerinin ideolojilerini temsil edecek adayı belirlemek için toplanmaktadırlar. Aynı zaman zarfında partilerin “ulusal komiteleri” (national committee) toplanarak parti platformunu kaleme alırlar. Ancak California Cumhuriyetçi Parti örneğinde olduğu gibi, ulusal komitelerin parti platformunu hazırlamak için toplanmasından önce her eyalet, kendi komitesini (state committee) toplayarak özelde eyaletle ilgili ortak bir platformu döküme eder. Merkez eyalet komitesi içerisinde ayrıca bu işle ilgili bir platform komitesi (platform committee) teşkil edilmiştir. Platform komitelerin kimlerden oluşacağı ve nasıl çalışacağı parti tüzüğünde açıkça belirtilmiştir (Cagop.org,2018). Parti platformları, resmi olarak başkan adayını bağlamasa bile son yıllarda platformlar adaya uyarlanarak hazırlanmaktadır. Parti bu dokümanla ülke meselelerini belirleyerek, parti üyelerinin genelinin desteklediği temel prensiplerini ve hedeflerini ortaya koyar. Bu doküman aynı zamanda başkanın da ajandasını oluştur. Bir başka deyişle, seçilmiş bir başkan politik bir parti demektir (Oliver ve Marion,2008,398). Dolayısıyla parti devleti hüviyeti gösteren Amerika’da parti platformları, başkanın göreve gelmesiyle “hükümet programına” dönüşmektedir.

Gerald Pomper, Amerikan seçimlerinin genel kamu politikalarında değişikliklere neden olduğunu belirterek, parti politikalarının geniş bir halk kitlesinin isteklerinden ziyade parti içerisindeki elitlerin ürünü olduğunu ifade etmiştir. Pomper bu programların sıklıkla seçmenden gizlendiğini, seçim kampanyasının programı tam olarak ifade etmekte yetersiz olduğunu ve seçmenin programı göz ardı ettiğini ileri sürmüştür. Ona göre, partili başkanın göreve gelmesiyle beraber parti platformları, yani dört yıl içerisinde uygulanması planlanan politikalar da halk tarafından meşrulaştırılmış olacaktır (Pomper,1967,s.318).

Amerika Birleşik Devletleri siyasal tarihi Cumhuriyetçiler ve Demokratlar olarak adlandırılan köklü ve büyük iki parti arasındaki mücadelelere sahne olmuştur. Partilerin ve siyasal süreçlerin evrimi bu iklim içerisinde seyretmiştir. Dolayısıyla her iki partinin örgütlenme biçimleri, başkanlık adayı belirleme süreci ve toplumun genelini ilgilendiren meselelere getirdikleri program içeriklerinin hazırlanması gibi konular büyük benzerlikler göstermektedir. Amerikan terminolojisi, adayın parti tarafından tayini işlemi “nomination” ile çeşitli partilerce gösterilen adaylar arasında vatandaşlarca

seçme yapılmasını “election” açıkça ayırdetmektedir. ABD’de bu işlemlerden ilki, son derece teferruatlı olarak düzenlenmiş, yoklamalar ve bilhassa “açık yoklamalar” sistemi sayesinde gerçek bir ön-seçim manzarası kazanmıştır (Duverger,1974,s.97). Amerikan siyasal literatüründe “parti platformları” olarak adlandırılan parti programları “nomination” denilen aday belirleme süreci içerisinde hazırlanmaktadır.

Aday belirleme süreci olan ön seçimlerde partiler iki yöntem benimsemişlerdir. Bunlardan biri “caucus” denilen parti toplantıları, bir diğeri ise “primary” yani delegelerin oyları ile belirlenen seçim yöntemidir. “Primary”lerde, seçmenler oy kullanma yerlerine gider, oylarını kullanır ve ayrılırlar. Oy verme işlemi gizli ve hızlı bir şekilde yapılır. Bazı eyaletlerde sadece kayıtlı parti üyelerinin katılabildiği "kapalı" ön seçimler düzenlenir. Örneğin, Demokrat partinin düzenlediği kapalı bir ön seçimde sadece kayıtlı Demokrat parti üyeleri oy verebilir. Açık bir ön seçime ise hangi partinin üyesi olduğuna veya herhangi bir parti üyeliği olup olmadığına bakılmaksızın tüm seçmenler katılabilir. “Caucus” yönteminde ise, Eyaletlerdeki siyasi partiler, partiye sadık üyelerin, parti adaylığı için destekledikleri kişiler adına açık bir şekilde fikirlerini ifade ettikleri parti toplantıları düzenler. Bu toplantılar, topluca düzenlenen ve katılımcıların açık oylama yaptığı etkinliklerdir (ABD’ye Bakış-Seçimler,2016,s.25). 16 eyalette düzenlenen “caucus”larda seçmenler, bağlı bulundukları mahalledeki bir takım kamusal alanlara giderler. Bu bir kütüphane, okul salonu hatta kilise olabilir. İsteyen herkes söz alarak çeşitli tartışmalar yapılabilir, sonra oylamaya geçilir. Cumhuriyetçi Parti seçmenleri tıpkı diğer seçimlerde olduğu gibi sandığa giderek destekledikleri adayın ismini sandığa atarlar. Bu uygulama Demokrat Parti’de biraz daha karışıktır. Farklı adayları destekleyen seçmenler odanın farklı taraflarında toplanırlar. Partililer kararsızlar için ayrılan bir köşede oturan kararsız seçmenleri kendi taraflarına çekmeye çalışırlar. Odadaki toplam seçmen sayısının %15’ine ulaşamayan adayların adaylıkları düşer. O aday için gelmiş seçmenler ya diğer adayların seçmenlerini ikna ederek %15’e ulaşmaya çalışırlar ya da kendilerini yakın hissettikleri diğer adaylardan birine kayarlar. Gecenin sonunda her adayın seçmenleri tek tek sayılır (Sanver,2016).

Amerikan başkanlık seçimi sürecinde Iowa ve New Hampshire ön seçimleri ayrı bir öneme sahiptir. Iowa “Caucus” sistemini, New Hampshire ise “Primary” sistemini kullanarak ön seçim yapan ilk iki eyaletlerdir. Toplam seçmen sayısına bakıldığında oldukça küçük bir oranı temsil etmelerine rağmen geleneksel

olarak bu eyaletleri kazanan adayların kampanyalarının büyük bir ivme kazandığı biliniyor. Sıralı ön seçim nedeniyle özellikle Iowa'da elde edilen ilk sonuçlar, bir sonraki eyalet oylamasında seçmen algısını kazanan lehine yönlendirdiği için oldukça önemlidir. Iowa'daki ön seçim sonuçlarının başkan aday adaylarına ve söylemlerine seçmenin ilk tepkisini ölçmesi açısından da ayrı bir öneme sahiptir. 1972'den bu yana ABD Başkanları, Iowa'daki ön seçimlerde ilk üçe girenler arasından seçilmiştir (Aljazeera-2016). Dolayısıyla başkan aday adayları buradaki seçmenlerle gerek birebir iletişime geçerek gerekse de oda mitingleri düzenleyerek mümkün mertebede en geniş etkiyi uyandırmaya çalışmaktadırlar. Medya ve başkan adayları için Iowa'daki "caucus" ne kadar önemli ve dikkate değer ise New Hampshire'daki ön seçimde, hem "primary" yöntemiyle yapılan ilk seçim olması hem de Iowa ön seçimlerinin etkilerini izleyebilmek adına bir o kadar önemlidir. Genellikle New Hampshire'da başarılı olamayan adaylar kampanyalarını ciddi şekilde gözden geçirmek zorunda hissederler. John F. Kennedy'nin de söylediği gibi "eğer mart, nisan ve mayısta sizi sevmemişlerse, kasımda da sizi sevmezler!" (Thoughtco,2018).

2.1.3.4. Amerikan Siyasi Partilerinin Yapısı ve Parti Programlarının Özellikleri

Amerikan seçmenlerindeki bölgesel, sınıfsal, çoğulcu ve bireyci siyasi davranış kalıpları, ilk bakışta, parti sistemi için en olası şeklin, her biri toplumun önemli bir bölümünün çıkarlarını ifade eden bir dizi farklı parti olacağını düşündürmektedir. Ancak Amerikan siyasetinin sayısız çapraz baskısı, örtüşen grup davranış kalıpları bu durumu değiştirmiştir. İki siyasi parti, Demokratlar ve Cumhuriyetçiler, ufukta ciddi bir rakip olmadan politika sahnesine hâkimdir. Yine de Amerikan tarihinde önemli üçüncü taraf hareketleri olmuştur ve bugün bile birçok küçük parti vardır. 1968'de Amerikan Bağımsız Partisi'nin adayı George Wallace toplam oyların yüzde 13,5'ini almış ve 1924'te İlerici cumhurbaşkanlığı adayı Robert La Follette, sandık başına gidenlerin altıda birinin oyu almıştır. 1992'de Bağımsız olarak yarışan Ross Perot, toplam oyların yüzde 19'unu almış ve belki de George Bush'un seçimi kaybetmesine neden olmuştur. Perot 1996'da tekrar aday oldu ama oyların çok daha küçük bir kısmını toplamıştır. Yeşiller Partisi'nin adayı Ralph Nader, 2000 yılında başkanlık oylarının yalnızca yüzde 2,7'sini aldı, ancak müdahalesi, Bush'un seçilmesini sağlayan Florida eyaletini Al Gore'dan ziyade George W. Bush'un taşıması anlamına gelmiştir. Üçüncü taraf hareketinin bir başka türü olan 1948'deki ayrılıkçı Devletler Haklar Partisi, normalde

Demokrat Parti'ye giden Güney eyaletlerinden beşini kazanmıştır. 1964'te cumhurbaşkanlığı için, ofise aday olan ilk siyah da dâhil olmak üzere altı küçük aday çıkmış ve 1980'de bağımsız bir aday olan John Anderson, toplamın yüzde 7'si olan 5.5 milyonun üzerinde oy almıştır. Bununla birlikte, seçmenleri iki büyük partiden uzaklaştıracak bir protesto oylaması için bir teşvik olmadığında, 1952'den bu yana seçimlerin çoğunda olduğu gibi, aralarında kullanılan oyların yüzde 99'undan fazlasını alabilmektedir.

Bu nedenle, siyasi yaşamın farklılıkları, en kapsamlı ve istikrarsız çeşitlilikte çok partili bir sistem bulmayı bekleyebileceğimizi düşündürür, ancak gerçekte en kapsayıcı türden kurulu bir iki partili sistem yürürlüktedir. Nasıl oluyor da, grupların ve çıkarların bataklığından iki parti, siyasi iktidar üzerinde tartışılmaz bir hâkimiyetle ortaya çıkmaktadır. Cevap, hükümetin anayasal çerçevesi, siyasi partilerin örgütsel yapısı ve siyasi davranışın ideolojik temelleri arasındaki karmaşık ilişkilerde yatmaktadır. Amerikan parti sistemi için sadece çok özel bir anlamda iki partili bir sistemdir. Amerikan parti sistemine sadece iki boyutlu bir şekilde bakmak doğru değildir. Bunun nedeni birçok boyutunun olmasıdır. Ancak belirli bir bakış açısından bakıldığında "iki partili bir sistem" haline gelmektedir. Başka bir bakış açısından, elli eyaletin hükümetleri ve alt bölümlerine odaklanan birçok partinin bir araya gelmesidir ve yine bir başka açıdan, Kongre ve cumhurbaşkanlığına dayanan gevşek bir şekilde ifade edilen dört partili bir sistemdir. "Demokrat" ve "Cumhuriyetçi" adları, Lord Bryce'ın on dokuzuncu yüzyılın sonunda önerdiği gibi anlamsız etiketler değildir. Yine de, çoğu amaç için Amerika'nın katı bir şekilde sınırlı amaçlar için iki büyük koalisyonda birleşen çok partili bir sistem altında faaliyet gösterdiği gerçeğini gizleme eğilimindedir.

Amerikan siyasal yaşamı, iki partili bir rejime dayanır. Bilindiği üzere bu partilerden biri Cumhuriyetçi Parti, diğeri ise Demokrat Parti'dir. İktidar bu iki parti arasında alınıp verilir. Seçim sistemi ise bu ikisinin dışında bir üçüncü partinin desteklenmesi için seçmenlere cesaret vermez. Ancak daha da önemlisi, ideolojik olarak her iki partinin de farklılıklar taşımasıdır. Her iki parti de "kapitalist düzenin" sürdürülmesi konusunda anlaşmış durumdadır. Aralarında ki mücadele, bu önemli noktanın dışındaki konularda olmaktadır (Tanilli,2006,s.164). Zaten ABD'de partiler sistemin sadece yüzüdür. Sistemin beyni olmadılar ve olamazlar, çünkü bu durum ABD'nin kuruluş felsefesine aykırıdır. Yine de iki partinin meselelere bakışta ayrıldığı

noktalar elbette vardır. Mesela Demokrat Parti kürtaj meselesini “bir kişisel tercih” olarak değerlendirmekte ve “politikacıların ya da hükümetin buna müdahale etmeye hakkı yoktur.” demektir. Cumhuriyetçi Parti ise programında “Doğmamış çocuğun temel bireysel yaşam hakkı bulunmaktadır” diyerek kürtajın yasaklanmasını savunmaktadır (Doğruhaber,2016). Tanilli, her iki partinin de birer öğreti partisi olmamakla beraber, farklı sosyal sınıflara ait destekçileri olduğunu belirtir. Örneğin; sendikalar, kuzeyli zenciler daha çok Demokrat Parti’yi desteklerken; iş çevreleri, büyük çiftlik sahipleri de daha çok Cumhuriyetçi Parti’ye oy verir. Bunun yanı sıra, Demokratları destekleyenler daha çok büyük kentlerde bulunurken, Cumhuriyetçi adaylar daha çok tarımsal bölgelerin desteğine güvenirlir. Muhakkak ki her iki partinin de hitap etmediği üçüncü bir grup veya kararsız diye adlandırabileceğimiz bir seçmen kitlesi mevcuttur. Özellikle son yıllarda, kendilerini herhangi bir partiyi desteklemeyen anlamında siyasi açıdan “bağımsız” olarak nitelendiren Amerikalıların sayısı gittikçe artmıştır. Fakat kamuoyu yoklamaları bağımsız seçmenlerin çoğunun ya Cumhuriyetçi ya da Demokratik partiye eğilimli olduğuna işaret ediyor. Amerikalılar bazen her iki partinin de tercih ettikleri politika ve inançları savunmadığını düşünür. Bu kişilerin uygulayabilecekleri stratejilerden biri, fikirlerinin popülaritesini göstermek için yeni bir parti kurmaktır. Bu durumun meşhur örneklerinden biri de 1892 yılında, hoşnutsuz bir grup Amerikalının Popülist Parti’yi kurmasıyla görüldü. Bu partinin programı, artan oranlı gelir vergisi, senatörlerin doğrudan seçimle göreve gelmesi ve 8 saatlik çalışma günü taleplerini içeriyordu. Popülistler başkanlığı hiçbir zaman elde edememiş olsa da büyük partiler yeni rakiplerinin büyüyen popülaritesini fark etti. Demokratlar ve Cumhuriyetçiler, Popülistlerin fikirlerinin birçoğunu benimsemeye başladılar, bu fikirler ise zamanla ülkenin kanunları haline geldi (ABD’ye Bakış-Seçimler,2016,s.20).

Amerikan siyasi partilerinin temel işlevi, göreve adaylar sağlamak ve seçimlerini güvence altına almaktır. Adayların aday gösterilmesi gereken etkili ofisler, özellikle eyalet ve yerel düzeylerde çok sayıdadır. Görev ödülleri - bazen atıfta bulunulan ganimetler - hükümetin tüm seviyelerinde bulunur ve federal, eyalet ve yerel yetkililerin milyarlarca dolar harcamasını içeren alınması gereken önemli politika kararları vardır. Anayasanın bu yönetim kademeleri arasında otoriteyi dağıtması, parti yapısı üzerinde güçlü bir parçalayıcı etki yapmıştır. Federal hükümet ve eyaletler arasındaki anayasal yetki dağılımı, etkin siyasi gücün dağılımının gerçeklerine yansımaktadır. Makul bir şekilde, otoritenin anayasal parçalanmasının etkileri, hükümetin parçalarını birbirine

bağlayan güçlü bir şekilde merkezileşmiş bir parti sistemi tarafından dengelenebilir, ancak bu tür bir iktidar merkezileşmesine yol açabilecek koşullar sistemde mevcut değildir. Sonuç olarak, ulusal parti örgütlerinin siyasi sistemde gerçekleştirecekleri, esas olarak cumhurbaşkanı adaylarının adaylığı ve seçimi ile ilgili olarak çok sınırlı bir işlevi olmuştur. Ulusal partiler, bu amaçla her dört yılda bir kurulan ve yeniden kurulan devlet ve yerel partilerin koalisyonları olma eğiliminde olmuştur. Bu nedenle, tek parti sisteminden ziyade, karmaşık bir ittifak modeli içinde kendileriyle ilişkili ulusal siyasi partilerle elli devlet partisi sistemi mevcuttur.

Amerika Birleşik Devletleri'nde siyasetin bir değil elli parti sistemi çerçevesinde işlediğini düşünmek mümkündür. Yirminci yüzyılda, Washington'daki federal hükümete, daha önceki zamanlarda neredeyse yalnızca devletlerin ilgilendiği çok sayıda eylem alanında bir ilgi ve etki vererek, inkâr edilemez bir şekilde hükümet gücünün büyük bir merkezileşmesi gerçekleşti ve yine de bu devletler hiçbir şekilde siyasi dodolar değildir. Önemli hükümet işlevlerini yerine getirmeye devam etmişlerdir. Bugün Amerikan siyasetiyle ilgili belki de en önemli tek gerçek, karar alma gücünün federal hükümetin elinde merkezileşmesine, ulusal siyasi partilerin eyalet ve yerel örgütler üzerindeki gücünde buna karşılık gelen bir artışın eşlik etmemiş olmasıdır. Hükümet gücü merkezleştirilmiş, ancak siyasi güç dağınık kalmıştır. Bu, dünyanın en güçlü hükümetinin neden belirli zamanlarda ülkenin uzak bölgelerinden gelen ve ele alınan sorunlarla görünüşte çok az ilgisi olan siyasi güçler tarafından yönetilebileceğini açıklamaya yardımcı olan Amerikan siyasetiyle ilgili önemli gerçeklerden biridir. Örgütsel olarak, ulusal partiler operasyonda zayıf ve düzensizdir. Tutarlılık ve etkililik dereceleri bir yerden bir yere önemli ölçüde değişse de sürekli faal ve güçlü siyasi örgütler eyalet düzeyinde ve yerel düzeydedir. Dolayısıyla, birbirini güçlendiren ve devleti ve yerel partileri zorlayabilecek güçlü ulusal partilerin ortaya çıkmasını engelleyen bütün bir parçalayıcı faktörler ağı mevcuttur.

Günümüz Amerikan siyasal partileri arasında ideolojik yönelimleri bakımından köklü farklılıklar yoktur. Bunun temel nedeni olarak mümkün mertebe geniş bir seçmen kitlesine ulaşma gayretinde olmaları gösterilebilir. Dolayısıyla, ideolojik açıdan türdeşirler denilebilir. İdeolojiden çok adaya dayanmaları nedeniyle tipik birer kadro partisi görünümündedirler ve seçim kampanyalarını da tamamen adaya bağlı olarak yürütmektedirler (Ural,2008). Sınıf çizgilerini aşan adaya bağlılık ve ideolojik

bakımdan türdeşlik Amerika’da faaliyet gösteren partilerin programlarında da büyük farklılıkların olmasına müsaade etmemiştir. Parti programları arasındaki ayrılığı, ülkeyi ilgilendiren, vergi oranları, eğitim politikaları, iklim değişikliği gibi ortak meselelere getirilen benzer çözümlerin farklı ifade edilmişinde bulmak mümkündür. Örneğin,1920’de American Bar Association Journal’da yayınlanan bir makalede, hükümete karşı grev hakkını gerek Cumhuriyetçilerin gerekse de Demokratların reddederken kullandıkları sözcük seçimleri gibi birçok farklı ifade şekline göndermeler yapılmıştır (American Bar Association Journal [ABAJ],1920,s.45).

Amerikan parti platformları cinsiyet eşitliği, nükleer güç, sosyal güvenlik gibi sembolik kavramlar üzerine inşa edilmektedir. Siyasi parti platformlarının retoriğini tanımlama aşamasında, ilgili kavramla alakalı olarak kullanılan terimler yol göstericidir. Son zamanlarda yapılan araştırmalar özellikle “suç” kavramının, platformlar ve farklı kulvarlarda yarışan birçok adayın genel desteği sağlamak adına başvurduğu bir olgu olarak dikkati çekmektedir (Oliver ve Marion,2008,s.399).

Pek çok kere Amerikan partilerinin ideolojik olarak farklı olmadığını, temel ayrım noktalarının iç siyaset ve Amerikan yaşam pratiklerine ait konularda toplandığına değinilmişti. Bu olguyu, Amerikan siyasi yaşamının, ülkenin bağımsızlığından ve anayasal çalışmalarından bu yana tartışıla gelen konuların günümüz siyasetine mirası şeklinde yorumlamak mümkün gözükmemektedir. Ancak parti platformları incelendiğinde Demokratların uluslararası işbirliğine ve anlaşmalara ılımlı ve açık görüntüsüne rağmen Cumhuriyetçilerin ise daha geleneksel ve izole bir görüntü çizdiği görülmektedir. Cumhuriyetçi Donald Trump yönetimindeki hükümet 2018 yılı içerisinde, BM İnsan Hakları Konseyi’nden çekilmiştir. Örneği daha ilginç bir hale getiren ise ABD’nin konseye 2009 yılında Demokrat Barrack Obama döneminde üye olmasıdır (NTV,2018). Ayrıca Trump yönetimindeki hükümet, 2017 yılında 200 ülkenin taraf olduğu Paris İklim Değişikliği Antlaşması’ndan (Habertürk,2017) ve 2018 yılında da AB İran Nükleer Antlaşması’ndan çekilmiştir (CNNTURK,2018). Konuya açıklık getirmek maksadıyla, son başkanlık seçimlerinde kullanılan parti platformları arasındaki temel farklılıkları incelemek yerinde olacaktır.

2016’daki platformlar siyasi kutuplaşmanın genişleyerek devam ettiğini gösteriyor. Cumhuriyetçi platform, Trump’ın farklı görüşlerine rağmen, partinin muhafazakâr ve

değişmez momentumunu daha da ileriye götürüyor. Örneğin; Cumhuriyetçiler göç konusunda Meksika sınırına duvar çekmeyi önerirken, Demokratlar, göçmenlerin Amerikan toplumuna dâhil edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Partiler uzun bir süre idam konusunda hem fikir olsa bile, Demokratlar Bill Clinton başkanlığından bu yana farklı bir tutum izlemektedirler. 2016 platformunda Cumhuriyetçiler ölüm cezasını normal karşılarken, Demokratlar, idamın sınırlı ve sadece ağır suçlar söz konusuyken uygulanmasından taraflardır (Mellnik, Alcantara, Uhrmacher,2016).

Partiler günümüzde en net ayrılıkları LGBT ve kürtaj konusunda sergiledikleri tutumlarla göstermektedirler. Demokratik platform hem cins evliliğinin bir hak olduğunu savunurken, Cumhuriyetçi platform, evliliğin sadece kadın ve erkek arasındaki hukuksal bir bağla mümkün kılınabileceğini dile getirmektedir (Graham,2016). Demokratların, kürtajın her kadının hakkı olduğu savına karşın Cumhuriyetçiler bunu her durumda yasak olduğunu söylemiş ve Anayasal bir düzenlemeyle de tamamen yasaklanması gerektiğini ifade etmişleridir (Salant,2016).

İklim değişikliği ve enerji konusu 2016 platformlarındaki bir diğer kontrast alanını oluşturuyor. Cumhuriyetçi platform “askerlerine ilk görevlerinin iklim değişikliği ile mücadele olduğunu söyleyen komutanlara” artık tahammülün kalmadığını belirtirken, Demokratlar iklim değişikliğinin ülke için acil bir tehdit oluşturduğunu altını çizerek, uluslararası işbirliğine açıklıklarının bir ifadesi olarak ta ABD’nin konunun takibinde küresel bir lider konumunu üstlenmesi gerektiğini söylemektedirler. Partilerin geçmişten miras aldığı federal devletin yetkileri ile ilgili tartışmaların izlerini bu konuda sürmekte mümkün. Zira Cumhuriyetçiler parti platformlarında, EPA (ABD Çevre Koruma Ajansı)’nın federal düzeyde aşırı yetkilendirildiğini ve çevre konularında federe devletlere daha fazla yetki verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıca iklim değişikliğini ciddi bir tehdit olarak görmeyen Cumhuriyetçi metin, kömür, petrol, doğal gaz, nükleer enerji ve hidroelektrik de dâhil olmak üzere “sübvansiyonsuz serbest ekonomide pazarlanabilir tüm enerji formlarının” geliştirilmesini desteklemektedir. Demokratik platform ise önümüzdeki on yıl içerisinde elektrik üretiminin %50’sini temiz enerji kaynaklarından sağlamayı ve sera gazı emisyonunu 2005 değerlerinin altına düşürmeyi teklif ediyor (Eli.org,2016).

Sağlık konusunda ki ihtilafların odak noktasını ise kısaca ObamaCare (Hasta

Koruma ve Ekonomik Sağlık Bakımı Yasası) denilen ve Barrack Obama döneminde yasallaşan sağlık sigortası reformu oluşturmakta. Demokratlar, programlarında Obama'nın en önemli icraatı olarak görülen tarihi önemdeki sağlık reformu yasasının daha da geliştirileceği sözünü verirken, erişime açık, bütçeye uygun ve yüksek kalitede sağlık hizmetlerinin Amerikan hayalinin bir parçasını oluşturduğu, her bir Amerikalının sağlık güvencesine sahip olması ve hiç kimsenin sağlık sorunları nedeniyle iflas etmesine izin verilmemesi gerektiğini vurgulamaktadırlar. Cumhuriyetçilerin programında ise, Cumhuriyetçi adayın başkan olur olmaz yapacağı ilk işin, sağlık reformu yasasını iptal etmek olacağı belirtilmiş ve bedellerin düşürülmesi ve sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılmasını öngören, serbest piyasayı destekleyen ve tüketicilere daha fazla seçenek sunan bir Cumhuriyetçi plan çağrısında bulunulmuştur (GOP ve Democrats Platforms,2016).

Amerikan siyasal yaşamının önemli bir özelliği, kapitalizmin etkisinin daha gözle görülür biçimler almasıdır. “Lobbying” denen ve bir çeşit “kanun ticareti” ile uğraşan kuruluşlarla, her dört yılda bir yenilenen başkanlık seçimleri, bu etki ve tahribatin hangi boyutlara vardığını gösteren tipik bir örnektir (Tanilli,2005,s.164). Zira seçim kampanyalarının oldukça büyük bütçeler gerektirmesi ve bu bütçelerin büyük bir kısmının da bağışçılardan elde edildiği düşünüldüğünde, Amerikan siyasal yaşamının baskı gruplarına oldukça fazla imkânlar sağlayan bir şekle bürünmesine neden olmuştur (Yüksel,2013). Öte yandan Yahudi lobisi ülkedeki en büyük ve etkili teşkilatlara sahip lobiler arasında yer almakta ve hatta en başta sayılmaktadır. Lobinin merkezinde, hedeflerini Amerika Birleşik Devletleri halkını ve devletini İsrail’e maddi yardım sağlamaya ve politikalarını desteklemeye teşvik etmek olarak belirleyen teşkilatlar ve yine bu hedefleri kendisine en yüce ülke olarak gören şahıslar bulunmaktadır (Maersheimer ve Walt,2009,s.135). Amerika’da açıkça ve İsrail yanlısı faaliyette bulunan 80 den fazla kuruluşun olduğunu belirten Maersheimer, bu örgütlerin en etkilisinin, 1946 tarihli Federal Lobi Yasası gereğince kayıtlı lobi olarak da görülen AIPAC (The American-İsrail Public Affairs Committee) olduğunu dile getirmiştir. 30 milyon dolar gibi devasa bir bütçeye sahip olan komite grassroot (halk desteği) faaliyetleri için 100 bin kişiyi harekete geçirebilecek bir güce sahiptir (Arı,2009,s.225). AIPAC için başkanlık seviyesinde dile getirilmiş ve farklı partilere mensup iki politikacının sözlerini örnek göstermek komitenin siyasal gücünü anlamak için iyi bir belirteç olacaktır. Cumhuriyetçi Başkan. George W. Bush, “AIPAC’ın yaptığı iş,

demokratik süreçlerin hayati bir parçasıdır. Siz cesurca konuşuyorsunuz ve bu Amerika için iyi, İsrail için iyi ve dünyadaki barış ve adalet davası için iyidir” derken Demokrat başkan ve George W. Bush’un halefi olan Bill Clinton’ın da AIPAC hakkındaki görüşleri de çok farklı değil. Clinton da yine bu toplantılardan birisinde “*AIPAC büyük bir iş başardı, bu şehirde lobicilik yapanların herhangi birisinden daha iyi bir iş... Siz fevkalade etkilisiniz”* diyerek görüşlerini ifade etmiştir (Yüksel,2013). Yahudilerin ve Yahudi lobisinin seçim kampanyalarının en önemli finansal aktörü olması nedeniyle de ister Cumhuriyetçi olsun ister Demokrat, tüm adaylar İsrail ile ilgili hep sıcak mesajlar vermişlerdir. Ancak 2016 platformlarında İsrail ile ilgili ayrışma da gün yüzüne çıkmıştır. Demokratlar, doğrudan müzakereyle, Filistin-İsrail çatışmasının iki devletli bir çözümü için çalışmaya devam edeceğini beyan etmiştir. Bu ikili çözümle İsrail, terörden arındırılmış demokratik ve uluslararası tanınırlığı olan ve yurttaşlarının normal bir yaşam sürdüğü bir devlet olarak tanımlanmış Filistinlilerin ise kendi sınırları içerisinde barış ve haysiyetle öz yönetimlerini tesis ederek yaşamaları gerektiğinin altını çizmektedirler. Cumhuriyetçi metinde, İsrail’e destek, Amerikancılığın bir ifadesi olarak addedilmiş ve Filistin, çözümün bir tarafı olarak belirtilmediği gibi Amerikan Büyükelçiliği’nin de ihtilafli bölgelerden biri olan Kudüs’e taşınması taahhüt edilmiştir.

Başkanlık Seçimi Kampanyalarına Kısa Bir Bakış

Amerikan siyasal yaşamının rekabetçi yapısı modern bir disiplin olarak siyasal pazarlamanın da bu ülkede doğmasına olanak tanımıştır. Başkanlık seçimleri sürecinde adaylar partilerin ön seçimlerinden itibaren gerek geleneksel gerekse de yeni medyada sıklıkla yer almaktadırlar. Bu süreç, modern siyasal pazarlamanın başlangıcı olarak kabul edilen 1936’da Roosevelt’in radyoda yaptığı “ocak başı sohbetleri”nden itibaren, 2008 yılında Obama’nın öncülük ederek kullanmaya başladığı dijital platformlara değin çeşitli aşamalardan geçerek belki de günümüzün maliyeti en yüksek birer kampanyalarına dönüşmüştür. Son seçimlerde Washington merkezli Center for Responsive Policy’nin verilerine göre başkan adayları, temsilciler meclisi üyeliği ve senatörlerin seçim kampanyalarına harcadıkları toplam meblağın seçimlere bir ay kala, 6,5 milyar doları bulduğu belirtilmiştir (NTV,2016).

Amerikan seçim kampanyalarında genel olarak ideolojik unsurlar öne çıkmazken, siyaset ve siyasal kampanyalar ise ulusal düzeyden ziyade daha çok yerel düzeyde

yapılmaktadır. Dolayısıyla yerel unsurlar ve adayların yerel politikaları daha önem kazanmaktadır. Öyle ki seçmenlerin beklentilerinin yükseldiğini gören adaylar farklı yöntemlerle seçmenlerle olan ilişkilerini sürekli canlı ve yüksek tutmak zorunda kalmışlardır.

1934'te mevcut başkan Roosevelt radyodan yaptığı ocak başı sohbetler (Fireside Chats) vasıtasıyla siyasal sistemin satışında ve siyasal propagandada önemli bir geleneği başlatmıştır. Roosevelt 1932-36-40 ve 44 yıllarında yapılan seçimleri art arda kazanarak Amerikan tarihinde üst üste iki defadan fazla seçilen ilk ve tek başkandır. 1941 yılında yapılan bir araştırmaya göre o yıl yapılan seçimlerde, seçmenlerin %51'i kampanyalarda kullanılan radyo ve gazete yayınlarından etkilenecek karar vermişleridir.

Amerika'da 1952'den beri partiler, siyasal kampanyalarını yürütmek için reklam ajansları ile çalışmaktadırlar. Ayrıca bu seçim döneminde televizyonda ilk defa Cumhuriyetçi Parti Adayı Eisenhower tarafından kullanılmıştır. Eisenhower'ın seçimlerden galip çıkmasında, kullanılan bu yeni siyasal iletişim aracının etkisinden söz etmek olasıdır. 1960 başkanlık seçimleri ise siyasal pazarlama açısından daha sonra ABD'de bir geleneğe yol açacak olan başka bir önemli olaya şahitlik etmiştir. Seçimlerden hemen önce başkan adayları Nixon ve Kennedy, televizyonda bir tartışma programına katılmışlar ve performanslarıyla seçmenleri ikna etmeye çalışmışlardır. Program, o gün bir ilk olarak siyasal reklamcılık açısından tamamen farklı ve orijinal bir uygulama olmuştur (Polat,2015,s.26). Bu tartışma programları ikili parti sistemi nedeniyle genellikle Cumhuriyetçi ve Demokrat adaylar arasında cereyan eder. Başkan adaylarının seçimlerden önce televizyona çıkıp belli konulardaki soruları cevaplamaları bir anlamda “siyasi bir düello” görünümüne bürünerek her seçim döneminde seçmenler ve medya tarafından ilgiyle takip edilir olmuştur.

Görsel ve işitsel medyanın yanı sıra yazılı basın da kampanyalar süresince en çok tercih edilen kitle iletişim araçları arasındadır. Ülke genelinde çok sayıda günlük gazetenin varlığı, yüksek tiraja sahip olmaları, gazete okuma oranlarının yüksekliği, toplumun kültür seviyesinin yüksek oluşu ve verilen mesajların seçmen tarafından algılanabilmesi bu kitle iletişim aracının önemli bir siyasal iletişim aracına dönüşmesine imkân tanımıştır.

2000 seçimleri ile beraber yeni bir kitle iletişim aracı olan İnternet, siyasal pazarlama portföyüne dâhil olmuştur. Amerikan orijinli bu kitle iletişim aracı radyo ve televizyondan daha kısa bir sürede, bu araçların yaygınlık seviyesine ulaşmıştır. Bu seçim döneminde yaklaşık 150 milyon kullanıcının adayların ve partilerin web sitelerine erişim sağladığı tahmin edilmektedir (Polat,2015,s.28). 2008 yılında Obama’nın kampanyası büyük bir internet gösterisine dönüşmüştür. Obama, internet üzerinden daha önce örneği görülmemiş miktarda para toplamış, Facebook’ta 2 milyon, MySpace’te 866.887 “arkadaş” edinmiştir. Kampanya veri tabanında 10 milyondan fazla e-posta adresi toplanarak, gençleri ve sosyal ağ kullanıcılarını harekete geçirmede SMS ve e-posta kullanılmıştır. Obama’nın resmi kampanyasından toplanarak YouTube sitesine yüklenen videolara 11,5 milyondan fazla erişilmiştir. Neden Obama’yı desteklediğini anlatan şarkısıyla “Obama kızı”, 5 milyondan fazla hit alarak sitenin tarihindeki en popüler videolar arasında yerini aldı. Videonun arka planında Obama’nın konuşmalarından görüntüler vardır (Devran,2011,s.50). 2016 başkanlık seçimlerinde adayların seçmen kitlesine ulaşmak için yoğun olarak “twitter”ı kullandıkları görülmektedir. Özellikle Donald Trump’ın diğer başkan adayı Hillary Clinton’a bariz bir üstünlüğü söz konusudur. Bu üstünlük gerek takipçi gerekse tweet sayısında göze çarpmaktadır. 27 Mayıs 2016 tarihi itibarıyla 5 milyon takipçisi olan Clinton 5734 kere “tweet”lerken, 8,5 milyon takipçiye sahip olan Trump ise 32 bin kere “tweet”lemiştir (Doğan ve Ertan,2016,s.146). Trump, alışıldık usullerin dışına çıkarak, görev süreci boyunca da yaptığı atamalar ve görevden almalar başta olmak üzere uluslararası siyaset ile ilgili yorumlarını ve iç meselelere dönük mesajlarını da twitter üzerinden vermeye devam etmiştir. Trump’ın bu tutumunu seçildikten sonra da devam ettirmesini, politik kişiliğine uygun bulduğu bir siyasal iletişim tarzı olarak açıklamak olasıdır.

Yukarıda verilen örneklerde kayda değer bir saptamayla; dönemin hâkim kitle iletişim aracını etkin şekilde kullanan aday seçimlerden de galip çıkmıştır. Seçim zaferini sadece bu bileşene bağlamak her ne kadar yanlış bir yaklaşım olsa da “bir fazlasını alan hepsini kazanır” gibi bir seçim sisteminde, çarpan etkisine sahip bir olgu olarak siyasal iletişim çalışmalarının da göz ardı edilmesi bir o kadar yanlıştır.

2.1.4. Siyasi Parti Programları ve Siyasal İletişim

Siyasi Partiler Kanunu'na göre bir partinin kurulması sırasında ibraz edilmesi gereken belgeler arasında tüm kurucuların imzasını taşıyan parti programı da bulunmak zorundadır. O halde denebilir ki bir parti programı, partinin tüzel kişilik kazanmasının ardından benimsediği temel politikaların ve ülke meselelerine bakışının ilk ve resmi beyanıdır. Kamuoyu ise bu ilk beyana göre parti hakkında izlenimler oluşturarak program hakkında olumsuz veya olumlu eleştiriler getirir. Böylece parti ve hedef kitle arasındaki iletişimsel süreçte başlamış olur.

Siyasi partilerin temel işlevlerinden biri de toplumdaki çeşitli menfaatlerin ve isteklerin birleştirilmesini sağlayarak kitlesel hareket oluşturmaktır. Bu işlevi büyük ölçüde parti programları vasıtasıyla gerçekleştirirler. Parti programları bir siyasi partinin hedef kitlesiyle iletişime geçtiği ilk siyasal iletişim aracıdır. Parti programlarının bir partinin siyaset sahnesinde kaldığı süre boyunca siyasal iletişim söylemlerinin içeriğini oluşturması beklenir. Dolayısıyla ikna sürecinde kullanacağı ve iktidarı sırasında uygulayacağı söylemler temelinde oldukça bağlayıcı bir pozisyonunun olduğunu söylemek mümkündür. Bir siyasal iletişim aracı olarak programların, ait oldukları toplumun tüm kesimlerine yönelik rıza uyandıracak ve harekete geçirebilecek içerikler barındırması gerekir ki, bu aynı zaman da siyasal iletişimin de nihai amacıdır. Bu nedenle partiler programatik içerikleri oluştururken, ideolojik temelleri olan mümkün mertebe toplumun her kesimi tarafından anlaşılabilir, değişken şartlara uyulanabilecek esneklikte ve geniş bir tabanı hedefleyen, amaca yönelik zengin ifadeler kullanmalıdırlar. Amaçla kastedilen siyasal iktidarı ele geçirmek yani demokratik seçimi kazanmaktır.

Weber'e göre siyasal iletişime olan akademik ilgi, politikanın bilimselleşmesi sürecinde örgütlenmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra modern demokrasinin tekrar tesis edilişi ve bilimsel politikanın yaygınlaşmasının ardından politik iletişimin de siyasi iktidarlara meşrulaştırıcı etkisi ortaya çıkmıştır. Siyasi parti programları, iktidarın ele geçirilmesiyle birlikte uygulanabilir meşru pratikler haline gelmektedirler.

Siyasi parti programları ve altyapısını oluşturduğu seçim beyannameleri, partilerin ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel politikalar gibi konuları en ince ayrıntısına kadar ortaya koyan temel yayınlardır. Bu temel yayınların seçmenle kurulan

ilişkide ayrı bir iletişimsel önemi vardır. Terkan (2010,s.123) her iki belgenin de taraflar arasında bir sözleşme olarak değerlendirilmesinin mümkün olacağını söyler. Programın iktidarı elde edebilecek bir çoğunluk tarafından kabul görmesi seçmenleri, partinin bu politikaları uygulaması ve sürdürülebilir kılması ise siyasi partiyi bağlayan bir süreçtir. Bu süreçler, kendini belirli aralıklarla tekrar eden seçim dönemlerinde siyasal partiler için iktidarın el değiştirmesi, oy veren kitle için ise çevre-merkez kutuplarının kaymasına neden olacak etkileşimsel sonuçlar doğurabilir.

Johnson'a göre siyasal kampanya geleneksel, modern ve post modern olarak üç evresel dönem yaşamıştır. Her üç evrenin kampanya uygulama modelleri de buna bağlı olarak değişim göstermiştir. Siyasal iletişimde,1960'lara değin süren geleneksel evrede yazılı basın, radyo gibi medya araçlarının kullanıldığı ve kampanya koordinasyonunun parti lideri veya yöneticilerinde olduğu bir süreç yaşanmıştır. Geleneksel evrede siyasal iletişimin baskın sivilini parti programlarından gönderilen mesajlar oluşturmuştur (Johnson,2009,s.25-27). Bu süreç postmodern evrenin yaşandığı günümüzde siyasal iletişimin siyasal danışmanlar tarafından yönetildiği ve amaca yönelik mikro mesajların yeni medya araçları aracılığıyla aktarımı şeklinde yürütülmektedir.

Amerika'daki söylemiyle parti platformları yani parti programları, iktidara gelindiğinde partinin yürüteceği politikalar konusunda önemli ipuçları verir. Ülkenin iki büyük siyasi kanadını oluşturan Cumhuriyetçi ve Demokrat kongre üyeleri bu platformları baz alarak tercih kullanır. 2016 yılı itibariyle Demokrat Parti kongre üyelerinin %74'ü, Cumhuriyetçi Parti kongre üyelerinin ise %89'u parti programları doğrultusunda oy kullanmışlardır (<https://www.vox.com>).

“Oy verme davranışı,” sosyolojik yaklaşım, psikolojik yaklaşım ve rasyonel yaklaşım olarak üç temel grupta toplanmaktadır (Harrop ve Miller,1987,s.130). Sosyolojik yaklaşım, bireyin içerisinde bulunduğu grubun normlarına göre oy verme eğilimi gösterdiği bir yaklaşımdır. Birey, din, sosyo-ekonomik konum, yaşanan coğrafya gibi faktörlerin etkisindedir. Psikolojik yaklaşım, bireyin takım tutar gibi bir siyasi partiye beslediği taraftarlıkla oy kullanma alışkanlığı gösterdiğini ve bu bağımlılığın henüz oy kullanma yaşına gelmeden başladığını öne sürer. Her iki yaklaşımda da seçmen tercihinin mantıksal bir süzgeçten geçmeden tamamen duygusal ve kitle psikolojisi ile hareket edilerek verildiği söylenebilir. Ancak rasyonel yaklaşım

“seçmenin, mevcut hükümette bulunanların uygulamalarından elde ettiği ile muhalefetteki partilerin iktidara gelmesi durumunda sağlayabileceği uygulamaları mukayese ederek ortaya çıkarttığı farka bağlı olarak tercih yapacağı” tezi üzerinde durur (Başarır,2015,s.39). Rasyonel seçmen, yaşadığı problemleri ve daha önce hiç duymadığı konuları gündeme alan, güncel sorunlar üzerine çözüm önerileri olan, ulusal ve yerel stratejik politikalar üretebilecek partiler nezdinde tercih kullanan seçmenlerdir. Bu bakımdan parti programları rasyonel seçmenin en önemli başvuru kaynağı konumuna gelmektedir.

Son yıllarda, Türkiye’de seçmenlerin kayda değer bir bölümünün rasyonel yaklaşıma göre tercih kullandığı gözlenmektedir (İnan,2010,s.219). Herhangi bir bağımlılığı olmayan ve seçimlerin kazanılmasında özellikle ülkemizde son yirmi yıldır belirleyici bir rol oynayan bu seçmen kitlesi, tercihe değer somut söylemleri partilerin beyannamelerinde ve programlarında arar olmuştur. Partiler bu arayışı, programatik metinlerini daha geniş bir kitleye ulaşabilecek şekilde kapsamlı, toplumun güncel sorunlarına çözüm sağlayabilecek tazelikte ve çağdaş söylemlerle domine etmeye çalışmışlardır. Bu bağlamda Adalet ve Kalkınma Partisi’nin son yirmi yıldır rasyonel seçmen üzerindeki egemenliği, programının ve programatik pratiklerinin sürdürülebilirliğinin net bir göstergesidir.

2.2. Siyasi Parti Programları

Siyasi partiler siyaset sahnesinde önemli görevler ve sorumluluklar üstlenen örgütlü yapılardır. Bu bakımdan siyasi partilerin kuruluş amaçları ve programları destekçilerinin ve hedef kitlenin talep ve beklentileri doğrultusunda da şekillenmek durumundadır. Bununla birlikte Avrupa Birliği Venedik Komisyon Raporuna göre temsili demokraside yurttaşların taleplerini etkin bir şekilde dile getirmesi, demokrasinin sağlıklı işleyebilmesi için en önemli aktör siyasi partiler olarak gösterilmektedir. Bu rapor, temsili demokrasinin kalitesini siyasi partilerin işleyişiyle eş değer görmektedir.

Bu açıdan Venedik Raporu, siyasi partiler için çeşitli öneriler geliştirmektedir:

1. Siyasi partiler, hukukun üstünlüğünü ve demokrasiyi savunan, ayrımcılığa karşı, şeffaf ve açık olmalıdır.

2. Siyasi partilere üyelik, herkese açık ve kolay olmalıdır.
3. Siyasi partilerin organizasyonları; katılımcı, kapsayıcı, hesap verilebilir olmalıdır. Özellikle partiden uzaklaştırma pratikleri, disiplin uygulamaları açık esaslardan oluşmalıdır.
4. Siyasi parti liderlerinin seçimi, bütün seviyelerde demokratik olmalıdır. Cinsiyet ayrımcılığı gözetmeksizin, partinin seçim adayları demokratik yollarla belirlenmelidir.
5. Partinin ekonomik gelirleri şeffaflık ve hesap verilebilirlik prensiplerine uygun olmalıdır.
6. Partilerin içyapılarını etkileyen seçim sistemleri, demokratik olmalı ve adaylara demokratik temsil imkânı sağlamalıdır

Söz konusu düzenlemeler incelendiğinde siyasi partilerin katılımcı bir yapıda olması ve demokratik anlamda bir yönetim modelinin gelişimine katkıda bulunması önemli bir süreç haline gelmektedir.

Ülkemizde siyasi partilerin tarihçesi incelenmek istendiğinde Cumhuriyet dönemi ile birlikte bu oluşumların başladığı ifade edilebilir. Ülkemizde siyasi sistem içerisinde yer alan siyasi partilerin tarihini, kuruluşu ve gelişimi Cumhuriyet döneminden itibaren incelendiğinde ilk önce milli mücadele döneminden başlamak gereklidir. Çünkü milli mücadele Türkiye Cumhuriyeti siyasi sistemini ve partilerin ortaya çıkmasının temelini oluşturan önemli bir olaydır.

1923 yılına gelindiğinde birinci meclis siyasi görevini tamamlayıp feshedilmiştir. Ardından Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 9 umdeden oluşan bir program ile seçimlere katılmıştır. Seçimleri kazanan cemiyet Halk Fırkasına dönüşerek kuruluşunu tamamlamış ve faaliyetlerine başlamıştır. Fırka daha sonra Cumhuriyet Halk Fırkası adını alarak 1950 yılına kadar tek başına iktidarını sürdürmüştür (Ayata,1992,s.63). 1950 sonrasında siyasetinin her döneminde yer alan Cumhuriyet Halk Partisi, siyasi varlığını her zaman korumakta ve günümüzde ise aktif siyasette muhalefet görevinde bulunmaktadır. 1924 yılında başta Kazım Karabekir paşa olmak üzere Ali Fuat Cebesoy, Rauf Orbay ve Adnan Adıvar gibi önemli komutanlar askeri

görevlerinden ayrılıp Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası adında bir muhalif partiyi kurdular (Sencer,1974,s.130-131).

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurulduktan kısa bir süre sonra Doğu bölgesinde Şeyh Sait isyanı başlamış ve gereken önlemler yeterince alınamadığı için hükümet değişikliğine gidilmiştir. Ardından Doğudaki isyanı sonlandırmak ve ülkede güvenliği sağlamak için Takrir-i Sükûn Kanunu çıkartılmıştır. Bunun sonucunda İstiklal Mahkemesi dini siyasete alet ettiği gerekçesiyle Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını kapatmıştır (Teziç,1976,s.244-245). Böylece çok partili ilk deneme sona ermiştir.

1930 yılında ikinci çok partili deneme Atatürk'ün girişimleri doğrultusunda Fethi Okyar tarafından Serbest Cumhuriyet Fırkası adıyla kurulmuştur. Parti, Cumhuriyet Halk Fırkasını denetlemek için önemli bir girişimdir. Ancak bu deneme de kısa sürmüş ve çeşitli sebeplerden dolayı parti kapatılmıştır (Karpas,2015,s.35-36). Böylece ikinci kez çok partili deneme başarısızlıkla sonuçlanmıştır. 7 Ocak 1946 yılında başta Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan, Fuat Köprülü Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan ayrılarak Demokrat partiyi kurdular (Ekinci,1997,s.307-308). Kuruluşunu tamamlayan Demokrat Parti 4 yıl muhalefet görevinde bulunacaktır. Bu süreç aynı zamanda Türkiye'nin çok partili sisteme kalıcı olarak geçtiğinin bir göstergesidir.

1950 yılında ülkede yapılan genel seçimleri Demokrat Parti'nin kazanmasıyla Cumhuriyet Halk Fırkası muhalefet partisi görevine geçmiştir. Böylece ülkede siyasi iktidar değişikliği yaşanmış ve yeni bir siyasi döneme geçilmiştir (Karpas,2015,s.174). Sonuç olarak 1946'dan itibaren Türk siyaseti çok partili siyasi rejime sahiptir. 90'lı yıllardan günümüze kadar birçok parti kurulmuş ve birçok parti halen siyasette yer almaktadır. Bazı partilerin ya siyasi varlığı sonlandırılmış ya da kendiliğinden feshedilmiştir. Partiler açısından değerlendirildiğinde, Ülkemizin demokratik bir yapıya sahip olmasından dolayı partiler serbestçe kurulup anayasanın belirlediği ilkelere göre yönetilmektedir.

Tek partili sistemler demokratik mekanizmaların gelişmesinin önünde bir engel oluşturmaktadır. Bunun aksine çok partili sistemlerde ise demokratik hayatın gelişmesi önemli bir süreç haline gelmektedir. Tek partili sistemlerin en önemli örneklerini Faşist ve Komünist Partiler oluşturur. Totaliter tek parti sisteminde, zorlayıcı bir ideoloji vardır. Toplumun tümünü kavrayan bir parti dışında öteki ideolojilerin gelişmesine ve

yayılmasına izin verilmez.

Çok partili siyasal sistemlerin önemli özelliklerinden biri de; partilerin tek başına iktidar olamadığı zaman diğer partilerle koalisyon hükümeti kurma yoluna gitmesidir. Ancak bu sistemde koalisyon hükümeti kurmak gerçekten zordur. Çünkü çok fazla fikir ve ideoloji farklılıklarından dolayı partilerin bir araya gelip uzlaşa sağlamaları zordur. Ancak tutuculuktan uzak merkeze yakın partilerin bir araya gelip hükümet kurma olasılığı biraz bulunsa da istikrarlı hükümetlerin kurulamadığı görülmüştür (Tokgöz,1999,s.55-56).

Çok partili sistemin Türkiye’de uygulanmasına bakıldığında; Cumhuriyetin kuruluşundan sonra iki kez çok partili rejim denemeleri yapılmış ancak başarısızlıkla sonuçlanmıştır. 1945 yılında Millet partisi, 1946 yılında Demokrat partinin kurulmasıyla çok partili sisteme geçilmiştir. 27 Mayıs askeri darbesine kadar Türkiye’de Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokrat Parti’nin yer aldığı iki partili bir sistem hâkimdir. 1961-1971 yılları arasında nispi orantılı sisteme geçilmesiyle çok partili sistem ortaya çıkmıştır. 1971 darbesi ile demokratik döneme ara verilmiş ve 1973 yılında yapılan seçimler ile çok partili sistem tekrar başlamıştır. 1980 yılında gerçekleşen askeri darbe ile partiler kapatılmıştır. 1983 yılında yasakların kalkmasından sonra partiler yeniden kurulmuş ve çok partili sistem günümüzde de geçerliliğini sürdürmektedir (Fedayi,2014,s.63).

Kamu Yönetimi görevini yüklenmiş kadrolara genel olarak “Bürokrasi” denilmektedir. Gelişmiş bir Kamu Yönetimine sahip her ülkede (Türkiye’de olduğu gibi) bürokrasi deyimi belirli kurallara sıkı sıkıya sarılmış, kalıplara uyulmasını bir işin sonuçlandırılmasından daha üstün tutan, evrak dolu odalarda oturan memur kadrolarını anımsatmaktadır. (Turan,1986,s.198) Bu yönüyle bürokrasi, yönetim-idare süreci ile de yakın ilişki içerisindedir. Yönetimin olmadığı, büroların olmadığı, dolayısıyla bürokrasinin olmadığı durumlarda belirsizlik, güvensizlik ve kargaşa da meydana gelebilecektir. Bu bakımdan yönetimin etkin olarak işleyebilmesi için bürokrasinin de belirli bir düzeyde olması önem arz etmektedir.

Siyaset kavramı oldukça değişik şekillerde tanımlanmıştır. Yapılan tanımların her

biri, siyaset olgusunun bir yönünü izah etmesi ve birçok unsuru dışarıda bırakması bakımından çeşitli eksikliklerle doludur. Söz konusu tanımlar siyaseti, bir sanat olarak nitelendirmekten başlamakta, buna devlet yönetimi, otorite ilişkileri, baskı veya kabul ettirme yolu, iktidar mücadelesi gibi hususlarla izah etme yoluna gitmişlerdir. Birçok siyaset bilimci siyaseti bir iktidar mücadelesi olarak tarif etmişlerdir (Tatar,1997,s.15).

Siyaset kavramının İngilizcedeki karşılığı “politics”dir. “Politics” eski Yunanca da şehir anlamına gelen “polis” kelimesinden türemiştir. Polis aynı zamanda bir siyasi modelinde adıdır. Bu model içinde, bütün vatandaşların şehir işlerine duyarlı olması talep edilmekte ve bunu yapmayanların “ilgisiz” hatta “ahmak” olduğu düşünülmektedir. Zamanla politikanın kapsamı, tarzı ve vasıfları da değişmiş ve politika beşeri faaliyetlerin meşru ve gerekli bir türü olarak kabul edilir hale gelmiştir (Yayla,2002,s.1).

Siyaset; sadece kanunların yapılması, yorumlanması ve uygulanması değildir. Bunların yanı sıra vatandaşların toplumsal hadiseler ve konular karşısındaki tutum ve davranışları, seçim ve kulis çalışmaları, baskı gruplarının iktidarı etkilemeye yönelik faaliyetleri de siyaset kavramı içinde yer alır. Siyasal sistem; toplum adına bağlayıcı kararlar alma ve uygulama; otoriteye dayandırılmış maddi ve manevi değerleri dağıtma sürecidir. (Turan,1986,s.157) Bu bakımdan siyasal sistemin toplumun tüm kesimlerini kucaklayıcı ve bütünsel bir bakış açısına sahip olması önem taşımaktadır.

ABD kamu yönetiminde Anglo-Amerikan yaklaşımının önde gelen ismi Woodrow Wilson’a göre, siyaset ve yönetim ayrılığı düşüncesinin oluşmasını sağlayan en temel etken, Alman idealizmi ve organik devlet kuramı düşüncesidir. Wilson’un, Alman siyaset geleneğini ABD’nin siyaset gerçekliğine uygulamak istediği belirtilmektedir. Ancak Wilson’un “Yönetimin incelenmesi” makalesinin, organik bir devlet kuramını yansıtmaktan çok mekanik bir yaklaşım sergilediğinin öne sürülmesi, konuyu tartışılır hale getirmiştir. (Akdoğan,2008,s.169)

Bir ülkede siyasi iktidar, siyasi tercihini ortaya koyar ve yapılacak işleri belirler (Eryılmaz,1997,s.34) Demokratik ülkelerde bu, iktidar partisi tarafından yapılır. İktidar veya hükümetler, seçimler sonunda değişirler. Her yeni iktidar da kendisi için en uygun gördüğü siyaseti saptamakta serbesttir. İktidarlar, halkın kolaylıkla anlayabileceği,

teknik olmaktan uzak görüşlerini (daha doğru bir ifadeyle vaatlerini) uygulamak üzere bir platform hazırlarlar (Aktan,1989,s.12).

Günümüzdeki uygulamalarda bürokrasinin tarafsız kalmadığı, çeşitli uygulamalar sonucu siyasallaştığı görülmektedir. Bu durum ise bürokrasi-siyasi iktidar ilişkisindeki ayrımın yapılmasının daha da zorlaştırmaktadır. Bürokrasinin siyasallaşması genel anlamda yönetimin siyasal gücün etkisi altına girmesidir. Yani parti politikasının yönetime egemen olması ve iktidardaki siyasal partinin kendi çıkarlarını, genel kamu çıkarları aleyhine ön plana çıkarmasıdır. Siyasal grupların yönetime karışmaları, yönetimi şu ya da bu şekilde karar almaya zorlamaları, siyasal iktidarın, kendini destekleyen gruplara, yönetim aygıtı aracılığıyla türlü çıkarlar sağlaması gibi faaliyetler bu duruma örnek olarak verilebilir.

Kamu politikalarının oluşturulmasında siyasilerin eylem ve kararları ile bürokrasinin eylem ve kararlarını ayırmak zordur. Çünkü siyasal ve bürokratik nitelermeler, karar sürecinin birbirini izleyen aşamalarını ifade etmektedir. Her bürokratik uygulamanın siyasal etkileri olduğu gibi, siyasal kararlar da uygulama evresinde bürokratik kararlara dönüşe bilmektedir. Tespit edilen kamu politikaları ile onları gerçekleştirecek araçlar arasında her zaman bir bağ söz konusudur. Siyasi ve bürokratik kararlar birbirlerini etkilemektedir. Dolayısıyla işin niteliğine göre yapılan işlev ve konu ayrımı kesin olarak yapılmamaktadır.

Kamu yönetiminin en temel konuları arasında yer alan siyasetçiler ile bürokratlar arasındaki ilişkilerin iyi ilişkiler olması her birinin meşruiyetini güçlendirirken, kötü ya da sorunlu ilişkiler olması hükümetin meşruiyetini zayıflatma potansiyeli taşır. Bu sebeple, siyaset ve idarenin hem yakın ilişki içinde olması ve hem de bu ilişkiyi zedelemekten kaçınması gerekmektedir.

2.2.1. Parti Tipolojisi Açısından Adalet ve Kalkınma Partisi'nin İncelenmesi

Siyaset; önermeleri, dili, örgütlenme biçimi, siyasetin oluşum süreci gibi aşamalarıyla cinsiyetçiliği içinde barındıran bir alandır. Bu durumun en somut olarak görülebileceği yerlerden biri siyasal partilerin söylem ve uygulama alanlarıdır. Siyasi partilerin bu duyarlı hükümet idealinin gerçekleşmesi için en önemli aktörler olduğu

düşünülür. Siyasi partilerin temel görevlerinden biri halkın tercihlerini siyasi arenaya taşımaktır. Anthony Downs'un (1957) seçim rekabetine ilişkin olarak sunduğu klasik çerçevede, partiler ilgili politika alanında oylarını en üst seviyeye çıkaracak, yani halktan en çok destek alacak, pozisyonu tercih ederler. Buna bağlı olarak, tıpkı ekonomik rekabetin imarları tüketiciler ne istiyorsa onu üretmeye ittiği gibi, seçim rekabeti de partilerin "seçmenlere istediklerini vermesine" sebep olur (Aytaç,2017,s.8).

Siyaset bilimi içerisinde siyasi partiler ve parti sistemleri çalışmaları dönemsel olarak önem kazanmıştır. Siyasi partilere yönelik en önemli ve klasik olan çalışmalar 1960'lar ve 1970'lerde kaleme alınmıştır. 1980'lere gelindiğinde siyasi parti çalışmaları önemini kaybetmiştir. Siyasi partiler 1990'larda ortaya çıkan üçüncü dalga demokrasi hareketleri sonucunda tekrar gündeme yerleşmiştir. Siyaset bilimciler siyasal partileri belirli tipolojiler içerisinde ele almışlardır. Bu tipolojiler siyasi partilerin tarihsel gelişimi ile yakından ilişkilidir ve bu çerçevede siyasi partilerin organizasyonları ve yapılarıyla ilgili çeşitli incelemeler karşımıza çıkmaktadır (Katz,2002,s.91).

Adalet ve Kalkınma Partisi 14 Ağustos 2001 yılında Recep Tayyip Erdoğan önderliğinde Türk siyaset sahnesinde yerini almıştır. Kurucu üyeleri arasında yer alan başlıca isimler; Ali Babacan, Ayşe Böhürler, Binali Yıldırım, Burhan Kuzu, Güldal Akşit, Cüneyd Zapsu, Murat Mercan, Hayati Yazıcı, Mevlüt Çavuşoğlu ve Nurettin Canikli'dir. Millî Görüş geleneğinin dönem içerisindeki son partisi olarak Fazilet Partisi içinde gelenekçiler ve yenilikçiler adında oluşan iki gruptan yenilikçiler grubu Abdullah Gül etrafında toplanmış ve Gül'ü Fazilet Partisi genel başkanlığına taşımak için çalışmalara başlamışlardır. Bu girişimin başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından Fazilet Partisi kapatılmış ve yenilikçiler farklı bir parti kurma konusuna yoğunlaşmışlardır. Sonrasında Gelenekçiler, Recai Kutan'ın önderliğinde Saadet Partisini, yenilikçiler ise Recep Tayyip Erdoğan önderliğinde Adalet ve Kalkınma Partisini kurmuşlardır. 2002 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin siyaset sahnesinde yerini alması işte bu şekilde meydana gelmiştir.

Adalet ve Kalkınma Partisi kurulmasının ardından 2002 yılında ilk kez seçimlere girerek %34 oranında oy almış ve tek başına iktidar koltuğuna oturmuştur. Sonrasında Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi yasaklı olmasından dolayı Başbakanlık görevini Abdullah Gül üstlenmiş. 2003 tarihinde Siirt'te yenilenen seçimler ile birlikte

milletvekili seçilen Recep Tayyip Erdoğan, başbakanlığı Abdullah Gül'den devralmıştır.

2002 yılından itibaren günümüze kadar iktidar görevini üstlenen Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Duverger'in parti tipolojileri ayrımı çerçevesinde incelenmesi neticesinde partinin düşünsel doğuşunun toplumsal kaynağının parlamento dışından oluştuğu ifade edilebilir. Duverger'in parlamento dışında saydığı oluşumlar; genelde merkezietçi yapının karşısında konumlanan, sosyalist tabanlı, aşağıdan yukarı örgütlenerek kendilerini temsil üzerinden ifade etmeye çalışan gruplar olarak gösterilmektedir (Tatar,1997,s.15). Ancak Adalet ve Kalkınma Partisi açısından, parlamento içinde doğan bu partinin kurucu kadrosu ile parlamento dışındaki toplumsal tabaka arasında organik ya da dikey bir bağ söz konusu olmamaktadır. Bununla birlikte partinin kuruluşu ağırlıklı olarak Millî Görüş geleneğinden, merkez sağdan ve liberal çevrelerden bir araya gelen isimlerin toplanmasıyla olmuş ve bu bağlamda toplumun o günkü taleplerinin şekillenmesi sonucu parti bugünkü konumunu almaya başlamıştır (Dursun,2008).

Türkiye' de ise kitle partisini, sadece üye sayısının çokluğu ve seçimlerde yüksek oy alma durumuyla oluşan bir tipoloji görme eğilimi söz konusu olmakta ve bu çerçevede Adalet ve Kalkınma Partisi'nin o dönemdeki Genel Başkan Yardımcısı Mustafa Ataş, partinin toplam üye sayısının 10 milyon civarında olduğunu belirtmiş ve yine partinin lideri Erdoğan da (2004,s.8), partinin muhafazakârlık temelinde bir kitle partisi olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında dönemin bir diğer Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Çelik; *“Ak Parti bir ideolojik parti değil, bir kitle partisidir. Biz prensiplerde buluşan ortak paydası muhafazakâr demokratlık olan bir siyaseti birlikte yapıyoruz”* söylemiyle Adalet ve Kalkınma Partisi'nin aslında bir kitle partisi olduğunun altını çizmiştir.

Duverger gibi parti tipolojileri çerçevesinde bir başka önemli ayrımı yapan Neuman'ın (1956) “bireysel temsil” ve “sosyal bütünleşme partileri” ayrımı çerçevesinde bireysel temsil partilerinin çoğunlukla seçim dönemlerinde faaliyetini yoğunlaştırmasından bahsetmekte ve temel amacın aday göstermek olduğunu söylemektedir. Bu tip partilerde siyasal katılma sınırlı ve dar bir boyutta gerçekleşmekte ve aday gösterilen kişiler seçildikten sonra tam bir serbestlik içinde hareket etmektedir.

Üyelerin aktif katılımı ve kontrolü söz konusu olmamakta ve özellikle bu tip parti sisteminin Amerikan siyasal sisteminde yeşeren Demokrat ve Cumhuriyetçi partilerin örgütlenmesine örnek olduğu da ifade edilmektedir (Kapani,2012).

Bunun yanı sıra sosyal bütünleşme partileri ise üyelerin ideolojik ve örgütsel olarak bir araya gelmesi ve onların sosyal hayatlarını ve partiyle ilişkilerini düzenlemeye çalışan oluşumlar olarak ifade edilebilir. Bu tipoloji de aslında “demokratik bütünleşme” ve “toptan bütünleşme” partileri olmak üzere incelenebilecektir. Demokratik bütünleşme partileri genel olarak adından da anlaşılacağı üzere daha açık bir nitelikte farklı sosyal, kentli sınıflarını bütünleştirmeyi arzularken, toptan bütünleşme partileri ise faşist ve komünist rejimlerde gözlemlendiği üzere totaliter bir bütünleşmeyi hedef almaktadır (Şükür,2020,s.691).

Adalet ve Kalkınma Partisi özelinde bu sınıflandırmalar incelendiğinde aslında Adalet ve Kalkınma Partisi’nin demokratik nitelikli bir bütünleşme partisi olduğu ifade edilebilir. Bunun yanında siyasal İslam eksenli siyaset yapan politikacıların ve seçmenlerin muhafazakâr bir siyaset tarzı etrafında bütünleşmesi söz konusu olmakta ve bunun sonucunda katılma krizi aşılarak daha sonrasında yaşanması muhtemel siyasal sistem tıkanıklıklarının önüne geçilmiştir. İdeolojik yumuşama farklı nitelikteki seçmenlerin temsilini sağlamış ve böylece siyasal bütünleşme gerçekleşmiştir (Şükür,2020,s.691).

2.2.2. Parti Tipolojisi Açısından Cumhuriyet Halk Partisi’nin İncelenmesi

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk öncülüğünde 9 Eylül 1923’te önce “Halk Fırkası” adıyla kurulmuş ve ardından 1924 yılında “Cumhuriyet Halk Fırkası”, 1935 yılında ise “Cumhuriyet Halk Partisi” adını almıştır.

1927 yılında “Cumhuriyetçilik”, “Halkçılık”, “Milliyetçilik” ve “Laiklik” Cumhuriyet Halk Partisi’nin dört temel ilkesi olarak benimsenmiş ve sonrasında bu ilkelere 1935 yılında “Devletçilik” ve “Devrimcilik” ilkeleri de eklenerek partinin ilkeleri altıya çıkarılmıştır. Partinin amblemi olan 6 ok bu ilkeleri simgelemektedir. Cumhuriyet Halk Partisi, kurucusu ve ilk Genel Başkanı Büyük Önder Atatürk’ün

önderliğinde ulusal bağımsızlığı kazanan, Cumhuriyeti kuran, saltanatı kaldıran, hilafete son veren ve Ulusal Birliği sağlayan parti olarak Türk siyasal hayatında uzun yıllardır varlığını devam ettirmektedir (www.Cumhuriyet Halk Partisi.org).

Bugün Cumhuriyet Halk Partisi hukuk ve eğitim gibi toplumsal alanlarda gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmeyi hedef edindiği reformlarla çağdaş Türkiye Cumhuriyeti’ni biçimlendirme gayesini sürdürmektedir. Parti aynı zamanda ulusal sanayinin ve ekonominin gelişmesine öncülük etmiş ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında tek parti konumunun tüm olanaklarına rağmen çok partili rejime geçişi sağlayarak Türkiye’nin demokratikleşme sürecinde de öncü misyonunu sürdürdüğü ifade edilebilir.

Bununla birlikte 1950’li yıllarda üstlendiği muhalefet göreviyle demokratik bir rejimde muhalefetin kurumsallaşmasına da öncülük eden parti parlamenter demokratik rejimin kurumsallaşmasına dönük değişimleri gerçekleştirme ve temel hak ve özgürlükleri geliştirme mücadelesi vermeye devam etmektedir. 1960’lı yıllarda Türkiye’nin yaşadığı modernleşme sürecinin yansımaları olarak ortaya çıkan göç, kentleşme, sanayileşme gibi dinamikler çerçevesinde toplumsal sınıfların olgunlaşmasıyla birlikte Cumhuriyet Halk Partisi sola açılarak kendisini siyaset yelpazesinde “ortanın solu” nda konumlandırmıştır. 1970’li yıllarda ideolojisini “demokratik sol” kavramıyla tanımlayan Cumhuriyet Halk Partisi, önerdiği sosyal reformlarla “düzen değişikliği” ni hedeflemiştir. Bu süreçte Cumhuriyet Halk Partisi, “devlet partisinden” “halkın partisine”, düzen partisinden” “değişimin partisine” dönüşmüştür. Türkiye Cumhuriyeti’ni kurma ve ülkemizin en köklü partisi olma gibi sahip olduğu ayrıcalıklı tarihsel miraslarıyla, geleneğini ve temellerini en iyi şekilde temsil eden ilkelerin yanı sıra sosyal demokrasinin evrensel ilkelerini de benimseyen Cumhuriyet Halk Partisi bu çerçevede uluslararası ölçekte faaliyetlerini sürdüren Sosyalist Enternasyonal ve Avrupa Sosyalistler Partisine de katılım sağlamıştır. Çağdaş sosyal demokrasinin evrensel değerleri olan “özgürlük, eşitlik, dayanışma, emeğin üstünlüğü, gelişmenin bütünlüğü ve etkinliği ile demokratikleşme” kavramları içinde bulunduğumuz dönemde Cumhuriyet Halk Partisi’nin Türkiye’de kurumsallaştırmaya çalıştığı ve programlarında önemle vurguladığı başlıca ilkeler arasında yer almaktadır.

Bununla birlikte Cumhuriyet Halk Partisi’nin Adalet ve Kalkınma Partisi gibi bir kitle partisi olduğunu ifade etmek pek doğru bir yaklaşım olarak görünmemektedir.

Ayrıca, diğerk bir ayrım Otto Kirchheimer'in "hepsini yakala partisi" tipolojisidir. Bu partiler, mümkün olan en büyük seçmen kitlesine ulaşmayı amaç edinmekte ve ideolojilerini bu doğrultuda zayıflatmaktadır. Ayrıca toplumsal sorunlara değinen, güçlü teşkilata ve güçlü lidere sahip partilerdir (Heywood,2011,s.322). Diğerk ayrımlar ise kartel parti, profesyonel parti, ideolojik parti, temsil partileri ve birleştirici partidir. Bu tipolojiler çerçevesinde Cumhuriyet Halk Partisi'nin zamanla kitle partisi özellikleri gösterdiğini söylemek mümkündür. Üye sayılarını artırmanın amaçlanması ve güçlü bir genel merkez yapısının oluşturulmak istenmesinin bunu doğrular nitelikte olduğu ifade edilebilir. Ayrıca, kadro partilerinde ideoloji birliği tamdır ve üyelerin genel itibarıyla homojenik bir yapı göstermesi nedeniyle göz ardı etmememiz gereken bir ideoloji ve anlayış birliği söz konusudur. Dolayısıyla Sosyal Demokrat parti içinde diyelim ki “çevrenin” öncelikleri konusunda bir anlaşmazlık söz konusu olabilir ancak çevrenin yıkılması konusunda bir fikir ortaya atılmaz. Bu bakımdan Cumhuriyet Halk Partisi'nin halkçı ve bütünleyici idealleri çerçevesinde esaslı bir kadro partisi olduğu da ifade edilebilir.

III. BÖLÜM

3.1.Türkiye’de Siyasi Partilerin Programları ve Kamu yönetimi Anlayışı

Siyasal iletişimin asıl amacı hedef kitleyi ikna ederek arzu edilen şekilde oy verme davranışına yönlendirebilmektir (Özerkan ve İnceoğlu,1997,s.82). Bu yüzden hedef kitlenin sayı, yaşanan coğrafya gibi demografik ve psikografik analizlerinin iyi yapılması ve mesajların bu analizlere göre hazırlanması gerekmektedir. Siyasi partiler, toplumun farklı sınıflarına mensup ve birbirlerinden farklı katılım biçimleri, politik söylemleri ve iletişim düzlemleri olan sadık seçmenlere sahiptirler. Buna en iyi örnek olarak Amerikan seçmenleri verilebilir. Zira Amerika’da bulunan her iki büyük partinin de birer öğreti partisi olmamakla beraber, farklı sosyal sınıflara ait destekçileri olduğu bilinir. Örneğin; sendikalar, kuzeyli zenciler daha çok Demokrat Parti’yi desteklerken; iş çevreleri, büyük çiftlik sahipleri de daha çok Cumhuriyetçi Parti’ye oy verir. Bunun yanı sıra, Demokratları destekleyenler daha çok büyük kentlerde bulunurken, Cumhuriyetçi adaylar daha çok tarımsal bölgelerin desteğine güvenirlir (Tanili,2005,s.164). İnternet kullanımının büyük kentlerde daha yaygın oluşu ve kırsal kesimlerde ise daha geleneksel iletişim biçimlerinin kullanılması, partilerin hedef kitlelerine ulaşırken farklı kanalları tercih etmelerine neden olmuştur.

Amerika’ya nazaran daha genç bir modern siyasal hayata sahip olmasına rağmen Türkiye’nin uzun sayılabilecek çok partili bir demokratik siyasal tecrübesinin olduğu ifade edilebilir (Akgün,2000,s.79). Bu süre Türk seçmenin temel eğilimlerinin oluşması ve gözlemlenebilmesi için yeterli bir süre olarak kabul edilmektedir. Türk seçmen davranışı ile ilgili çalışmalarda merkez-çevre ayrımına dayanan sosyo-kültürel yaklaşımın daha yaygın bir şekilde benimsendiği gözlemlenmektedir (Akgün,2000,s.79). Şerif Mardin’in öncülüğünü yaptığı bu sosyolojik yaklaşıma göre, Türk siyasal sistemi bir yanda kendi içinde tutarlı ve organize olmuş siyasal elit (merkez) öte yandan kendi içinde çeşitli heterojen ve dağınık grupların toplamından (çevre) oluşan diatomik bir yapı arz etmektedir. Türk siyasal hayatının ve parti sisteminin dinamikleri de bu iki rakip grubun karşılıklı etkileşimi sonucu belirlenmekte ve 1946’da çok partili siyasal hayata geçildiğinde bu iki rakip güçten “merkez” Cumhuriyet Halk Partisi etrafında toplanırken, Cumhuriyet Halk Partisi’ne düşman olmak ortak paydasında birleşen dağınık gruplar (çevre) Demokrat Parti etrafında bütünleşmiştir (Mardin,2004,s.103). Merkez-kenar yapılandırılması toplumumuzda iki

önemli yapı üzerinde siyasi mücadeleyi şekillendirmiş ve Cumhuriyeti kuran asker, aydın ve bürokrat kadronun kurduğu, "merkez denilen elitlerin ve resmi değerlerin temsilcisi olarak" Cumhuriyet Halk Partisi merkezi, buna karşılık Demokrat Parti, Adalet Partisi ve bugün de Adalet ve Kalkınma Partisi genel olarak "kenar veya çevre denilen yığınların ve değerlerin temsilcisi olarak" görülmektedir (Şentürk,2008,s.48).

2003 yılında ülkemizde iktidara gelen ve halen iktidarını devam ettiren Adalet ve Kalkınma Partisi, İslami duyarlılığı olan ve kadrosunun bir bölümü Milli Görüş'ten gelen kişilerden oluşmakla birlikte kendisini İslamcı bir parti olarak tanımlamamaktadır. Nitekim seçim beyannamesinde de parti kendini *“Süreklilik içinde değişimi arayan, birliktelik içinde farklılıkları koruyan, toplumun dinamizmine güvenen, Dünyadaki gelişmelere ve yeniliklere açık bir siyaset anlayışını hâkim kılmayı amaçlayan demokrat, muhafazakâr, yenilikçi ve çağdaş bir parti”* olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kuruluşundan itibaren aslında yeniliklere açık, toplum içindeki farklılıkları kabul ederek korumayı amaçlayan bir siyaset anlayışını benimsediği ifade edilebilir. Bu bakımdan Adalet ve Kalkınma Partisinin kendini merkeze konumlandıran bir siyasi figür olarak nitelemek doğru olacaktır (Gümüş,2009,s.53). Buradaki “merkez” Şerif Mardin'in kastettiğinin dışında çevrenin merkezini yani Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kurulduğu dönemde Cumhuriyet Halk Parti merkezinin dışında kalan her siyasi tabana olabildiğince yakın bir konum olarak ifade edilebilir. Nitekim 1999 seçimlerinde Fazilet Partisi'ne, Anavatan Partisi'ne ve Milliyetçi Hareket Partisi'ne oy verip de umduğunu bulamayan sağ seçmen Adalet ve Kalkınma Partisi saflarına katılmış ve bu nedenle Adalet ve Kalkınma Partisinin, sağcı ve muhafazakâr bir tabana sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Akgün,2007,s.183).

Bunun yanı sıra Cumhuriyet Halk Partisi'nin siyasi konumu incelendiğinde ise daha örgütlü ve devrimci bir parti olduğunun altı çizilebilir. Bu yönüyle Cumhuriyet Halk Partisi'nin partileşme sürecindeki gelişim çizgisinin de ortaya koyduğu gibi, Cumhuriyet Halk Partisi, Kurtuluş Savaşını örgütleyen ve yürüten “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin devamı olarak gösterilmektedir. Başlangıçta “Halk Fırkası” olan partinin adı 1924 yılında “Cumhuriyet Halk Fırkası”, 1935 yılında da “Cumhuriyet Halk Partisi” olarak değiştirilmiştir (bkz. www.chp.org.tr). Bu bakımdan Cumhuriyet Halk Partisi kendisinden önceki ve sonraki pek çok parti gibi sınıfsal bir

temele dayanmasa da, halkçılık vurgusu Cumhuriyet Halk Partisi'ni bu anlamda farklı bir noktaya taşımaktadır. Sınıf temelleri üzerine kurulmamış olmasına rağmen, parlamenter demokrasi, laiklik, devrimcilik ve özellikle 1930'lardan sonra ekonomik anlamda uygulanan devletçi politikalar Cumhuriyet Halk Partisi'nin, dönemin sosyal hedefli partileri arasında değerlendirilmesine neden olabilir (Gümüş,2009,s.60). Cumhuriyet Halk Partisi, kuruluşu ve kökenleri bakımından yenilikçi, batılılaşma yanlısı, devrimci bir nitelik taşımaktadır. Kuruluşundan kısa bir süre sonra, batı tipi bir laikliği benimseyerek; batıdaki sosyal demokrat partilere yakınlaşmıştır (Önkaş,2006,s.17).

Türk seçmenin politik tercihi için de Amerika'dakine benzer bir coğrafi ayırmadan söz etmek mümkündür. Yapılan bir araştırmaya göre sağ partilerin (Adalet ve Kalkınma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi) daha çok Türkiye'nin iç kesimlerinde kümelendiği gözlenirken sol partilerin ise (Cumhuriyet Halk Partisi, Halkların Demokratik Partisi) Türkiye'nin kıyı ve doğu bölgelerinde kümelendiği gözlenmektedir (Gündem,2018,s.25). Cumhuriyet Halk Partisi seçmeni kendisini modern olarak tanımlarken Adalet ve Kalkınma Partisi seçmenin kendisi için seçtiği yaşam tarzı ifadesi geleneksel muhafazakârdır denilebilir.

Araştırma şirketi Konda'nın yaptığı Seçmen Kümeleri Raporuna (Mayıs,2018) göre; sosyal medya kullanımının Cumhuriyet Halk Partisi seçmeninde daha yaygın oluşuna rağmen Adalet ve Kalkınma Partisi seçmeninde geleneksel medya sayılabilecek televizyon izleme alışkanlığının yüksek olduğu görülmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi seçmeni içerisinde üniversite mezunu oranı %22 iken bu oran Adalet ve Kalkınma Partisi'nde %10'dur. Ülkenin kıyı bölgelerinde yaşayan sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan yüksek profilli kendini modern ve cumhuriyetçi olarak tanımlayan bireylerini Cumhuriyet Halk Parti'li, iç bölgelerde yaşayan ve geleneksel bir yaşam tarzı benimsemiş köklerine bağlı orta eğitim seviyeli ve kendisini muhafazakâr ve milliyetçi olarak tanımlayan bireyleri ise Adalet ve Kalkınma Parti'li olarak nitelemek mümkündür. Siyasal partiler kendi taraftarlarının sadakatlerini pekiştirmek dışında diğer parti sadıkları ve siyasal aidiyeti olmayan seçmenleri de kazanmak adına parti programlarını güncellemek durumundadırlar. Çalışmanın bu bölümünde partilerin seçmenlerine ulaşmakta bir yol çizmelerinde üst bilinç olarak önem taşıyan siyasi parti programlarının kamu yönetim anlayışı

3.2. Parti Programlarının “Kamu Yönetimi Anlayışı” İçerik Analizi Yöntemi İle İncelenmesi

Bu araştırmanın temel amacı; farklı ideolojik kaynaklardan ve tarihsel süreçlerden beslenen siyasi partilerin hedef kitlelerine ilk ve resmi beyanı olan parti programlarının iletişimsel boyutunun politika açısından önemini vurgulamak, programatik özelliklerini açıklamak, karşılaştırmak ve zaman içerisindeki değişimlerini incelemektir. Bu amaçla öncelikle parti programlarının incelenmesi gerekmektedir. Parti programlarını inceleyebilmek için içerik analizi yöntemi kullanılacaktır.

İletişim araştırmalarında metinlerinin nicel analizi önemli bir yer tutmaktadır. Nicel içerik analizinin en önemli amacı, araştırma konusu olarak belirlenen sorunun metinde nasıl sunulduğunu ortaya koymaktır (Gökçe,2001). İçerik çözümlemesi, iletilerin açık, aşikâr içeriğinin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir açıklamasını yapabilmek amacıyla kullanılmaktadır. Anlamlandırmanın düz anlamsal yüzeyini çözümler. Bir iletişim sisteminden seçilen birimlerin belirlenmesi ve sayılması biçiminde uygulanır. Sayılacak birimler, araştırmacının incelemek istediği her şey olabilir. Tek ölçüt bu birimlerin kolaylıkla tanınabilir olmalarıdır (Fiske,1996,s.176). İçerik çözümlenmesinde nesnel geçerlilik söz konusudur. Bu nokta ise, değişik kişilerin aynı çözümleme metnini belirli sınıflamalar çerçevesinde öngörülen görünümüleri işaretlediklerinde yerine gelmiş sayılır. Bu çalışmanın geçerliliğini sağlayacaktır.

İçerik analizinde öncelikle yapılması gereken sınıflandırma yapısının oluşturulmasıdır. Araştırma kapsamındaki Adalet ve Kalkınma Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi parti programı metinlerindeki “Kamu Yönetimi Anlayışı”nın incelenerek alt sınıflandırmalarının oluşması gerekir. Burada içerik çözümlemesi ile araştırılmak istenen kamu yönetimi anlayışına ilişkin alt başlıklar ortaya çıkarılacaktır. Bu sınıflama sistemi ile partilerin kamu yönetimi modellerinin şekillenmesindeki temel unsurlar açıklanmaya çalışılacaktır. Elde edilecek ölçek yapısı partilerin programı içinde yer alan kamu yönetimi anlayışının hangi alt yapılara bölündüğü ve hangi yapıların öncellendiğini görmemizi sağlayacaktır.

Bu kapsamda araştırma konusu olan parti programlarındaki kamu yönetimi

anlayışının sınıflara ve alt sınıflara bölünmesi gerekmektedir. Bu amaçla siyasi parti programında yer alan “kamu yönetimi anlayışı” öncelikle bütüncül biçimde okunmuş, başlıklandırılan her konu sınıflandırma yapısına dâhil edilmiş ve devamında bu yapının içeriği niteliksel olarak değerlendirilmiştir.

3.2.1. Adalet ve Kalkınma Partisi Programında Yer Alan “Kamu Yönetimi Anlayışı” nın İçerik Analizi

Adalet ve Kalkınma Partisi Parti Programı “Kalkınma ve Demokratikleşme” adıyla 2002 yılında kabul edilmiş ve halen yürürlükte olan bir programdır. Partinin programı Avrupa Birliği’ne tam üyelik sürecini tamamlayacak demokratik ve piyasa ekonomisine dayalı bir kalkınma modeli çerçevesinde şekillenmiştir. Temel ekonomik misyonunu oluşturan insanların refah ve mutluluk seviyelerinin artırılması maksadıyla geliştirilen sosyal yardım politikaları partinin programında geniş bir ifade zemini bulmuştur. Öyle ki parti iktidara gelir gelmez kurduğu birçok sivil toplum kuruluşu ve vakıflar vasıtasıyla sosyal yardımlarını geniş halk kitlelerine ulaştırmayı başarmıştır. Bu üst düzey parti yöneticilerinin de siyasal söylem olarak kullandıkları ve parti programında da yer alan “insanı yaşat ki devlet yaşasın” felsefesinin bir tezahürü olarak ta kabul edilebilir.

2002 Parti Programında, Avrupa Birliği’nin de beklentisi olarak “Kürt Sorunu” ile ilgili yaklaşımlar belirlenmiştir. Bölgede ekonomik kalkınma ile birlikte ticaretin yaygınlaştırılmasının bir sonucu olarak kültürel hakların gereğinin yapılacağı vurgulansa da bunun üniter devlet çizgisinden taviz verilmeden yerine getirileceğinin de altı çizilmiştir. Parti Programında milli birlik ve beraberliğin çimentosu olarak “Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı” olma bilinci öne çıkarılmıştır. Dış politikada “Türkiye’nin tarihine ve coğrafi konumuna yaraşır, ön yargılardan ve saplantılardan arınmış, karşılıklı çıkar ilişkilerine dayalı, gerçekçi bir dış politika” izleneceğine dikkat çekilmiştir. Bu yaklaşımın temelinde soğuk savaş dönemi sonrası etkisini yitiren siyasi ve askeri ittifakların yerine gücünü Osmanlı mirasından alan ve Türkiye’nin uluslararası platformda gücünü arttıracak proaktif bir tutum bulunmaktadır (Koyuncu,2013,s.329).

Adalet ve Kalkınma Partisi programında devletin ekonomideki rolü düzenleyici ve

denetleyici bir konuma indirgenmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin aksine devlet kontrolünde ve tekelindeki özel sermayenin gelişimi, Adalet ve Kalkınma Partisi programında özelleştirme kavramıyla desteklenmiştir. Ayrıca yabancı sermayenin, Türk ekonomisine katkıda bulunacağı inancı, milli ve ahlaki değerleri yüksek, etkin ve verimli bir ekonomi yönetiminin izleneceği programda vurgulanan temel söylemlerdir.

Partinin programının temellerinde yeni kamu yönetimi anlayışının hâkim oluşu parti programını güçlü bir metin haline getirmiştir. Çağdaşlaşma, reformist tutum, yerel yönetimlerin kamu yönetiminde vaz geçilmez unsurlar olarak atfedilmesi ve Kıta Avrupası'na benzer siyasal söylemler programın güçlü yanlarını oluşturmaktadır. Ancak halen güncellenmemiş olması mevcut konjonktür içerisindeki bu imajını oldukça zedelemektedir.

2001 yılında kurulmasından itibaren Adalet ve Kalkınma Partisinin özellikle yerel yönetimler konusunda önemli hedeflerinin olduğu gözlemlenmiş ve bu çerçevede partinin kamu yönetimi anlayışının temelinde merkezi ve yerel yönetimler arasındaki etkili iletişimin önemli bir yer tuttuğu ifade edilebilir. Bununla birlikte iktidar olmadan önce partinin yolsuzluklar ile mücadele edeceği her ortamda dile getirilmiş ve partinin isminin konulmasında da bu söylemlerin büyük etkisinin olduğu söylenebilir.

Partinin Anayasa ve yasalarla belirlenen, iktidarı kamu yararına kullanma hak ve yetkisine sahip en üst siyasal örgütlenme şeklinin kamu yönetimi olduğu ifade ettiği parti programında çağdaş kamu yönetimi bu hak ve yetkileri kullanırken insana ve topluma hizmeti en öncelikli amaç olarak kabul etmek zorunda olduğu belirtilmektedir.

Demokratik devlet yönetiminin sosyal adaleti ve gelişmeyi gözeterek nitelikli hizmet üretmesi, dinamik bir devlet yapısının oluşturulması, kamu yönetiminin kendini sürekli geliştirebilme yeteneğine kavuşturulması temel hedefler arasında gösterilmiş ve parti kamu yönetimi anlayışını, demokratikleşme, yerelleşme ve sivilleşme eksenine oturtmayı hedeflemekte, çağdaş devletin bir takım özelliklere sahip olması gerektiği yine parti programında vurgulanmıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi Kamu Yönetimi anlayışını aşağıda Tablo 1.de belirtildiği gibi öncelikle her bir başlık sınıflandırma yapısı olarak kabul edilmiş ve her

bir sınıflandırma yapısı içindeki program önceliklerinin nitelikleri ortaya çıkarılmıştır. Bu ulaşılan niteliksel çözümleme alt sınıflandırma yapısının oluşmasını sağlamıştır. Bu alt sınıflandırma yapıları siyasi partinin kamu yönetimi anlayışındaki yaklaşımı değerlendirilerek yorumlanmasını sağlamıştır.

Tablo 1. Adalet ve Kalkınma Partisi Parti Programındaki “Kamu Yönetimi Anlayışı”nın Niteliksel İçerik Çözümlemesi

Sınıflandırma Yapısı	Niteliksel Yapılar	Alt Sınıflandırma Yapısı
1-Kamu Yönetimi	Kamu yararı, insana ve topluma hizmet, sosyal adalet, demokratikleşme, yerelleşme, sivilleşme, Anayasal devlet, güç ve yetki, yerel yönetim, yerinde yönetim, sosyal devlet, sosyal yardım, sosyal refah, sosyal hizmet, sosyal güvenlik, devlet düzenleyici, denetleyici, halkın egemenliği, şeffaflık, hesap verme sorumluluğu ve öngörülebilirlik,	-Topluma hizmet -Dinamik kamu yönetimi -Demokratik, yerel, sivil -Yetki devri -Sosyal devlet -Halkın egemenliği -Şeffaflık
2-Merkezi Yönetim	İnsana hizmet, vatandaşın memnun edilmesi, verimlilik, açıklık ve etkinlik ilkeleri, harcamalarda tutumluluk, özel sektöre devir, bakanlık sayısını azaltma, kalite, verimlilik, harcamalarda tasarruf, merkezin denetim yetkileri, nesnel ölçütler, taşra örgütlerine yetki devri, özerk kurum ve kuruluşların yetkileri, yerel yöneticilerin siyasi nedenlerle değişimin önlenmesi, bürokrasinin azalması, kayırmacılığın kalkması,	-Merkezi Yönetimin Yetkilerinin Devri, -Verimlilik, -Özel sektöre devir -Bakanlık sayısının azalması -Merkez ve Taşra örgütlerinin yapılanması -Yerele yetki devri -Siyasi iltimasın

	yeni teknolojilerin kullanılması, yeni yasal düzenleme	kalkması -Teknoloji
3-Yerel Yönetim	Küreselleşme, yerelleşme, demokrasi, katılma, işbirliği, katılımcı ve çoğulcu demokrasi, mahalli idare, mahalli idarelerin yetkilerinin geliştirilmesi, mali güç, sivil toplum kuruluşları, danışma, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, denetimin sınırlandırılması, istisnai memur, objektif kıstaslar, görev-yetki paylaşımı, yerel yönetim reformu,	-Katılım ve işbirliği -Mali özgürlük -Sivil toplum ve yönetim -Merkezin yerele danışması -Objektif kıstaslar -Yerel yönetim reformu
4-Kamu Personel Yönetimi	Vatandaş/müşteri memnuniyeti, personel memnuniyeti, müşteri, ücret, sosyal yardım, objektif kriter, kariyer, liyakat, üst düzey istisnai memur, işçi memur ayrımı, yatay örgütlenme modeli, eşit iş eşit ücret, sivil toplum, verimlilik, siyasetçilerin müdahalesi, Sendika ve siyasi haklar konusunda müdahalenin kaldırılması	-Kamuda müşteri anlayışı -Sürekli eğitim -Objektif atama kriterleri -Liyakat -İşçi ve memur ayrımının kaldırılması -Verimlilik -Yatay örgütlenme -Sendika ve siyasi haklar
5-Güvenlik	Devletin işlevi, milli çıkarlar, dışa bağımlılığın azaltılması, ulusal savunma sanayi, akılcı, dinamik, asgari maliyet, ekonomik kalkınma, demokratik sistem, sürekli diyalog ve uyum, Milli güvenlik kurulu, Avrupa standartları	-Devletin temel işlevi -Ulusal savunma -Kaynakların verimliliği -Diyalog -Standart
6-Yolsuzluklarla	Siyasi iktidarın kötüye kullanılması,	-Yolsuzluğun

Mücadele	kamu gücünün kötüye kullanılması, şeffaflık, koordinasyon, sürekli izleme, sivil toplum örgütleri, özel kriterler, başsavcılık yetkileri, bağımsız dış denetim birimleri, mal bildirimleri, Sayıştay denetim, Yolsuzluklar Hakkında Ceza Hukuku Sözleşmesi, Yolsuzluklar Hakkında Medeni Hukuk Sözleşmesi, uluslararası işbirliği	önlenmesinde denetleyici kurumlarının arttırılması, -Uluslararası sözleşmelerin kabul edilmesi -İşbirliklerinin kurulması
----------	---	---

Sınıflandırması başlığında ele alındığı görülmektedir. Bu başlıkların her biri sınıflandırma yapısı olarak kabul edilir. Çünkü Kamu yönetimi anlayışı bu alt başlıklardan oluşmuştur. Bu noktada her bir sınıflandırma da alt sınıflandırma yapısına bakılarak partinin programındaki kamu yönetimi anlayışı çözümlenmeye çalışılacaktır.

1- Kamu Yönetimi Anlayışı Sınıflandırma Yapısı;

Parti programında belirlenen kamu yönetimi modeli incelendiğinde özellikle halkın egemenliğine vurgu yapan ve şeffaflık temelli bir anlayışa yer verildiği görülebilir. Yine insana ve topluma hizmet noktasında idealleri olan partinin çağdaş bir devlet düzeninin oluşturulmasında düzenleyici ve denetleyici mekanizmaların önemi de ortaya konulmuştur. Bu sınıflandırma yapısında partinin genel programlarının temellerini verdiği görülür. Bürokrasinin dinamik yapıya dönüştürüldüğü yerelleşmenin ön plana çıkarıldığı görülür. Bu amaçla merkezi yönetimin yetkilerinin hizmete anlayış çerçevesinde yerele devredilme ve sivilleşme yaklaşımı da parti programının genel yaklaşımı olarak gözlemlenebilir. Kamu yönetimi anlayışı sınıflandırma yapısına bakıldığında ortak alanlar niteliksel olarak tespit edilmiş ve aşağıdaki alt sınıflandırma alanına ulaşılmıştır.

- Topluma hizmet
- Dinamik kamu yönetimi
- Demokratik, yerel, sivil
- Yetki devri

- Sosyal devlet
- Halkın egemenliği
- Şeffaflık

Bu sınıflandırma yapısı partinin programında kamu yönetimi anlayışının temel kategorileri olarak kabul edilebilir. Devam eden sınıflandırma yapılarında benzer özelliklerle de karşılaşıldığı görülecektir.

2- Merkezi Yönetim Sınıflandırma Yapısı;

Merkezi yönetimde değışimlerin yapılacağına ve hizmet anlayışı temelinde bu değışimlerin gerçekleştirileceği bu sınıflandırma yapısı altında görülür. Yerel yönetimlerin daha esnek bir yapıya kavuşturulması için yapılacak değışimlerin neler olacağına ilişkin belirlemeler ise alt sınıflandırma yapısını oluşturmuştur. Partinin yerel yönetimlerin nasıl biçimleneceğine ilişkin yaklaşımları programın bu maddelerinde görülebilir. Bu kapsamda alt sınıflandırma başlıkları da aşağıdaki gibi oluşmuştur;

- Merkezi Yönetimin Yetkilerinin Devri,
- Verimlilik,
- Özel sektöre devir
- Bakanlık sayısının azalması
- Merkez ve Taşra örgütlerinin yeniden yapılanması
- Yerele yetki, karar devri
- Siyasi iltimasın kalkması
- Teknolojinin kullanımının arttırılması

Programda merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında güçlü ve koordineli bir ilişki kurulabilmesi amacıyla merkezin etkin denetimi olması gerektiği belirtilmekle birlikte özellikle hizmetlerde hantallığın ortadan kaldırılması amacıyla kimi hizmetlerin özel sektör marifetiyle işletilmesinin olabilirliği partinin programına yerleştirilmiştir. Bir anlamda merkezi teşkilatın yetkilerinin devredilerek sorumluluğu yerel ve özel teşkilatlara devredilmesi parti programının merkezi yönetim sınıflandırması başlığının temelini oluşturmaktadır. Bu işleyiş gerçekleştirilirken siyasi kayırmacılığın ortadan

kalkması, kaynakların verimli kullanılması için düzenlemeler yapılması ve teknolojinin devreye sokulması da parti programının bu kısmında zikredilen başlıca konular olmuştur. Tutumluluk, verimlilik, şeffaflık yine bu sınıflandırma yapısı içinde bulunmaktadır.

3- Yerel Yönetim Sınıflandırma Yapısı;

Merkezi yönetim sınıflandırma yapısına paralel olarak yerel yönetimlerin yapılandırılması bu sınıflandırma yapısının alt yapılarında görülür. Parti programının bütünlük anlayışında bakıldığında yerel yönetimlerin hantallıktan kurtularak daha az bürokrasi ve daha hızlı hizmet anlayışının nasıl biçimleneceği bu başlık altında oluşan sınıflar şu şekildedir;

- Katılım ve işbirliği
- Mali özgürlük
- Sivil toplum ve yönetim
- Merkezin yerele danışması
- Objektif kıstaslar
- Yerel yönetim reformu

Programda yerel yönetimler ile ilgili hedeflere bakıldığında da partinin sivil toplum temelli oluşumları desteklediği ve özellikle yerel yönetimlerin mali anlamda özerkliklerinin sağlanarak yerelde halkın katılımının teşvik edilmesi noktasında politikaların izleneceği bir program Adalet ve Kalkınma Partisinin programında açık biçimde tanımlanmıştır.

4- Kamu Personel Yönetimi Sınıflandırma Yapısı;

Adalet ve Kalkınma Partisinin 2002 yılında hazırlamış olduğu parti programında kamu yönetimi anlayışının devletin yetkilerini yerele devredileceği, denetim mekanizmalarının kurulacağı ve buna paralel olarak personel politikalarının da değişeceğine dair bir programla karşılaşılır. Parti programında vatandaş anlayışından çok kamuda müşteri anlayışı, çalışanların sürekli gelişimi ve eğitimi, atama kriterlerinde

objektiflik ve liyakat esaslı olmak bu sınıflandırma yapısında karşılaşılan başlıklardır.

- Kamuda müşteri anlayışı
- Sürekli eğitim
- Objektif atama kriterleri
- Liyakat esaslı yükseltme
- İşçi ve memur ayrımının kaldırılması
- Verimlilik
- Yatay örgütlenme
- Sendika ve siyasi haklar konusunda müdahalenin kaldırılması

Kamu personel yönetimi sınıflandırma yapısı incelendiğinde de özellikle yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde şekillenen vatandaş odaklı devlet anlayışı doğrultusunda verimli ve etkin bir yatay örgütlenme modelinden bahsedilmektedir. Bu maddede de verimlilik ve objektifliğin öne çıktığı görülür. Yatay örgütlenme yoluyla bürokrasinin azaltılması da bir başka alt sınıflandırma yapısı olarak karşımıza çıkar.

5- Güvenlik Sınıflandırma Yapısı;

Partinin programındaki kamu yönetimi anlayışı kapsamında güvenlik bir başka başlık olarak karşımıza çıkar. Güvenlik devletin temel görevi arasında sayılır. Güvenliğin sağlanabilmesi için ulusal kaynakların aktif hale getirileceği parti programında yer alır.

- Güvenlik devletin temel görevi
- Ulusal savunma sanayinin geliştirilmesi
- Güvenlik ihtiyaçlarında ekonomi ve demokratik sistemin dikkate alınması
- Silahlı kuvvetler ve siyasi iktidar arasında diyalog
- Kaynakların verimliliği
- Avrupa Birliği standartları

Güvenlik sınıflandırma yapısı incelendiğinde özellikle güvenlik ihtiyaçlarında ekonomi ve demokratik sistemin dikkate alınması gerektiği vurgulanmış ve silahlı

kuvvetler ile siyasi iktidar arasında etkili bir işbölümü olması gerektiğinin önemine dikkat çekilmiştir. Uluslararası standartlarında gözetilmesi gerektiği yine parti programında yer alır.

6- Yolsuzlukla Mücadele Sınıflandırma Yapısı;

Kamu yönetiminde yönetim yapısı, yetki devri, personelin eğitilmesinin yanında önemli bir mesele olan yolsuzlukla mücadele parti programında akılcı biçimde yer almıştır. Aşağıda belirtilen sınıflama yapılarında da görüleceği gibi mevzuat değişiklikleri ve hukukçulara verilecek yetkilerle yolsuzlukla mücadele yöntemleri parti programında yer almıştır.

- Şeffaflık ve ihale mevzuatı
- Yolsuzlukla mücadele birimi kurulacak
- Sivil toplum örgütleri mücadeleye dâhil edilecektir
- Personelin denetimi sağlanacak
- Hukuki olarak başsavcılarının yetkisi arttırılacak
- Personelin mal beyanı
- Sayıştay'ın yetkisi arttırılacak
- Uluslararası sözleşmelere dâhil olunacak

Partinin iktidar olma yolunda önemli bir söylemi olan yolsuzlukla mücadele kapsamında önemli hedeflerinin olduğu da görülmektedir. Bu çerçevede şeffaflık temelinde çalışanların mal beyanlarının araştırılması yönünde ilkeler belirlenmiştir. Bununla birlikte sivil toplum örgütlerinin yolsuzluklarla mücadele kapsamında önemli görevlerinin olduğu ve bu doğrultuda yönetim eksenli modellerin geliştirileceği ifade edilmektedir.

3.2.2. Cumhuriyet Halk Partisi Parti Programında Yer Alan “Kamu Yönetimi Anlayışı” nın İçerik Analizi

Cumhuriyet Halk Partisinin ilk programı her ne kadar 10 Mayıs 1931’de toplanan 3. Olağan Kurultay’da kabul edilmişse de partinin ilk programı, Anadolu ve Rumeli

Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin Başkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün 8 Nisan 1923'te kaleme aldığı "Dokuz Umde" olarak kabul edilir. Dokuz Umde ülkede henüz barış ortamının tesis edilmediği bir dönemde meclisin tekrar seçim atmosferine girmesine karşılık, Atatürk'ün meclisteki çalışma arkadaşlarını ortak bir metin etrafında örgütlemek amacıyla yayınladığı bir seçim bildirgesidir.

Dokuz Umde'de özetle içinde bulunulan koşullardan milletin kararlılığı ile çıkılabileceğine, milletin yegâne temsilcisinin yine millet tarafından yetkilendirilmiş olan Büyük Millet Meclisi'nin olduğuna, hukuksal düzenlemelerin ve zirai kalkınmanın önemine ve bu konuda yapılacak reformlara atıfta bulunulmuştur. Bu bildirge her ne kadar parti kadrosunun ve halk tabanının örgütlenmesi için kaleme alınmış olsa da aynı zamanda seçimden sonra kurulacak olan hükümetin iş programını da göz önüne koyar niteliktedir. Bu örnekten de anlaşılacağı üzere partinin örgütlenmesi ve varlığını devam ettirebilmesi için güncel siyasi duruma uyarlanmış fikirlerin program içeriklerine dönüştürülerek halka arz edilmesi demokratik sistemler için hayati öneme sahiptir.

1931 Cumhuriyet Halk Fırkası Nizamnamesi ve Programı partinin fikri metinlerinde ve her türlü siyasal söylemlerinde değişmez temel kavramlar olan "Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Milliyetçilik, Laiklik, İnkılapçılık ve Devletçilik" ilkelerinin hem programa hem de parti tüzüğüne alınması bakımından önemlidir. Programda Altı Ok fırkanın ana vasıfları olarak kabul edilmiş ve bu ilkelerin muasır bir medeniyet kurma yolundaki gereklilikleri başlıklar halinde açıklanmıştır. İşçi, çiftçi, esnaf gibi mesleklerin sınıfsal bir ayırmadan ziyade müşterek toplumsal hayatın bir tezahürü olarak iş bölümünden ibaret olduğunun altı çizilir. Ayrıca programda, kooperatiflerin zirai kalkınma için önemli olduğu, maliye sisteminde gelir ve gider denkliğinin esas alındığı bir bütçe sisteminin gerekliliği, millet bilincinin oluşturulmasında milli eğitimin ve milli tarih bilincinin vazgeçilmezliği, sağlıklı ve genç nüfus artışının gerekliliği ve son olarak ta "yurtta sulh cihanda sulh" düsturunun ehemmiyetine vurgular yapılmıştır (Cumhuriyet Halk Fırkası Nizamnamesi ve Programı, 1931, s.29-39).

1935 yılında toplanan 4. Kurultay'da partinin ismi Cumhuriyet Halk Partisi olarak değiştirilmiştir. Aynı kurultayda 1935 Cumhuriyet Halk Partisi Programı da kabul edilmiştir. Bu programın en büyük özelliği önceki programdan farklı olarak partinin

güttüğü bütün esasların “Kamalizm Prensipleri” olarak nitelendirilmiş olmasıdır. Altı Ok ise yalnızca partinin ana vasıfları olarak değil aynı zamanda devletin de esasları olarak ifade edilmiştir (Uzun,2017,s.285). 1935 parti programında 1931’dekine nazaran ekonomi bölümü getirdiği bir takım yenilikler ile birlikte daha uzun ve ayrıntılı olarak ele alınmıştır. 1935 Programının 23. Maddesinde ifade edilen “partimiz, ekonomiyi her biri ayrı önemde bulunan devlet işlerinin bir kolu olarak tanır” düşüncesi “Kemalist-devletçiliğin, işletmecilik ve düzenleyicilik-denetleyicilik boyutlarının ardında yatan ekonomi politik ideolojisini” yansıttığı iddia edilir. (Görücü,2007,s.1348).

Cumhuriyet Halk Partisinin 1939 yılında toplanan kurultayında parti programında önemli değişiklikler olmamıştır. Ancak tüzük değişikliği yapılmış olup parti içerisinde denetim yetkisine sahip 21 milletvekilinden müteşekkil “Müstakil Grup” kurulmuştur. İsmet İnönü, 1 yılı aşkındır uzak kaldığı partide, kendisine karşı oluşabilecek muhalefeti de yine bu grup vasıtasıyla kontrol altında tutmaya çalışmıştır. 1943 Parti Programı ise Cumhuriyet Halk Partisi’nin tek parti döneminde yaptığı son kurultayda kabul edilmiştir. Kurultay çalışmaları sırasında Altı Ok yeniden gözden geçirilerek Milliyetçilik, Laiklik ve Devletçilik ilkeleri yeniden tanımlanmıştır. Programda özel sermayenin desteklenmesinin ve devletçiliğin hiçbir suretle şahsi çıkarlar için bir vasıta haline getirilemeyeceği belirtilmiştir. Dönemin para politikasını savaş ekonomisinin belirlediğini parti programında görmek mümkündür.

1947 yılında toplanan kurultayda gerek parti tüzüğünde gerekse de parti programında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler partide yapısal değişikliklere yol açacak nitelikte olmuştur. Cumhuriyetçilik ilkesi demokrasiyi içeren bir kavram olarak tekrar ele alınmıştır. Ayrıca köylülüğe özel bir önem verilerek Halkçılık ilkesine “Halkımızı meydana getiren çeşitli sosyal guruplar, millet bütünlüğünü yaratır. Partimiz bunların karşılıklı faydalarını memleket yüksek menfaatleri esasına göre ahenkleştirmeye çalışır; bununla beraber Partimiz, halk çoğunluğunu teşkil eden köylümüzün ve çiftçimizin yaşama seviyesini yükseltecek tedbirleri almayı zarurî bir şart sayar” ibaresi eklenmiştir (Cumhuriyet Halk Partisi Programı,1947). Diğer programlarda yer verilmeyen “sosyal politikalar” başlığına ilk kez bu programda yer verilmiştir. Bu programda Devletçilik ilkesine özel sektör yararına yeni tanımlamalar eklenirken özel girişimcinin de teşvik edilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Programa göre devlet özel sektörün kar edemeyeceği alanlarda

yatırım yapacak ve devlet-özel girişim ortaklıklarına olanak sağlanacaktır.

1953'te "Kemalizm" Atatürk Yolu" olarak yeni parti programında yerini almıştır. Programda ayrıca ilk kez "Hukuk Devleti" kavramı kullanılmıştır. Bununla birlikte 1953 partinin önemli ideolojik değişiklikler yaşadığı ve bu değişikliklerin parti programında yer aldığı bir yıldır. İşçilere grev hakkı, ezanın Türkçe okunması, Anayasa Mahkemesi'nin kurulması, meslek ve sendika kurma özgürlüğü, seçim güvenliği gibi uzun yıllar parti içerisinde siyasi kayma temelinde tartışmalara konu olacak olgular bu programda yer almıştır. 1959'da yapılan kurultayda kabul edilen program "Düzen Değişikliği Programı" olarak nitelendirilir. Cumhuriyet Halk Partisi bu programla temel hak ve özgürlüklere vurgular yapmış, sosyal ve hukuk devleti kavramlarını öne çıkarmıştır. Bu doğrultuda seçim bildirgesi olarak ta kabul edilen "İlk Hedefler Beyannamesi" ni yayınlamıştır. Bu beyanname aynı zamanda 1961 Anayasası'nın da temellerini oluşturmuştur.

27 Kasım 1976'da partinin 23. Olağan Kurultayı'nda kabul edilen programa Altı Ok ile sembolleştirilen ilkelere ek olarak sosyal demokrasinin dayandığı Altı Kural eklenmiştir. Bu kurallar özgürlük, eşitlik, dayanışma, emeğin üstünlüğü, gelişmenin bütünlüğü, halkın kendini yönetmesi kavramlarıdır. Ayrıca Sosyalist Enternasyonal'e katılma kararı da yine bu kurultayda alınmıştır. 1980 Askeri Darbesi'nin akabinde Cumhuriyet Halk Partisi siyasetten men edilmiş, 9 Eylül 1992 tarihinde tekrar açılıncaya kadar siyaset sahnesinden uzak kalmıştır. Ancak parti kadroları Sosyal Demokrat Halkçı Parti, Demokratik Sol Parti, Sosyal Demokrasi Partisi gibi siyasi partilerde siyaset yapmaya devam etmişlerdir.

1994 Parti Programı aynı zamanda Cumhuriyet Halk Partisi'nin yeniden siyaset arenasında yerini almasıyla "Yeni Hedefler Yeni Türkiye" adıyla ve yeni sol anlayışıyla şekillenen bir program olmuştur. "Kimsesizlerin Kimsesi" söylemi temelinde sosyal devlet anlayışı ön plana çıkarılmıştır. Ücretsiz eğitim ve sağlık, eşitlikçi bir gelir dağılımı, üniter devlet vurgusu, düşünce ve ifade özgürlüğü, sendikal faaliyetlerde ve örgütlenmenin güçlendirilmesi kavramları çerçevesinde şekillenen 1994 Programı Türkiye'nin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal sorunlarına, çağdaş sosyal demokrasinin ilkeleri ve değerleri ile Türkiye'nin özgün koşulları çerçevesinde somut öneriler geliştirmeyi hedeflemiştir.

Tezin konusunu oluşturan ve bugün hala yürürlükte olan 2008 programı ise tüm bu programların ışığında ve ülkenin siyasi tarihi ile birlikte şekillenerek oluşmuş, tek parti dönemi ve 2. Dünya Savaşı sonrası programlarından farklı bir bakış açısıyla “yeni sol” ve çağdaş köklü reformlar temelinde “Çağdaş Türkiye İçin Değişim” başlığıyla oluşturulmuştur. Bu programda çağdaş değerlere atıflar yapılırken tarihsel kökler hatırlatılmakta ve değerine vurgu yapılmaktadır. İnsanı merkeze alan program, temel hak ve özgürlükler konusunda en ileri ülkeleri hedef almış, sosyal adaletin hâkim olduğu, birlikteliği ve dayanışması güçlü temiz bir toplum, dengeli bir ekonomik kalkınmanın ve bireysel eşitliğin en üst düzeyde olduğu bir devlet tahayyülü ile müteşekkil bir ülke modelini hedefleyen söylemdedir program.

Kamu yönetiminde çağdaş bir reformun zorunluluğu vurgulanarak, vatandaş odaklı hızlı ve bilgi teknolojileriyle desteklenen bir kamu idaresinin gerekliliği, katılımcılığın yüksek olduğu ve ekonomik olarak güçlü yerel yönetimlerin tesis edildiği, kamuda insan kaynakları yönetiminde liyakatin esas alındığı, planlı kentleşmiş ve hesap verebilir ve şeffaf bir devlet yönetiminin esas alındığı bir yönetim tahayyülü programa hâkimdir.

Cumhuriyet Halk Partisi parti programlarında “özgürlük, eşitlik, dayanışma, emeğin üstünlüğü, gelişmenin bütünlüğü ve etkinliği ile demokratikleşme” gibi kavramlar programın genelinde yer aldığı görülmektedir. Partinin kuruluş yıllarından itibaren edindiği yönetim anlayışı parti programının genelinde yer almakla birlikte partinin temel politikalarının çağdaş bir Türkiye yaratmak olduğu ifade edilmekte ve bu çerçevede her türlü ayrımcılığı reddedip insana öncelik veren, daha demokratik ve katılımcı bir toplum yapısına kavuşmuş, temel insan hak ve özgürlüklerinde en ileri ülkeler düzeyine erişmiş, her türlü eşitsizliği gidererek ulusal dayanışma duygularını güçlendirmiş, sosyal adalete dayalı bir toplum yapısı oluşturmuş, siyasette ve yönetimde temiz toplum yaratma amacına ulaşmış, ülkede yurttaşlık, kardeşlik, dayanışma ve birlik bağlarını güçlendirmiş, ekonomide fırsat eşitliğine dayanan, sürdürülebilir, bireyler ve bölgeler arasında dengeli bir kalkınma sürecine girmiş, tam istihdamı hedefleyen, bilgi ekonomisine dayanan ve uluslararası alanda rekabet gücü yüksek, yurttta ve dünyada barışı, ülkemizin ve yurttaşlarımızın güvenliğini ve çıkarlarını koruyan, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmış, bir Türkiye meydana getirilmesi noktasında önemli önceliklerinin

olduğu görülmektedir.

Ayrıca, kamu yönetiminde ve siyasette, karar verme mekanizmalarında kadın oranının yükseltilmesi amaçlanmakta ve partiye üye kadınların yerel ve genel seçimlerde aday olmalarının özendirileceği ifade edilmektedir. Bununla birlikte kadınların özellikle yargı, idare, ekonominin yönetimi ile iç ve dış siyaset alanlarında daha etkin olabilmelerine özel önem verileceğinden bahsedilmekte ve bu yönüyle aslında yönetimin her kademesinde kadınlara fırsat tanınacağı savunulmaktadır. Yine, işyerlerinde kreş olanaklarının yaygınlaştırılması sağlanarak İş Kanununun yeniden düzenleneceği partinin kamu yönetimi anlayışının temelini oluşturmaktadır. Bununla birlikte en az 100 işçi çalıştıran yerlerde devletin de desteğiyle kreş kurma zorunluluğu getirilerek çalışanlara kolaylık sağlanması hedeflenmektedir. Yine kadınlara fırsat eşitliği kapsamında kendi hesabına çalışan girişimci kadınların kredi olanaklarının genişletilmesinin sağlanacağı hedeflenmektedir.

Partinin programında Cumhuriyet Halk Partisi'nin tüm çalışanların kendi tercih ettikleri sendikalarında örgütlenmesini, sendikal hakların en geniş boyutu ile özgürce kullanılmasını demokratik toplumun gereği saydığı ifade edilmekte ve bu anlamda sendikal örgütlenmenin önemli olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, kamuda fırsat eşitliğinin sağlanması noktasında eşit işe eşit ücret anlayışının yerleştirileceğinin altı çizilmekte ve çalışma sürelerinin kısaltılarak, aşamalı olarak AB ülkeleri düzeyine indirileceği savunulmaktadır. Yine, istihdam ve gelir güvencesi sağlanacağı, devletin herkesin çalışma hakkını kullanabilmesinden ve bu hakkın korunmasından birinci derecede sorumlu olduğu ve ücretli çalışanların farklı statülerde istihdamından dolayı hak kaybına son verilecek, eşit değerle işe eşit ücret ilkesinin uygulanmasının sağlanacağı ifade edilmektedir.

Partinin programında sivil toplum yapılanmasının güçlenmesinin destekleneceği ifade edilmekte ve bu çerçevede;

“ Meslek odaları, okul aile birlikleri, sendikalar, yöresel dayanışma dernekleri, çevre ve tüketici hakları kuruluşları gibi tüm yurttaş beraberlikleri özendirilecektir. Böylelikle, yurttaşın sivil toplum örgütleri aracılığıyla ülkede daha etkin duruma gelmesi sağlanacaktır. Vakıfların ve sosyal yardım amacı ile oluşturulmuş derneklerin

kuruluş amaçları doğrultusunda faaliyet göstermeleri etkin denetim ile sağlanacak; devletten daha çok destek veya teşvik alabilmeleri kamu yararı ilkesi gözetilerek gerçekleştirilecektir” şeklindeki taahhütler ile sivil toplumların kamu yönetiminin şekillenmesinde önemli görevlerinin olduğunun altı çizilmektedir.

Bununla birlikte etkili ve hızlı bir kamu yönetimi modelinin oluşturulması ve kamu hizmetlerinin aksatılmadan sürekliliğinin sağlanması açısından Bakanlık sayılarının ve sorumluluk alanlarının revize edilmesi hedefi konulmuştur. Ayrıca,

- a. Atatürk İlke ve Devrimleri’ne, laik cumhuriyete ve modernleşmeye bağlılık,
- b. Ulus Devlet, Üniter Devlet, Laik Devlet,
- c. Evrensel İnsan hak ve özgürlükleri,
- d. Yurtta ve uluslararası barışı daim kılmak,
- e. Anayasa ve kanunlara sorumlu bağlılık,

İlkeleri çerçevesinde ulus devletin, üniter devletin ve laik bir devletin sürekliliğinin sağlanması noktasında insan hak ve özgürlüklerini dikkate alan bir yönetim modelinin oluşturulacağı savunulmaktadır

Partinin programında yer alan diğer ana başlıklar da aşağıdaki tabloda görüldüğü biçimde özetlenebilecektir;

Tablo 2. Cumhuriyet Halk Partisi Parti Programındaki “Kamu Yönetimi Anlayışı”nın Niteliksel İçerik Çözümlemesi

Sınıflandırma Yapısı	Niteliksel Yapılar	Alt Sınıflandırma Yapısı
1-Çağdaş Kamu Yönetimi Reformu	Çağdaş, Devlet Reformu Bakanlığı, teknolojik olanaklar, yerel iktidar karşıtı, üniter yapı, vatandaş, hızlı, verimli, rasyonel, bakanlık sayılarının düzenlenmesi, dinamik ve çağdaş değişim, reform	-Devlet Reform Bakanlığı ve yeni bakanlıklar -Teknolojik imkanlar -Yerel iktidar karşıtlığı

		-Rasyonellik
2- Şeffaf, Adil, Rasyonel Kamu İhale Reformu	Reform, kamu yararı, eşitlik, adalet, şeffaflık, uluslararası ilke ve standartlar, Kamu İhale kurumu, bağımsızlık, risk ve kriz yönetimi, yurttaş, e-devlet, personel eğitimi, dürüst yönetim, yetki devri, yasalarla hakları korunan hak sahibi vatandaş, yurttaş beyanı, güven	- Kamu yararını gözeten kamu İhale reformu -Risk planı -merkezi yönetimin yetki devri, -personelin sürekli eğitimi -teknolojiyi kullanmak -hak sahibi vatandaş
3- Yerel Yönetim-Yerinden Yönetim	Yetki devri, yerel iktidar karşılığı, yerel demokrasi, insan merkezli, laiklik, çoğulcu demokrasi, örgütlü toplum, bireysel haklar, kültürel miras, çevrenin korunması, tüketici hakları, denetim, yerellik, yöre insanı	-Yerel yönetimler yetki, -Demokrasi odaklılık -İnsan merkezli kalkınma, -Çağdaş kavramlar -Yerellik
4- Yerel Yönetim FReformu	Çağdaş, modern, demokratik, ekonomik, etkin, verimli, bilgi ve iletişim teknolojileri, objektif ve net bir görev paylaşımı, teknik ve idari kapasite, halkın gereksinimi, yerel katkı, yerel hizmet, yerelin yapabileceği işler, küçük ölçekli işler, insan odaklı hizmet, hizmete erişim hakkı, hukukun üstünlüğü, farklılıkların eşitlenmesi, öğrencilere yurt ve barınma, rehabilitasyon ve	-Yerel yönetimin görevlerinin net olması, -Yerel hizmetlerin belirlenmesinde kriterler -Yerel hizmetler için standartlar -Toplunun tüm kesiminin güçlendirilmesi ve

	koruyucu sağlık hizmetleri, engelli, sosyal hizmetler, kadının güçlendirilmesi, tarihi ve kültürel miras, müzeler, kütüphaneler, turizm sektörü, kültürel etkinlikler, spor, dinlenme, tüketici hakkı, çevre hakkı, kentli olma hakkı, kaliteli yaşam, Kadın Sığınma Evleri, Bakıma Muhtaçlar ve Yaşlılar Evleri, Gençlik ve Kültür Merkezleri, Halk Sağlığı Merkezleri, Açık ve kapalı Spor sahaları, metropoller, belediyelere dönüşüm, kırsal belediyeler, kaynakların etkin kullanımı, iletişim, koordinasyon, kaynak aktarımı, BEL-DES Projesi, şirket karşıtlığı, Kent Uzlaşma Kurulu, örgütlenme, denetleme, sivil toplum, muhtarlık	hizmet verilmesi -Sosyal yaşamın güçlendirilmesi - Bilinçli toplum - Kurumsal kapasitenin artırılması -Coğrafi sınırların belirlenerek belediyeye dönüşüm - Kaynakların aktarımı -İdari örgütlenme ve denetleme
5-Büyükşehir Yönetimleri, Dünya Kenti İstanbul İçin Yerel Yönetim Modeli	Metropol yönetim modelleri, yetki, sorumluluk, bilgi, talep, yönlendirme, eşgüdüm ağı, Kuzey Marmara Metropolitan Bölge Planı, yasal çerçeve, kurumsal altyapı, Güney Marmara Bölgesel Gelişme Planı, megapol kent	-Büyükşehirlerin Özgün Sorunları -Yetki karmaşası -Eşgüdüm ağı -İstanbul'a özgü yönetim modeli
6- Kamu Personel Reformu	Çağdaş, Sendikal hak, ILO standartlarında grev hakkı, toplu sözleşme, yönetime katılma, siyasi partilere üye olabilme, hakların iyileştirilmesi, liyakata dayalı atama, sosyal ücret uygulaması, verimlilik, etkililik, kamu hizmetinin cazibesi, engellilik, sürekli eğitim, kamu etik	-Sendikal Hak -Siyasi partilere üye olabilme -Katılımcı yönetim anlayışı -Personel yönetimindeki statüler

	kurulu, terfi, yargılama	-Çalışma şartlarının düzenlenmesi -Engelli istihdamı -Çalışma süreçlerindeki sorunlarda reform
7- Planlı, Sağlıklı Kentleşme	Sağlık, güven, ekonomi, kültürel çoğulculuk, kentsel planlama, kentsel dönüşüm, beş kademeli bir planlama sistemi, bölgesel plan, il kalkınma planı, çevre düzeni planı, nazım imar planı, uygulama imar planı, alt yapılı ucuz, kentsel arsa, katı atık tasfiye, çöp depolama ve geri dönüşüm tesisleri, yaya güvenliği, çağdaş konut hakkı, sosyal demokrat, kentleşme fonu, Halk Konut Projesi, TOKİ uygulamaları sosyal konut yapımına dönüşecek, deprem afetine hazırlanmak, afet yönetim sistemi, Deprem konseyi, deprem sigortası, deprem mevzuatı, deprem haritası, ulusal risk azaltma planı, mahalle afet gönüllüleri sistemi, yapı denetim yasası	-Kentsel Planlama -Sağlıklı Kentleşme -Konut Hakkı ve Kentsel Dönüşüm -Depreme Hazırlıklı Kentler

1- Çağdaş Kamu Yönetimi Reformu;

Cumhuriyet Halk partisi programında değişen dünya koşullarına uygun olarak kamu yönetimi anlayışında yenilik anlayışı reform olarak yer alıyor. Bu reformları yaparken ihtiyaçlara göre yeni bakanlıklar kurma, teknolojik imkânlardan yararlanma ve merkezi yapıyı güçlendirme şeklinde görülebilir. Bu kapsamda alt sınıflandırma yapıları aşağıdaki gibi gerçekleştirilmiştir.

- Devlet Reform Bakanlığı ve yeni bakanlıklar

- Teknolojik imkânlar
- Rasyonellik
- Yerel iktidar karşıtlığı

Küreselleşme ve üniter yapının korunması çerçevesince ülkenin parlamenter demokrasi modeli çerçevesinde şekillenmesi gerektiği yine program içeriğinde yer almıştır. Ekonomik ve verimli olma ilkesi de Cumhuriyet Halk partisi programında yer almıştır.

2- Şeffaf, Adil, Rasyonel Kamu İhale Reformu

Parti programında Şeffaf, Adil ve Rasyonel bir Kamu İhale Reformu çerçevesinde Kamu İhale Kurumunun bağımsızlığının önemli olduğu vurgulanarak risk ve kriz yönetim merkezlerinin oluşturulması gerektiğinin altı çizilmiştir. Bununla birlikte devlet ile vatandaşlar arasında işlemlerin kolaylaşması ve vatandaşların idare ile olan işlemlerde zorluk yaşamamaları amacıyla e-devlet sisteminin geliştirilmesi ve bilgi ve teknolojik gelişim çerçevesinde yeni atılımlar yapılacağı ifade edilmektedir.

Ayrıca, merkezi ve yerel yönetimler arasındaki ilişkinin kuvvetlenerek etkili ve koordineli çalışmalar ile vatandaşların en kaliteli hizmeti en hızlı bir şekilde alabilmesinin önemi vurgulanmaktadır.

- Kamu yararını gözetken Kamu İhale reformu
- Risk planı
- Merkezi yönetimin yetki devri,
- Personelin sürekli eğitimi
- Teknolojiyi kullanmak
- Hak sahibi vatandaş
- Şeffaflık, adalet ve verimlilik

Cumhuriyet Halk Partisi parti programında sıklıkla reformdan söz eder. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre, düzeltme ve daha iyi duruma getirmek için yapılan değişiklik reform anlamına gelmektedir. Parti programında sıklıkla reform kelimesiyle kamu yönetiminin yapısal olarak değişiklik ve düzeltmeleri ifade edilmektedir. Verimlilik,

dürüstlük ve yurttaşın hak sahipliği yine parti programında dikkati çeken vurgulardır.

3- Yerel Yönetim-Yerinden Yönetim

Parti programında yörenin ihtiyaçlarına göre yöre insanına yetki devrinden söz edilmektedir. Bu devrin yapılmasında ise ileri demokrasi kavramları kullanılmakta çağdaşlık ve yerellik yeniden tanımlanmaktadır.

- Yerel yönetimler yetki devri
- Demokrasi odaklılık
- İnsan merkezli kalkınma
- Çağdaş kavramlar
- Yerellik

Yukarıda oluşturulan alt sınıflandırma yapılarına göre, Cumhuriyet Halk Partisi, ulusal demokrasiyi tamamlayan bir yerel demokrasi anlayışı çerçevesinde insan merkezli ve toplumsal kalkınmaya yön veren ve yerellik unsurunun tüm boyutlarıyla gerçekleştirildiği bir kamu yönetimi anlayışının sağlanmasına dair alanları parti programında yer vermiştir. Dolayısıyla kamu yönetiminde etkili, yerinde ve hızlı kararlar alınabilmesi amacıyla yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve aynı zamanda merkezden kopmadan gereken mevzuat düzenlemelerinin yapılmasına yönelik yaklaşımlar yine parti programının içinde yer almıştır.

4- Yerel Yönetim Reformu

Cumhuriyet Halk partisinin parti programında Yerel Yönetim reformu önemli bir başlık olarak düzenlenmiştir. Bu sınıflandırma yapısında yerel yönetim reformunda nelerin yer alacağı ayrı başlık olarak yer almıştır. Partinin laiklik, özgürlük, eşitlik, çoğulculuk, örgütlü toplum, bilinçli birey temel argümanları temelinde reform olarak nitelendirdikleri yapılar alt sınıflandırma yapısında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda alt sınıflandırma yapısı şu şekildedir;

- Yerel yönetimin görevlerinin net olması,
- Yerel hizmetlerin belirlenmesinde kriterler
- Yerel hizmetler için standartlar

- Toplumun tüm kesiminin güçlendirilmesi ve hizmet verilmesi
- Sosyal yaşamın güçlendirilmesi
- Bilinçli toplum
- Kurumsal kapasitenin artırılması
- Coğrafi sınırların belirlenerek belediyeye dönüşüm
- Kaynakların aktarımı
- İdari örgütlenme ve denetleme

Yerel yönetim reformuyla partinin laikliği, ülke bütünlüğünü, çoğulcu demokrasiyi, örgütlü toplumu, fırsat eşitliğini güvence altına alabileceği parti programında belirtilir. Bu kapsamda yerel yönetimlerin kendi başlarına yapacakları işlerin belirlenerek yetki devrinin buna göre gerçekleştirilmesi ve netliğin olması parti program hedefi arasına yerleştirilmiştir. Yerel hizmetlerin belirlenmesinde yerelin gücüne göre kriterler belirlenmiş, yerel hizmetler için ise standartlar önerilmiştir. Yerel reformda yerelin kendi imkânları ile güçlendirilmesinde öz kaynakları ön plana çıkarken idari olarak da örgütlenme yapısında çoğulcu bir anlayış olduğu gözlemlenmiştir. Yerelin güçlendirilmesi merkezinde personel reformu, kurulların aktif yer alması ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi ön plana çıkar. Özel sektörün devreye alınmaması, merkezi yönetimin sorunların çözümünde koordinasyon ile var olması parti programının temel yapısı olarak belirlenmiştir.

5- Büyükşehir Yönetimleri

Cumhuriyet Halk Partisi parti programında Büyükşehirleri ayrı bir başlık altında aldığı görülür. İstanbul Dünya Kenti olarak tanımlanarak ayrı bir başlık altına yapılacak planlamalar parti programında ayrı bir başlık altında incelenir. Çalışmada İstanbul'a ilişkin planlama Büyükşehir yönetimleri sınıflandırılmasına dâhil edilmiştir. Bu kapsamda alt sınıflandırma yapıları şu şekilde oluşmuştur.

- Büyükşehirlerin Özgün Sorunları
- Yetki karmaşası
- Eşgüdüm ağı
- İstanbul İçin Yeni Yerel Yönetim Modeli

Büyükşehirlerin sorunlarının belirlenmesi ve diğer ilçe yönetimi ile eşgüdümle çalışılması programda önerilmektedir. Görev ve yetki karmaşasının da giderilmesi programın önerileri arasındadır. Özellikle İstanbul mega kentin sorunlarının çözümünü bölgesel olarak planlandığı partinin programında yer alır. Kuzey Marmara Metropolitan Bölge Planı, Güney Marmara Bölgesel Gelişme Planı gibi ayrı bölümler halinde planlama yapılırken Ulusal ve yıllık kalkınma programlarına uyumlu ve İstanbul'a özgü bir yönetim modelinin oluşturulması programda belirtilir.

Programda İstanbul'un Türkiye için olduğu kadar Dünya genelinde de önemli bir merkez konumunda olduğu ifade edilmekte ve bu çerçevede bölgede deniz ve demiryolu taşımacılığının artırılması yönünde politikalar izleneceği ifade edilmektedir.

6- Kamu Personel Reformu

Cumhuriyet Halk Partisi kamu personel reformunda çalışanlara ilişkin reformları aşağıdaki alt sınıflandırma yapısında oluşturdu görülür.

- Sendikal Hak
- Siyasi partilere üye olabilme
- Grevli toplu Sözleşme Hakkı
- Katılımcı yönetim anlayışı
- Personel yönetimindeki statüler
- Çalışma şartlarının düzenlenmesi
- İşe alımlarda liyakat, hakkaniyet
- Engelli istihdamı
- Çalışma süreçlerindeki sorunlarda reform

Kamu personel reformu kapsamında sendikal örgütlenmelerin önemi belirtilerek sözleşmeli ve geçici personellerin memur ve işçi kadrolarına geçirilmesi yönünde hedefler konulmuştur.

7- Planlı, Sağlıklı Kentleşme

Cumhuriyet Halk Partisi parti programında çok geniş bir kent reformu planına yer

vermiştir. Kentlerin çağdaş ve yaşanabilir bir dokuya sahip olması için her boyutu ile kenti, kentliliği düşünerek bir program yapmıştır. Bu kapsamda kentlerde çevreci, tarihi ve doğal mirasa duyarlı fiziki ve sosyal altyapıya sahip, kültürel çoğulculuğuyla yaşanabilir kentler oluşturmak programda hedeflenmiştir. Bu kapsamda aşağıdaki sınıflandırma yapısına ulaşılmıştır;

- Kentsel Planlama
- Sağlıklı Kentleşme
- Konut Hakkı ve Kentsel Dönüşüm
- Depreme Hazırlıklı Kentler

Göç ve nüfus artışı yaşayan kentlerde altyapılı arsa üretilmesine hız verilmesi, gecekondular ve kentsel dönüşüm projelerinin yaygınlaştırılması, konut ihtiyacının karşılayacak finansal araçların geliştirilmesi, beş kademeli kentsel planlama sisteminin uygulanması, önemli kent kararlarına halkın katılımının sağlanması Cumhuriyet Halk Partisi'nin parti programında önemli biçimde yer tutmuştur. Planlı ve sağlıklı kentleşme ve kentsel planlama modelleri çerçevesinde önemli kent kararlarına halkın katılımının sağlanması noktasında demokratik bir mekanizmanın yerleştirileceği yine parti programında ifade edilmektedir.

Sağlıklı kentleşme politikaları parti programında bölge ihtiyaçlarına uygun yürütülmesi, altyapılı ve ucuz kentsel arsa üretilmesi, kentsel alt yapının kentsel gelişmenin önünde ilerlemesi, kentlerin su gereksinimleri için yeni bir master planının hazırlanması, elektrik, su gibi altyapının düzenlenmesi, kamusal yararın ön plana alınması, toplu taşımada iyileştirmeler, erişilebilirlik biçiminde yer alır. Sağlıklı kentleşme modeli çerçevesinde toplu taşımacılıkta alternatif ulaşım türlerinin devreye sokularak hızlı ve ucuz ulaşımın teşvik edilmesi ve bununla birlikte altyapılı ve ucuz kentsel arsa üretilmesi ile tarımsal üretimin artırılarak sağlıklı ürünlerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra vatandaşların kamu hizmetlerinden yerinde ve uygun fiyatlı yararlanabilmeleri amacıyla elektrik, su ve doğalgazın halka makul fiyatla arz edilmesi yönünde hedefler konulmaktadır.

Konut hakkı ve kentsel dönüşüm için ise parti programında her yurttaş için Çağdaş

Konut Hakkı sosyal demokrasinin temeli olarak kabul edilmiştir. Kentleşme Fonu ile toplu konut üretiminin sağlanması, çarpık kentleşmenin önüne geçilmesi için bölgesel ve kırsal kalkınma projelerinin geliştirilmesi, Halk Konut Projesi'nin uygulamaya geçirilmesi, TOKİ uygulamalarının sosyal konut uygulamalarına dönüştürülmesi, kentsel dönüşüm projelerinde TMMOB'a bağlı meslek odaları, ilgili STK'ların ve bölge halkının sürece dâhil edilmesi hedeflenmiştir.

Konut hakkı ve kentsel dönüşüm planları çerçevesinde her yurttaşın çağdaş konutlarda yaşamasının yurttaşların temel hakkı olduğu ve özellikle kentsel dönüşüm projelerinde yönetim odaklı bir model izlenebilmesi amacıyla TMMOB'a bağlı meslek odaları, ilgili STK'ların ve bölge halkının sürece dâhil edilmesinin önemi vurgulanmaktadır.

Parti programında deprem gerçeğine de yer verilmiş ve planlı biçimde afete hazırlığın şartları ortaya konulmuştur. Depreme hazır kentlerin devletin temel görevlerinden olduğu belirtilen parti programında, Afet Yönetim Sistemi'nin hem merkezi hem de yerel düzeyde tekrar yapılandırılması, Deprem Konseyi'ne yeniden işlerlik kazandırılması, Uluslararası kuruluşlarla diyalog, Ulusal Afet Yönetim Stratejik Planının hazırlanması, Afet Dönüşüm Yasası ve Kentsel Dönüşüm Yasalarının yeniden düzenlenmesi, afet için etkin bir iletişim modeli geliştirilmesi, Deprem Anı Hızlı Sismik Uyarı Sistemi'nin kurulması temel hedefler olacak biçimde sıralanmıştır. Ayrıca Deprem Fonu oluşturularak afet sonrası düşük gelirli vatandaşlara destek sağlanması da parti programında yer almıştır.

Partinin programında özellikle ülkemizde önemli bir gerçek olan deprem ile ilgili alınacak önlemlerden bahsedilmekte ve bu çerçevede özellikle deprem tehlike haritalarının hazırlanmasının önemi vurgulanmaktadır. Yine afetler için etkin bir iletişim modelinin geliştirilmesi ve afet zamanında iletişimin kopmaması amacıyla bilgi ve iletişim teknolojilerinin sürekli geliştirilmesinin önemi ön plana çıkarılmaktadır.

BÖLÜM IV

BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Siyasi partilerin vatandaşların talep ve beklentileri doğrultusunda hareket etmeleri ve ülke yönetiminde karar sahibi konuma gelmeleri halinde bu politikaları gerçekleştirmeleri ile demokrasinin işlerlik kazanması sağlanmaktadır. Bununla birlikte ülkemizde çok partili hayata geçiş ile birlikte partilerin seçmen kitleleri de değişmiş ve her görüşten vatandaşın fikirlerini beyan etme hakkı doğmuştur.

2002 yılında iktidara gelen ve bugün halen iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisi ile Büyük Önder Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet Halk Partisi bugün Türk siyasal hayatında önemli bir konuma sahiptir. Dolayısıyla çalışmada Adalet ve Kalkınma Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin parti programları çerçevesinde kamu yönetimi modellerinin incelenmiş olması bu bakımdan önem arz etmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi parti programının kamu yönetimi anlayışı bölümü programın bütününde olduğu gibi oldukça detaylı ve alt başlıkları ile birbirini tamamlar niteliktedir. Geçmişinden miras aldığı olgulardan beslenen programın, partinin ilkesel bir tavrı olarak devrimcilik, halkçılık ve devletçilik kavramlarının ağırlığının hissedildiği, güncel ülke meselelerine geniş çözüm önerileri getirdiği gözlenmiştir. Programda, kamu yönetiminde kullanılan bazı kavramların tekrar adlandırılması ve içerikleri anlamında da yeniden inşası dikkate değer bir husus olarak değerlendirilmiştir. Kavramsal nitelikteki bu çalışmanın doyuruculuğu, akademik bir analiz temelinde yapıldığını söylemek için yeterli bir argümandır.

Adalet ve Kalkınma Partisi parti programı kamu yönetimi anlayışı bilimsel ve yeni kamu yönetimi anlayışı doktrini temelli üretilmiş bir içerik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlayıştaki detaycı ve bürokratik ağırlıktan arı daha hızlı ve basit bir devlet yapılanmasına ilişkin ifadeleri aynı yalınlıkta partinin programında da bulmak mümkündür. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin geçmiş siyasi ve idari meseleleri orijin olarak daha sivil, katılımcı, demokratik ve geniş tabanlı bir devlet anlayışını yine aynı ifadeleri kullanarak programlaştırmayı başardığı söylenebilir. «Güvenlik» ve «yolsuzluklarla mücadele» ana başlıklarının varlığı içine girilen dönem itibarıyla güncel meseleler haline gelebilecek sorunlara yönelik öneriler üretmesi program açısından güçlü bir yan oluşturmuştur.

Her iki partinin programında teknolojik imkânların kamu yönetiminde kullanımı, şeffaflık, çağdaş ve modern kamu anlayışı gibi kavramlar ortak ve sık kullanılan ifadeler halinde karşımıza çıkmaktadır. Adalet ve Kalkınma Partisi parti programında Cumhuriyet Halk Partisinin ideolojik kodlarına ait demokrasi söyleminin oldukça yoğunlukta olması dikkate değer bir husustur. Bir diğer belirleyici bir ifade olarak «üniter devlet» ifadesinin yer alması da oldukça yumuşatıcı bir etki uyandırmaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi parti programının söylem aralığının son parti programı ile daha da açıldığı, toplumun her kesimine, her sınıfa olan bağlayıcı ifadelerin varlığı program içeriği açısından kayda değerdir ancak sosyal demokrat bir partiden de beklenen bir tutum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Adalet ve Kalkınma Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin parti programlarında kamu yönetimi anlayışları karşılaştırılmasında, her iki partinin de katılımcı ve şeffaf bir yönetim anlayışı çerçevesinde yolsuzluklarla mücadele edileceği ve bilişim ve teknolojinin getirmiş olduğu yenilikler çerçevesinde etkili, yerinde ve hızlı bir kamu hizmetinin sunulması noktasında politikalar gerçekleştirileceği ifade edilmektedir. Bu sebeple kamu yönetiminde açık ve şeffaf bir yönetim yapısının oluşturulabilmesi amacıyla etik değerlerdeki erozyonu hızlandıran ekonomik sistemlerin küreselleşmesi ile yaygınlaşan ve gelişen ülkelerde yoksulluğu artırıcı bir etken konumuna gelen yolsuzluğun, siyaset-ticaret-bürokrasi ilişkileri ile büyümemesi amacıyla bu usulsüzlüklerin önleneyeceği ve çağdaş bir toplum yapısının oluşturulması gerektiği ifade edilebilir.

4.1. Adalet ve Kalkınma Partisi Kamu Yönetimi Anlayışının İçerik Analizi Bulguları

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Parti Programı'nda Anayasa ve yasalarla belirlenen, iktidarı kamu yararına kullanma hak ve yetkisine sahip en üst siyasal örgütlenme şeklinin kamu yönetimi olduğu ifade edilmekte ve çağdaş kamu yönetimi bu hak ve yetkileri kullanırken insana ve topluma hizmeti en öncelikli amaç olarak kabul etmek zorunda olduğu belirtilmektedir.

Adalet ve Kalkınma Partisi Parti Programı'nda demokrasi vurgusu oldukça geniş bir yer bulmuştur. Demokrasinin işlerliğinin önce parti içi denetim, atılım projeleri ve

demokratikleşme süreçleriyle beraber parti içinde uygulanacağına programda atıfta bulunulmuştur. Ancak bu demokrasi partinin iletişimsel mesajlarında da oldukça al benî uyandıran “muhafazakâr demokrasi”den başka bir demokrasi değildir. Adalet ve Kalkınma Partisi Parti Programı’nda kendisini “cumhuriyetin temel ilkeleriyle olduğu kadar, serbest piyasa ekonomisi ve dünya sistemiyle de bütünleşen rekabetçi bir iktisadi anlayışı benimseyen bir parti” olarak tanımlar. Bu tanımın ışığında partinin muhafazakârlığı, liberalliğe eklemleyerek kullandığının bir göstergesidir. Parti bu liberal tutumunu başta ekonomi, demokratikleşme, eğitim gibi olguların yanında kamu yönetimine de eklemlemiştir. Programda devlet mekanizmasının işlerliğini kolaylaştırmak maksadıyla toplumsal alan geniş tutulmuştur. Böylelikle siyasetin merkezinin toplumsal merkeze taşınması hedeflenmiştir. İktidarın kullanılmasında insana ve topluma hizmetin en öncelikli amaç olduğu yeni kamu yönetimi anlayışının bir yansımasıdır. Programın kamu anlayışı bu bakımdan çağdaş ve güncel süreçlere uyumlu söylemler içermektedir.

Ayrıca, parti programında belirlenen kamu yönetimi modeli incelendiğinde özellikle halkın egemenliğine vurgu yapan ve şeffaflık temelli politikaların izlendiği ifade edilebilir. Yine insana ve topluma hizmet noktasında idealleri olan partinin çağdaş bir devlet düzeninin oluşturulmasında düzenleyici ve denetleyici mekanizmaların önemi de ortaya konulmuştur. Bununla birlikte programda merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında güçlü ve koordineli bir ilişki kurulabilmesi amacıyla merkezin etkin denetimi olması gerektiği belirtilmekle birlikte özellikle hizmetlerde hantallığın ortadan kaldırılması amacıyla kimi hizmetlerin özel sektör marifetiyle işletilmesinin de önü açılmaktadır.

Adalet ve Kalkınma Partisi yeni kamu yönetimi anlayışının bir gereği olarak, kamu yönetiminde karar alma sürecinin hızlı, yerinde, etkin ve verimli olmasının gerekliliğine vurgu yapar. Bu bakımdan minimal devlet anlayışının bir zorunluluğu olarak bakanlık sayılarının azaltılması, merkezi ve yerel yönetim arasında uyumlu ve tamamlayıcı yasaların oluşturulması, kamu kurumlarının bilişim teknolojileri ile donatılması, yerel yönetimlere katılımcılığın bir gereği olarak yerel örgütlere danışılmış ve merkezi idareden daha bağımsız hizmet üretebilecek finansman kaynaklarının aktarılması programda kamu yönetimi anlayışı başlığı altında yer bulmuştur. Yine, yerel yönetimler ile ilgili hedeflere bakıldığında da partinin sivil toplum temelli oluşumları

desteklediği ve özellikle yerel yönetimlerin mali anlamda özerkliklerinin sağlanarak yerelde halkın katılımının teşvik edilmesi noktasında politikaların izlendiği görülmektedir.

Parti programında kamu personelinin görevinin, kamu hizmeti sunarken vatandaş memnun etmek olarak özetlemiştir. Yeni kamu yönetiminin bir ilkesi olarak özel sektördeki benzer şekilde işletme-müşteri ilişkisi yerine kamu yönetimi-halk ilişkisi kullanılmıştır. Personel yönetiminde, eşit işe eşit ücret gibi ilkelerin yanı sıra başarılı ve liyakatli personelin ödüllendirilmesi ve ücretin buna istinaden belirlenmesi her ne kadar olumlu bir söylem olsa da “istisnai memurluk” ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılacağı belirtilmesi liyakat ilkesi ile çelişmekte ancak bürokratik hantallığın ve toplumcu siyasetin bir yansıması olarak program içerisindeki diğer kamu anlayışı söylemleri ile bütünlük arz etmektedir.

Adalet ve Kalkınma Partisi Programı’nda kamu yönetiminde hızlı ve yerinde karar alma sürecini kolaylaştırması maksadıyla devlet örgütünde küçülme ve bürokrasiyi azaltma çabasını güvenlik başlığı altında da görmek mümkündür. Bu bakımdan iç ve dış güvenlik meselelerinde siyasi karar alma mekanizmaları ile güvenlik kurumları arasındaki uyumu sağlamak maksadıyla Milli Güvenlik Kurulu’nun Avrupa Birliği standartlarında tekrar düzenlenmesi gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

4.2. Cumhuriyet Halk Partisi Kamu Yönetimi Anlayışının İçerik Analizi Bulguları

Cumhuriyet Halk Partisi Parti Programı’nda üniter yapının korunmasının mecburiyetine binaen ulus devlet, laik devlet, Atatürk İlke ve Devrimleri gibi kavramlara oldukça fazla atıflarda bulunulmuştur. Bu temelde her alanda olduğu gibi kamu yönetiminde de modernleşme amacıyla “çağdaş kamu yönetimi reformu” çalışmalarını yürütecek bir “Devlet Reform Bakanlığı” kurulması planlanmıştır. Bu partinin ilk programından bu yana tüm program içeriklerinde yerini hassasiyetle koruyan Altı Ok’tan Devrimcilik ilkesinin bir tezahürüdür. Programda reformun zorunlu olduğu alanlardan biri de yerel yönetimlerdir. Yerel yönetim mekanizmalarının hızlı, ekonomik, etkin, verimli, zamanında ve yeterli biçimde hizmet üretebilmesi maksadıyla belediyelere gerekli mali desteğin sağlanmasına ve çağdaş bir yerel yönetim reformuna ihtiyaç vardır. Programda bu reformla laik cumhuriyet, çoğulcu demokrasi, örgütlü

toplum ve fırsat eşitliği gibi sosyal demokrasi söylemine ait kavramların da güvence altına alınabileceğine inanılmaktadır. Yerel yönetimlerde demokratik katılımcı hizmet verilebilmesi açısından, muhtarlık sisteminin en uç noktadaki hizmet birimi olarak kurgulanması, “Semt Konseyleri”, “Başvuru Büroları” ve “Sürekli İletişim ve Etkileşim Sistemi” gibi kanalların tesis edilmesine ihtiyaç vardır. Cumhuriyet Halk Partisi Programında, İstanbul için çevresini de kapsayacak şekilde ulusal bir sorumluluk olarak özelde bölgesel ekonominin kalkınmasına genelde de ülke için modelleme imkânı verebilecek bir yapıda “İstanbul Megapol Yönetimi” kurulması planlanmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Parti Programdaki güçlü yerel yönetim vurgusu bu modelle en üst seviyeye çıkmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi’nin parti programı incelendiğinde ise partinin ulusal demokrasiyi tamamlayan bir yerel demokrasi anlayışı çerçevesinde insan merkezli ve toplumsal kalkınmaya yön veren ve yerellik unsurunun tüm boyutlarıyla gerçekleştirildiği bir kamu yönetimi anlayışının sağlanmasına öncülük ettiği görülmektedir. Dolayısıyla kamu yönetiminde etkili, yerinde ve hızlı kararlar alınabilmesi amacıyla yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve aynı zamanda merkezden kopmadan gereken mevzuat düzenlemelerinin yapılması önem arz etmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi Parti Programında, Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Parti Programında belirtilenin aksine kalkınma, göçmen sorunları, bilgi teknolojileri gibi güncel problem alanlarına yönelik bakanlıkların kurulması gerektiği belirtilmiştir. Yine bir problem sahası olarak nitelendirilen “muhtaç vatandaş” kavramı yerine yasalarla hakları korunan, kendisine kuşkuyla yaklaşılmayan ve her türlü kamu hizmetinde beyanı esas alınan “hak sahibi vatandaş” kavramının kullanılması gerektiğinin altı çizilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi Parti Programında reform vurgusu bir kez daha kamu personel reformu ile karşımıza çıkmaktadır. İş güvencesi, mali ve özlük haklar, adil ve görevin nev’ine uygun ücret uygulaması gibi sendikal ve kamu hizmetinin yürütülmesinde verimliliği arttıracak hakların verilmesi parti programında detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Kamu personel reformunun temelinde programın tümüne hâkim olan sosyal demokrasinin gereklilikleri yer almaktadır.

Nüfusun artmasıyla birlikte olumsuz yönde farklılaşan sosyal, ekonomik, kültürel yaşamın ve fiziki mekânların, kentlerde toplumsal hayat üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin giderilmesine yönelik çözüm önerileri Cumhuriyet Halk Partisi Parti Programına konu olmuştur. Bu kapsamda temiz, güvenli ve yaşam kalitesi yüksek kentsel alanların oluşturulabilmesi için altyapılı arsa üretimi ve kentsel dönüşüm ile desteklenmiş, katılımcı bir anlayışla stratejik gelişmeler doğrultusunda şekillenmiş kentsel planlamaların gerekliliğine parti programında yer verilmiştir. Programa göre, kırdan kente göçün ve gecekondulaşmanın yarattığı sağlıksız kentleşmenin önüne geçilebilmesi için dar gelirli vatandaşlara yönelik “Halk Konut Projesi”nin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda bir rant alanı olduğu iddiasıyla TOKİ’ler “Halkkonut” adıyla dar gelirli vatandaşlar için sosyal konut inşa etmekle görevlendirilecektir.

Ayrıca, sağlıklı kentleşme modeli çerçevesinde toplu taşımacılıkta alternatif ulaşım türlerinin devreye sokularak hızlı ve ucuz ulaşımın teşvik edilmesi ve bununla birlikte altyapılı ve ucuz kentsel arsa üretilmesi ile tarımsal üretimin artırılarak sağlıklı ürünlerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra vatandaşların kamu hizmetlerinden yerinde ve uygun fiyatlı yararlanabilmeleri amacıyla elektrik, su ve doğalgazın halka makul fiyatla arz edilmesi yönünde hedefler konulmaktadır.

Yine partinin programında özellikle ülkemizde önemli bir gerçek olan deprem ile ilgili alınacak önlemlerden bahsedilmekte ve bu çerçevede özellikle deprem tehlike haritalarının hazırlanmasının önemi vurgulanmaktadır. Yine afetler için etkin bir iletişim modelinin geliştirilmesi ve afet zamanında iletişimin kopmaması amacıyla bilgi ve iletişim teknolojilerinin sürekli geliştirilmesinin önemi ön plana çıkarılmaktadır. Bu kapsamda özellikle İstanbul’da meydana gelecek bir depremin yaratacağı ekonomik ve sosyal yıkımın önüne geçilmesi maksadıyla “İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi”nin (İSMEP) hızla tamamlanması sağlanacaktır. Erken uyarı sistemi, risk azaltma, coğrafi bilgi sistemleri, yasal mevzuat gibi başlıkları kapsayan top yekûn bir afet yönetim sistemi ile temellendirilmiş “Ulusal Afet Yönetimi Stratejik Planı” programda yerini alan bir başka kavramdır.

BÖLÜM V

SONUÇ

Siyaset, aktörleri ve kurumları ile birlikte son yirmi yıldır ülkemizde kamuoyunun oldukça yakından takip ettiği bir konu haline gelmiştir. Seçmen profili analizlerinin ortaya koyduğu bir gerçek olarak bilinçli ve rasyonel seçmen kitlesinin varlığı bunun en büyük kanıt olmuştur. Modern demokrasiler açısından son derece olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilecek bu durum siyasi partilerin işlerini hayli zorlaştırmaktadır. Partiler, siyasi arenadaki varlıklarını devam ettirmek, iktidarda tutunmak ve en zarurisi her geçen gün artan sosyal çeşitliliği tek bir politik çatı altında toparlayabilmek için söylemleri ve örtüşen pratikleriyle birlikte azami gayret göstermek durumundadırlar.

Bu durum partileri, sosyoloji, psikoloji, iletişim, tarih ve politika gibi birçok akademik disiplinden beslenen programlar hazırlamaya itmiştir. Hedef kitlede istenen davranışı uyandırmak (oy verme) veya devamını sağlamak için programdan beslenen mesaj içerikleri oluşturularak farklı medya araçlarıyla iletiler gönderilir. İstendik hedefin oluşturulabilmesi için program içeriklerinin zengin olduğu kadar akılcı bir siyasal iletişim sürecinin de izlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde süreç ya tesadüfi bir başarı olarak tek dönemlik ya da nihayete ermemiş politik bir girişim olarak neticelenebilir. Dolayısıyla çalışmada da vurgulandığı şekilde birbirini besleyen ve tamamlayan iki farklı disiplin olarak bilimsel politika ve siyasal iletişim çalışmaları modern demokrasiler için vazgeçilmez birer olgu haline gelmişlerdir.

Partiler sıklıkla seçim kazanma kaygısıyla farklı pratikler sergilemektedirler. Bunların en başında söylemlerini dillendirecek karizmatik bir lider (aday) arayışı ve popülist söylemler gelmektedir. Pek çok demokraside olduğu gibi ülkemizde de uygulanan lider odaklı seçim süreci bir siyasal iletişim stratejisidir. Ancak partinin ve programının beslendiği ideolojik ve tarihsel mirastan arı **“günün gereği olarak bugün söylenmesi gereken”** bir anlayış üzerine kurulu olan popülist söylemler gerek bilimsel politika gerekse de siyasi partilerin varoluş gayesi için tehdit oluşturmaktadır. Tam da bu noktada karşımıza, siyasal kaymalara neden olabilecek mantıksal bir çerçeveye oturtulmamış kısa vadeli söylemleri dillendiren birbirine benzer siyasi partiler çıkmaktadır.

Bu çerçevede tezde yer almayan Catch-All “**Hepsini Yakala**” parti tipolojisi ileride yapılması planlanan benzer ve devam niteliğinde olacak diğer çalışmalarda incelenmesi gereken bir konudur. Çalışma siyasal iletişim temelinde parti programlarının meşrulaştırıcı ve bağlayıcı etkisini gözler önüne sermesi bakımından oldukça önemli bir adımdır. Ancak programların hem kamu yönetimi anlayışıyla sınırlı kalması hem de sadece iki siyasi partinin inceleniyor olması ve yukarıda bahsedilen pratiklerin sonuçlarını net bir şekilde gözler önüne serecek olan program içeriklerinin mesajlarda ne kadar kullanıldığının tespiti olmaması açısından hem siyaset bilimine hem de siyasal iletişim alanına yapacağı katkı olarak henüz oldukça genç bir niteliktedir.

Çalışmanın, ülkenin siyasi ve idari yapısında oldukça büyük bir rol oynayan başat iki siyasi parti olarak Adalet ve Kalkınma Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi’nin ve temsil ettikleri bağlılıkların kamu yönetimi pratiğine etkisi ve kamu yönetiminin bire bir muhatabı olan hedef kitleleriyle olan etkileşimlerinin analizleriyle birlikte tamamlayıcı nitelikte olacak olan sonraki çalışmalar için geniş bir projeksiyon sağladığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKBAY, Muvaıffak. (1950). *Amerika Birleşik Devletleri'nin Anayasa Tarihi*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:7, Sayı:1,18-39.
- AKGÜN, Birol. (2007). Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven. Nobel Yayınları.
- AK Parti Programı; kalkınma ve Demokratikleşme Programı. (2002). www.akparti.org.tr
- ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz. (1999). *Siyasi Partiler ve Sivil Toplum Örgütleri, Anayasa Yargısı Dergisi, Cilt 16, Ankara*.
- ATEŞ, Toktamış. (1989). Siyasal Tarih (Ortaçağdan Ondokuzuncu Yüzyılın Sonuna Kadar). İstanbul: İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayınları.
- AYATA, Ayşe Güneş, (1992). CUMHURİYET HALK PARTİSİ örgüt ve İdeoloji, Çev; Belkıs Tarhan- Nüvit Tarhan, 1. Basım, Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu), Türkiye’ye İlişkin Görüşleri Seçimler Yargı ve Referanduma İlişkin Karar ve Uygulama Kodları. (2006). Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Merkezi.
- AYTAÇ, S. Erdem, (2017). Türkiye’de Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerindeki Politika Öncelikleri, 2002–2015, SİYASAL: Journal of Political Sciences, 26-27.
- AZİZ, Aysel. (2011). Siyasal İletişim. Ankara: Nobel Yayınları.
- BAŞARIR, Murat. (2015). Siyasal İletişim Sürecinde Lider Üslubunun Seçmen Davranışındaki Rolü Üzerine Bir Araştırma (Doktora Tezi),39.
- BERKES, Niyazi. (1946). Siyasi Partiler. İstanbul: Yurt ve Dünya Yayınları.
- BONGRAND, Michel. (1992). Politikada Pazarlama. İstanbul: İletişim Yayınları.
- BÜYÜKERŞEN, Gökçe. (2000). Türkiye’deki Bankaların Web Sitelerinde Kurumsal Kimlik, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Cumhuriyet Halk Fırkası Nizamnamesi ve Programı. (1931). <https://acikerisim.tbmm.gov.tr>
- Cumhuriyet Halk Partisi Programı. (1935). <https://acikerisim.tbmm.gov.tr>
- Cumhuriyet Halk Partisi: Program ve Nizamname. (1947). <https://kutuphane.ttk.gov.tr>
- Cumhuriyet Halk Partisi Programı: Yeni Hedefler Yeni Türkiye. (1994). <http://library.fes.de>
- Cumhuriyet Halk Partisi Programı: Çağdaş Türkiye İçin Değişim Programı. (2008).

www.chp.org.tr

- ÇAĞLA, Cengiz. (2017). Siyaset Bilimi. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- ÇAM, Esat. (1998). Siyaset Bilimine Giriş, 5. Baskı, İstanbul: Der Yayınları.
- DAĞ, Mehmet. Irk, Orhan. *Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi Cilt 4, No 2, 2012*
ISSN: 2146-0817.
- Democrats Platform. (2016). <https://www democrats.org/>,01.12.2018.
- DEVİRAN, Yusuf. (2011). Seçim Kampanyalarında Geleneksel Medya, İnternet Ve Sosyal Medyanın Kullanımı. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- DOĞAN, Adem, Tülay Ertan. (2016). *Siyasal İletişim Aracı Olarak ABD Başkanlık Seçimlerinde Twitter'ın Kullanımı: Hillary Clinton Ve Donalt Trump Örneği. Atatürk İletişim Dergisi, Sayı:11,139-159.*
- DURSUN, Davut. (2008), Siyaset Bilimi, Beta Yayınları, İstanbul, 4. Baskı.
- DUVERGER, Mourice. (1974). Siyasi Partiler. Çev. Ergun Özbudun, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ERDOĞAN, Recep Tayyip. (2004), "Açılış Konuşması", Uluslararası Muhafazakârlık ve Demokrasi Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ak Parti Yayını, Ankara, ss.7-14.
- FEDAYİ, Cemal. (2016). Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Sol Siyaset 1908-2016, 1. Baskı, Ankara: Kadim Yayınları.
- FISKE, John. (1996). İletişim Çalışmalarına Giriş, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- FİDAN, Zuhale. Özer, Nuri Paşa. (2014). *Siyasi Partilerin Siyasal İletişim Aracı Olarak Web Sayfalarını Kullanımı. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Cilt:2 Sayı:4.*
- GRAHAM, Billy. (2016). Democratic And Republican Party Platforms.
<https://billygraham.org/story/2016-party-platforms/>,12.12.2018.
- Great Old Party (GOP) - Republicans Platforms. (2016).
<https://bloximages.newyork1.vip.townnews.com>.,01.12.2018.
- GÖKÇE, Orhan. (2001). İçerik Çözümlemesi/Teori-Metod-Uygulama, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- GÖKTÜRK, Gökhan. (2016). Siyasal Partilerin Doğuşu: Tarihsel ve Toplumsal Kökenleri. Sosyoloji Konferansları, No:54, 2016-2, 245-273.
- GÖRÜCÜ, Çağdaş. (2017). *Tek Parti Döneminde Halkçılık ve Sosyal Politika: Solidarizm ve Korporatizm Kavramları Çerçevesinde 1936 İş Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme. Çalışma ve Toplum Dergisi, 2017/3,1355-1368.*
- HARROP, Martin, Miller William.(1987). Election And Voters A Comperative

- Introduction, London.
- HEYWOOD, A. (2011). Siyaset, Adres Yayınları, Ankara.
- İNAN, Ece. (2010). Seçenlere ve Seçilenlere Politik Dünya, Referans Akademik Kitaplar, İstanbul.
- İNAN, Selçuk (2014). “ Türkiye’de Demokrasinin Yapılanmasında Önemli Bir Unsur: Parti İçi Demokrasi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- JOHNSON, Dennis W. (2019). Routledge Handbook of Political Management. New York, 25-27.
- KAPANI, Münci (1995). Politika Bilimine Giriş, 7. Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- KARPAT, Kemal. H. (2015). Türk Siyasi Tarihi Siyasal Sistemin Evrimi, 6. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
- KIŞLALI, Ahmet Taner. (2018). Siyaset Bilimi. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- KONDA. (2018). Seçmen Kümeleri: AK Parti Seçmenleri. <https://konda.com.tr>
- KONDA. (2018). Seçmen Kümeleri: CHP Seçmenleri. <https://konda.com.tr>
- KOYUNCU, Büke. (2013). Ak Parti’nin Ulusal Kimlik Vizyonunda İslam Unsuru Türkiye’de Ulusal Kimlik - Din İlişkisi Üzerine Bir Örnek Olay İncelemesi (Doktora Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Genel Sosyoloji Ve Metodoloji Programı.
- KUŞ, Hilal. (2010). “ Türkiye’de Siyasi Partilerin Gelişimi Ve 1980 Sonrası Sağ Partilerde Parti İçi Demokrasi Sorunu”, Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Konya.
- LEWİS, B. (1988). Modern Türkiye’nin Doğuşu. Ankara: TTK Basımevi.
- MAERSHEIMER, John J., Stephen M. Walt. (2009). İsrail Lobisi ve Amerikan Dış Politikası, Çev: Hasan Balaban. İstanbul: Küre Yayın Evi.
- MELNIK, Ted, Chris Alcantara, Kevin Uhrmacher. (2016). What Republicans And Democrats Have Disagreed On, From 1856 To Today. <https://www.washingtonpost.com>, 11.12.2018.
- MOORE, Jr. Barrington. (2003). Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri, Çağdaş Dünyanın Yaratılmasından Soylunun ve Köylünün Rolü, Çev: Şirin Tekeli, Alaeddin Şenel. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- MUTLU, Erol (1994). İletişim Sözlüğü, Ankara: Ark Yayınları.
- National Party Platforms And Candidates. (1920). American Bar Association

- Journal, 6(4), 45-46. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/25700678>, 01.12.2018.
- NEUMANN, Sigmund (1956), "Toward a Comparative Study of Political Parties", Modern Political Parties (Ed. Sigmund Neumann), University of Chicago, Chicago, 395-400.
- NEVINS, Allan, COMMAGER, Henry Steele. (2013). ABD Tarihi. Doğu-Batı Yayınları.
- OLIVER, W. M., & MARION, N. E. (2008). Political Party Platforms: Symbolic Politics and Criminal Justice Policy. Criminal Justice Policy Review, 19(4), 397-413. <https://doi.org/10.1177/0887403408318829>, 01.12.2018.
- OKTAY, Mahmut (2002). Politikada Halkla İlişkiler, İstanbul: Derin Yayınları.
- ÖNKAŞ, Hasan. (2006). 1980 sonrası Türkiye’de Sosyal Demokrasi, Cumhuriyet Halk Partisi Örneği, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bölümü, Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZBUDUN, ERGUN (1979). Siyasal Partiler, 3. Baskı, Ankara: Sevinç Matbaası.
- ÖZTEKİN, Ali. (2007). Siyaset Bilimine Giriş, 5. Baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- PAYASLIOĞLU, Arif, Turgut. (1964). Siyasi Partiler. Ankara: A.U.S.B.F. Yayınları.
- POLAT, Cihat. (2015). Siyasal Pazarlama ve İletişim. Nobel Akademik Yayıncılık.
- POMPER, Gerald. (1967). *Midwest Journal of Political Science* Vol. 11, No. 3, 318-352.
- RICHARD S. Katz. (2002). "The Internal Life of Parties", Political Parties in the New Europe Political and Analytical Challenges, der. Kurt Richard Luther, Ferdinand Müller-Rommel (New York: Oxford University Press): 91.
- SALANT, Jonathan D., (2016). 10 Huge Differences Between Democratic and Republican Platforms.
- SAMAV UĞURSOY, Ahu. (2015). Sosyal Ağların Kurum İtibarına Etkisi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- SANCAR, Gaye Aslı (2008). Siyasi Parti İmajının Oluşmasında Medyanın Rolü. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- SANDER, Oral. (2001). Siyasi Tarih. İmge Kitabevi.
- SANVER, Gülfem, Saydan. (2016). Meraklısına 10 Adımda Amerikan Seçimleri. <http://t24.com.tr/yazarlar/dr-gulfem-saydan/meraklisina-10-adimda-amerikan-secimleri,13839>, 08.12.2018.
- SENCER, Muzaffer. (1974). Türkiye’de Siyasal Partilerin Sosyal Temelleri, 1. Baskı,

- İstanbul: May Yayınları.
- SÜER, Sançar Sefer. (2011). *Catch-All Siyasi Partiler. TBB Dergisi*,96,50-90.
- ŞENTÜRK, Hulusi. (2008). Seçmenin DNA'sı: Seçmen Tercihlerini Etkileyen Faktörler. Okutan Yayınları.
- ŞÜKÜR, İsmail. (2020). “*Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Siyasi Partilerin Doğuş Teorileri, Tipolojileri ve Kurumsallaşmaları Açısından Değerlendirilmesi*”, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, Yıl: 2020, Cilt: 3, Sayı: 3*,686-697.
- TANİLLİ, Server. (2005). Uygarlık Tarihi. Cumhuriyet Yayınları.
- TERKAN, Banu. (2010). Siyasi Partilerin Kadına İlişkin Söylem Ve Politikaları (AKP ve CHP Örneği). Selçuk İletişim, 6 (2), 115-136.
- TATAR, Taner. (1997). Siyaset Sosyolojisi, Turan Yayıncılık, İstanbul.
- TEZİÇ, Erdoğan. (2020). Anayasa Hukuku. 24.Baskı. Beta Yayınevi.
- TEZİÇ, Erdoğan (1976). 100 Soruda Siyasi Partiler (Partilerin Hukuki Rejimi ve Türkiye’de Partiler), 1. Baskı, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- TİKVEŞ, Özkan. (2011). *Siyasi Partiler Ve Anayasa Yargısı Konusunda Mukayeseli Bir İnceleme. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*.
- TOCQUEVILLE, Alexis de. (1962). Amerika’da Demokrasi. Çev: Taner Timur, İstanbul: Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları Siyasi İlimler Serisi:4, Yenilik Basımevi.
- TOKGÖZ, Zübeyir G, (1999). Demokratikleşme Sürecinde Siyasi Partiler, 1. Baskı, Ankara: Günce Yayıncılık.
- TUNAYA, Tarık Zafer (1966). Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku, İstanbul: Sulhi Garan Maatbası,
- TUNAYA, Tarık Zafer. (1995). Türkiye’de Siyasi Partiler 1859-1952. İstanbul: Arba Yayınları.
- TUNCAY, Suavi (2000). Parti İçi Demokrasi ve Türkiye, 2. Baskı, İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- TURAN, İlter. (1986). Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış, 3. Basım, DER Yayınları, İstanbul.
- TURAN, Erol (2014). Siyaset Bilimine Giriş, 3. Baskı, Konya: Palet Yayınları.
- TÜRKÖNE, Mümtazer. (2002). Siyaset. İstanbul: Lotus Yayınları.
- URAL, Abdullah. (2008). *Amerika Birleşik Devletleri'nde Seçim Ve Parti Sistemi Üzerine Genel Değerlendirmeler. Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*,81.

- UZTUĞ, Ferruh (2007). Siyasal İletişim Yönetimi Siyasette Marka Yaratmak, İstanbul: MediaCat Yayınları.
- UZUN, Hakan. (2017). *Cumhuriyet Halk Partisi Kongrelerinde Devletçilik Tartışmaları (1931-1947)*. *Avrasya İncelemeleri Dergisi - Journal of Eurasian Studies (AVİD)*, V/2 (2016), 273-305.
- VOLKENS, A., Bara, J., Budge, I., McDonald, M., & Klingemann, H.-D. (2013). Mapping Policy Preferences from Texts, Statistical Solutions for Manifesto Analysts. Oxford: Oxford University Press.
- YAYLA, Atilla (2016). Siyaset Bilimi, 4.Baskı, Ankara: Adres Yayınları.
- YAYLA, Atilla. (2002). Siyaset Teorisine Giriş, Liberte Yayınları, Ankara.
- YÜKSEL, Okan. (2013). ABD Siyasal Sisteminde Yahudi Lobisi'nin Gücü. <http://politikakademi.org/2013/01/abd-siyasal-sisteminde-yahudi-lobisinin-gucu/>17.12.2018.
- YÜKSEL, Okan. (2013). Yahudi Lobisi Hakkında Hemen Herşey. <http://politikakademi.org/2013/01/yahudi-lobisi-hakkinda-hemen-hersey/>, 17.12.2018.
- https://www.nj.com/politics/index.ssf/2016/07/dnc_2016_10_big_ways_the_democratic_latform_diffe.html,03.12.2018.
- <http://kutuphane.CumhuriyetHalkPartisi.org.tr/cgi-bin/koha/opac-search.pl?q=halk+f%C4%B1rkas%C4%B1>,27.12.2020
- <https://www.britannica.com/topic/Republican-Party>,30.11.2018.
- <https://www.britannica.com/topic/Democratic-Party>, 30.11.2018.
- <https://insideclimatenews.org/news/26072016/democrat-republican-party-platforms-energy-climate-change-hillary-clinton-donald-trump>,25.12.2020
- <https://www.vox.com/2016/7/12/12060358/political-science-of-platforms>,12.08.2021
- https://www.cagop.org/platform_and_bylaws,06.12.2018.
- <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40440917>,09.12.2018.
- <http://amerikabulteni.com/2012/11/03/abd-baskani-nasil-seciliyor-secim-sistemi-hakkinda-merak-ettiginiz-hersey/>,16.12.2018.
- <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2016/01/iowa-caucuses-matter-160129112210955.html>,10.12.2018.
- https://tr.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/91/2016/10/secimler_kitapcik_2016.pdf,12.12.2018.
- <https://www.thoughtco.com/why-the-new-hampshire-primary-is-important>

3367520,12.12.2018.

<https://www.ntv.com.tr/dunya/abd-bm-insan-haklari-konseyinden-ayrildi,MtBdhHIrKkaZnvPDtsKavA>,10.12.2018.

<https://www.haberturk.com/dunya/haber/1516959-gezegenin-kaderine-trump-darbesi>,10.12.2018.

<https://www.cnnturk.com/turkiye/trump-anlasmayi-iptal-etti-bircok-ulke-tepki-gosterdi?page=1>,10.12.2018.

<https://www.eli.org/events/republican-and-democratic-2016-party-platforms>,
06.12.2018.

<https://dogruhaber.com.tr/haber/226961-abd-baskanlik-secimi-demokratlar-mi-cumhuriyetciler-mi/>,17.12.2018.

<https://www.ntv.com.tr/dunya/abdde-secimin-maliyeti-100-milyar-dolari-asacak,uHUZz72tNUCcoVwFWGanHw>,20.12.2018.